

TC.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
2020-YL-16

İLKOKUL YÖNETİCİLERİNE VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE GÖRE
SURİYELİ SİĞİNMACI ÖĞRENCİLERİN YAŞADIKLARI SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

HAZIRLAYAN
Gizem ALKALAY

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM
Doç. Dr. Bilgen KIRAL

AYDIN

2020

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
AYDIN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı **Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans** Programı öğrencisi **Gizem ALKALAY** tarafından hazırlanan **İlkokul Yöneticilerine ve Sınıf Öğretmenlerine göre Suriyeli Sığınmacı Öğrencilerin Türk Eğitim Sisteminde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri** başlıklı tez, (**savunma tarihi**) tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan			
Üye			
Üye			

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu **Yüksek Lisans** tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü V.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

27 / 01 / 2020

Gizem ALKALAY

ÖZET

İLKOKUL YÖNETİCİLERİNE VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE GÖRE SURIYELİ SIĞINMACI ÖĞRENCİLERİN YAŞADIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gizem ALKALAY

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanları Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM

Doç. Dr. Bilgen KIRAL

Bu araştırmanın amacı, İstanbul İli Beyoğlu İlçesindeki bir devlet okulunda eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları eğitim sorunlarını ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri ışığında ele almaktır. Araştırmanın yürütülmesinde, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel yöntemle yürütülen araştırmanın çalışma grubunu İstanbul İli Beyoğlu İlçesindeki bir ilkökulda görev yapan 12 sınıf öğretmeni ve 2 ilkökul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemiyle araştırmanın amacına uygun olarak İstanbul İli Beyoğlu ilçesinde yer alan ilkökullardan en fazla Suriyeli öğrenci sayısına sahip olan okul tercih edilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan bir diğer ölçüt görüşme yapılacak olan ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin en az 4 yıl yabancı uyruklu öğrencilere eğitim vermiş olmasıdır.

Araştırmada verilerin toplanmasında görüşme ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alınan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine 11 soru sorulmuştur. Araştırmada, gözlem türlerinden yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılmış olup, katılımcı rolü bakımından katılımcı olmayan gözlemci türü tercih edilmiştir. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonunda araştırmanın alt problemlerini açıklamak amacıyla ana temalar oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin ışığında Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorun alanlarından önde gelen sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Diğer sorun alanları ise, eğitimsel sorunlar, veli kaynaklı sorunlar, okul-aile işbirliğine ilişkin sorunlar ve davranışsal sorunlar şeklindedir. Çalışmada ortaya çıkan sorunların nedenleri ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri de irdelenmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: İlkokul yöneticileri, göç, sınıf öğretmenleri, Suriyeli öğrenci, eğitim sorunları.

ABSTRACT

ACCORDING TO PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS AND CLASSROOM TEACHERS SYRIAN REFUGEE STUDENT'S PROBLEMS AND THEIR SOLUTIONS

Gizem ALKALAY

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Ali Rıza ERDEM Doç. Dr. Bilgen KIRAL

The aim of this research is to examine the problems of Syrian Refuuge students who are studying at the public school of Istanbul, Beyoğlu distsict in the light of school primary school administrators' and teachers' opinions. Case study designs were used from the research design while conducting the research. The study group of this qualitative research is 12 teachers' and 2 primary school administrators' working in the primary school in Istanbul, Beyoğlu district. While creating the study group the method of criterion sampling were used. The school with the highest number of Syrian students in Beyoğlu province was preferred. The other criterion that is used in the formation of study group is that the teachers and the primary school administrators' who are going to have an interview would have given education to foreign student at least 4 years.

In the research, interview and observation techniques were used to collect data. During the interview, semi-structured interview form developed by researcher and approved by field expert was used. In the form of semi-structured interview 11 questions were asked to primary school administrators' and teachers'. In the research, unstructured observation technique was used from among observation techniques and non-participative observation type was used in terms of researchers role. While analyzing qualitative data content analysis method was applied. As a result of the interviews with primary school administrators' and teachers' main themes were created to explain the sub-problems of the research. With the help of the data obtained it was found out that the main problem of Syrian students during their education process is the language. The other problems are the educational, parental, school-family cooperation and behavioral problems. In order to examine the problems in the depths the causes of this problems and their solutions were studied.

KEY WORDS: Primary school administrators',primary school teachers', Refugee, Syrian student, education problems.

ÖNSÖZ

Bu araştırma, Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunları ilköğretim yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri ışığında tespit ederek, bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmak ve sığınmacı çocukların eğitim yaşantılarını iyileştirebileceği düşünülen öneriler sunmak amacıyla yapılmıştır.

Öncelikle tez danışmanlarım Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM ve Doç. Dr. Bilgen KIRAL'a pozitif tutumları ve destekleyici yol gösterişleriyle yolumu aydınlattıkları için teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerini kusursuz şekilde aktaran değerli Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı Hocalarım Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA, Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA, Doç. Dr. Erkan KIRAL ve Doç. Dr. Bertan AKYOL'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Araştırmanın her aşamasında desteğini ve ilgisini esirgemeyen, motivasyon konusunda beni destekleyen Orbay ÖZGÜRBÜZ'e ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecinde birçok adımda destek aldığım sevgili sınıf arkadaşım Ramazan BAŞARAN'a ve beni desteklemekten hiç vazgeçmeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca karşılaştığım problemlere çözüm bulan Arş. Gör. Tahir YILMAZ ve Arş. Gör. Burcu ALTUN'a teşekkür ederim.

Gizem ALKALAY

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ	xi
İÇİNDEKİLER.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvii
EKLER DİZİNİ.....	xix
KISALTMALAR DİZİNİ	xxi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	5
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
1.1. Göçle İlgili Kavram ve Tanımlar	5
1.1.1. Göç	5
1.1.2. Göçmen	7
1.1.3. Mülteci	7
1.1.4. Sığınmacı.....	8
1.2. Göç Kuramları.....	9
1.2.1. Ravenstein'in Göç Kanunları	9
1.2.2. İtme Çekme Kuramı	11
1.2.3. Petersen'in Beş Göç Tipi Kuramı	12
1.2.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	13
1.2.5. Merkez Çevre Kuramı	13
1.2.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı.....	14
1.3. Göç Türleri	14
1.4. Göçün Nedenleri	16
1.5. Göçün Sonuçları.....	17
1.6. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye'deki Suriyeliler	18
1.6.1. Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri	21
1.6.1.1. Suriyelilerin toplumsal etkileri.....	22
1.6.1.2. Suriyelilerin istihdama etkileri	22
1.6.1.3. Suriyelilerin güvenlik üzerine etkileri	23
1.7. Suriyeli Çocukların Eğitimi	23
1.8. İlgili Araştırmalar	25

1.8.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	25
1.8.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar.....	31
2. BÖLÜM.....	36
2. YÖNTEM.....	36
2.1. Araştırmanın Modeli	36
2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	36
2.3. Veri Toplama Araçları	38
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	39
2.5. Araştırmacı Rolü	41
3. BÖLÜM.....	42
3. BULGULAR	42
3.1. Görüşmeyle Alt Problemlere Yönelik Elde Edilen Bulgular	42
3.1.1. Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	42
3.1.2. Sorunların Altında Yatan Nedenlere İlişkin Bulgular	46
3.1.3. Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular.....	49
3.2. Gözlem Yoluyla Elde Edilen Bulgular.....	53
3.2.1. İlkokul 1. Sınıf Gözlem Raporu	53
3.2.2. İlkokul 2. Sınıf Gözlem Raporu	54
3.2.3. İlkokul 3. Sınıf Gözlem Raporu	55
3.2.4. İlkokul 4. Sınıf Gözlem Raporu	56
3.2.5. Teneffüs Gözlem Raporu	58
4. BÖLÜM.....	60
4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	60
4.1. Tartışma.....	60
4.2. Öneriler	64
4.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	64
4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	65
5.KAYNAKLAR.....	66
6.EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ	81

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1.Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı.....	20
Tablo 1.2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	21
Tablo 2.1.Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler.....	37
Tablo 3.1.İlkokul 1. Sınıf Gözlem Raporu.....	53
Tablo 3.2.İlkokul 2. Sınıf Gözlem Raporu.....	54
Tablo 3.3.İlkokul 3. Sınıf Gözlem Raporu.....	56
Tablo 3.4. İlkokul 4. Sınıf Gözlem Raporu.....	57
Tablo 3.5.Teneffüs Gözlem Raporu.....	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1.Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	19
Şekil 1.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	20
Şekil 3.1.Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	42
Şekil 3.2.Sorunların Altında Yatan Nedenlere İlişkin Bulgular.....	46
Şekil 3.3.Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular.....	49

EKLER DİZİNİ

EK 1. Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu.....	78
Ek 2. Etik Kurul Onayı.....	79
Ek 3. Araştırma İzni.....	80

KISALTMALAR DİZİNİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
İHEM	: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
TGR	: Türkiye Göç Raporu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
İYEP	: İlkokullarda İyileştirme Programı
PICTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sayıtlılar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

Problem Durumu

İnsanlık tarihinin tüm dönemlerinde görülen göç, farklı nedenlerle ortaya çıkması bakımından birçok bilim için araştırma konusu haline gelmiştir. İnsanların bir yerden başka bir yerleşim yerine, yaşamlarının bir kısmını veya tamamını, geçici bir süre için ya da kalıcı olmak amacıyla yapılan coğrafi yer değiştirme biçiminde tanımlanan göç, çok yönlü bir yapıya sahip olması nedeniyle çeşitli bilim dallarının ilgi alanına girmektedir. Göç, göç edenler bakımından farklı sonuçlar doğururken; göç alan bölge açısından da birçok sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında göç, toplumların ve bireylerin kültürlerini, ekonomilerini, psikolojik durumlarını ve sosyolojik durumlarını etkileyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Türk Dil Kurumu'na (2019) göre göç, “*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi taşınma, hicret, muhaceret*” olarak tanımlanmaktadır. Göç her şeyden önce mekan değiştirme durumudur. Kişiler muhtelif sebeplerle buldukları bölgeden bir başka bölgeye gitmektedirler. Bu durum sürekli olabileceği gibi geçici nitelikte de olabilmektedir. Göçler, mekanda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan yararlanma isteğinin bir sonucu olabildiği gibi ekolojik dayatmalar ya da devlet gibi sosyal bir otoritenin gündeme getirdiği sürgünler ve savaşlar gibi farklı nedenlerle de ortaya çıkabilmektedir (Terzi, 2012). Göçler birkaç tür sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Bunlardan birincisi otoriter ya da doğal bir zorlamadan ötürü “*zorunlu göç*” veya kişilerin kendi iradesiyle serbestçe gerçekleştirdikleri “*gönüllü göç*” niteliğinde olabilmektedir (Güllüpnar, 2012). İkinci sınıflama ise; iç göç ve dış göç şeklindedir. İç göç, bir ülkenin kendi sınırları içerisindeki bölgeler arasında gerçekleştirilen göç hareketidir. Dış göçten ise bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göç anlaşılmalıdır (Sağlam, 2017).

Çelik ve Murat'a (2014) göre iç göç nedenleri; kırsal bölgeden kente geçişte, ekonomik nedenler, eğitim ve sağlık nedenleri, teknolojik nedenler, güvenlik sorunu olarak belirtilmektedir. Başel (2011), iç göç nedenlerine sayılanlardan farklı olarak mevsimlik göçler, doğal afetler dolayısıyla yapılan göçler, siyasi sebepler, terör ve mezhepsel çekişmeler

nedeniyle yapılan göçler olarak ele almaktadır. Dış göçler ise savaş, doğal afet, sürgün, sığınma, ekonomik ve sosyal tatminsizlik, buldukları ülkedeki fırsat eşitsizliği, ırksal baskılar gibi nedenlerle olabilmektedir (Yılmaz, 2014).

Göçlerin göç alan ve veren iki ülke üzerinde de birçok etkisi bulunmaktadır. Bu etkiler sosyal, kültürel, ekonomik ve politik etkiler olabilmektedir. Göç veren ülkedeki etkilerine bakılacak olunursa; göç, ilk bakışta tek yönlü bir hareket gibi görünse de aslında birçok açıdan çok yönlü etkilere sahip olduğu görülmektedir. Göç veren ülkeye olan etkileri çok yönlü olmakla beraber göçün türüne göre de değişmektedir. Bulunan ülkeden başka bir ülkeye işçi gönderme gibi göçlerde göç veren ülkeye ekonomik açıdan fayda sağlamak ve geri dönüşlerde yetişmiş eleman elde edilmektedir. Ancak olumlu yönlerinin dışında bakıldığında, göç eden kişi sayısı giderek artan bir durumdaysa, göç veren ülkenin nüfusuna ve iş gücüne olumsuz bir etki yaratmaktadır (Yılmaz, 2014). Göç alan ülkedeki etkileri; göçün türü eğer işgücü şeklinde gerçekleşiyorsa iş gücü yetersiz olan ülkeler için dış göç bir avantaj olarak görülebilmekte ve ekonomik faaliyetlerin artmasına sebep olmaktadır (Bayraklı, 2007). Göç alan ülkeye göç sebebi savaş gibi nedenlerle ise göç alan ülke için farklı sosyolojik, ekonomik ve demografik etkilere neden olabilmektedir.

Göç eden ailelerin tüm bireyleri göçün etkilerini beraber üstlenmektedir. Bundan en çok etkilenen grup da tabii ki çocuklardır. Nitekim Türkiye de böyle bir dış göç olayını 2011'den beri yaşamaktadır. Komşu ülke Suriye sınırları içerisinde meydana gelen iç savaş, işsizlik, yönetimin baskıcı uygulamaları ve gıda fiyatlarında yaşanan aşırı yükselişler, genç gruplar başta olmak üzere, kitle iletişim araçlarının da etkisi sebebiyle Suriyeli vatandaşlar Türkiye'ye göç etmeye başlamışlardır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 5). Suriye'den gelen göçmen ailelerin çocuklarının barınma, sağlık ve eğitim çok yönlü ihtiyaçları olduğu düşünülmektedir. Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan Suriyeli öğrencilerin eğitim anlamında birçok sorunla karşılaştıkları yapılan alanyazın çalışmalarıyla da görülebilmektedir. Bu sebeple Suriyeli öğrencilerin eğitim sorunlarının ortaya konulması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sorunların nedenlerinin irdelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

Farklı bir ülkeden gelmiş, Türk kültürüne yabancı olan Suriyeli öğrencilerin eğitim sisteminde yer alması ve bu çocuklara doğru eğitimin nasıl verilmesi gerektiği konusu, Suriyeli öğrencileri bulanan yönetici ve öğretmenlerin davranışlarını etkilemektedir. Türk

eğitim sisteminde yer alan Suriyeli ğrencilerin eğitimleri konusunda doğru bir yaklaşımın oluşturulabilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Yaşanılan sorunlar ve üzüm nerileri bakımından yönetici ve öğretmenlerin düşüncelerinin doğru şekilde açıklanması beklenmektedir. Buradan yola çıkararak problem cmleri, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı ğrencilerin Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin zm önerilerini yönetici ve ğretmen görüşlerine göre tespit etmeyi amaçlamak şeklide belirlenmiştir.

Alt Problemler

Bu problem çerçevesinde, araştırmanın alt problemleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli ğrencilerin;

1. Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Yaşanılan sorunların altında yatan nedenler nelerdir?
3. Bu sorunlara getirilebilecek zm nerileri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine göre İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde bulunan, Suriye'den dış göçle gelen ailelerin ilkokula devam eden çocuklarının yaşadıkları eğitim sorunlarının tespit edilmesi ve üzüm önerilerinin geliştirilmesidir. Yaşanılan sorunlara ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf ğretmenlerinin görüşlerinin ele alınmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın nemi

Günümüzde Suriyeli sığınmacıların durumu ve özellikle bu çocukların güvenliği, sağlığı ve eğitim hakkına ulaşabilmeleri gibi konular eğitimcileri çok yakından ilgilendirmektedir. Dolayısıyla konuya yönelik olarak gerçekleştirilen tüm çalışmaların ve girişimlerin Suriyeli sığınmacı çocuklar adına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye'ye 2011 yılından bu yana gelen Suriyeli sığınmacıların sayısının milyonları bulmasıyla bu insanların temel ihtiyaçlarını giderme, güvenliklerini sağlama, göç ettikleri ülkenin yaşamına entegre olmalarını sağlama ve eğitim hakkına ulaşabilmelerini sağlama gibi sorumluluklar ortaya çıkmıştır. Türk toplumuna adapte olmalarında çeşitli sorunların yaşandığı, hem g edenlerin hem de bu göçü kabul etmek zorunda kalanların adapte olma

sürecini olumlu yönde ilerletmeye çalışmanın önemli olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük, geliri olmayan ve yabancılık hisleri taşıyan sığınmacıların buldukları yeni ülkeye alışabilmelerini sağlamanın önemli bir süreç olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda özellikle Suriyeli sığınmacı çocukların durumu kritik bir durum yaratmaktadır. Bu durum onlar açısından uyum sorunu ve bunun getireceği olası sorunları göz önüne sermektedir. Çocuklar gelişimleri devam eden, korunmaya ihtiyaç duyan ve yetişkinlere daha çok bağımlı olan kişilerdir. Ayrımcılığa uğramaya ve uyum sorunları yaşamaya daha açıktırlar (Akyüz, 2012). Türk eğitim sistemine katılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunların en aza indirilmeye çalışılmasının hem eğitimciler hem de öğrenciler için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Suriyeli öğrencilerin, Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunların ayrıntılı olarak ortaya çıkarılarak, çözüm önerileri geliştirilmesi, Türk eğitim sisteminde yer alan Suriyeli öğrencileri kazanmak açısından önem arz ettiği düşünülmektedir. Savaş dolayısıyla göçe mecbur olmuş çocukların uyum sorunları düşünüldüğünde bu sorunların eğitimlerine de yansıdığı düşünülmektedir. İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle birlikte yaşanan sorunları tespit ederek öğrencilerin eğitimi için çözüm önerileri getirmek, çocukların geleceği için bir adım niteliğinde olacağından yararlı görülmektedir. Bu araştırmada ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerin, Suriyeli öğrencilere verilen eğitimin işlemeyen yönlerinin tespit edilmesini çözüm yolları geliştirilmesini sağlayacağından, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecini bir adım daha ileri taşıyabilmek açısından eğitimcilere yol göstereceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın, var olan sorunlara çözüm önerileri geliştirilmesinin, çocuklara, ailelerine, eğitim sistemine, Türk halkına, eğitim yöneticileri ve öğretmenlere fayda getireceği düşünülmektedir.

Sayıtlar

1. Görüşme yapılan ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına, samimi ve içten yanıtlar verdikleri kabul edilmiştir.
2. Yapılan gözlemlerin doğal ortamı tam olarak yansıttığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Beyoğlu İlçesindeki devlete bağlı bir ilkokulda görev yapan yöneticiler ve sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, araştırmanın veri toplama aracı kullanılan bu görüşme formu ile sınırlıdır.

1. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Suriye'den dış göçle gelen ailelerin ilkokula devam eden çocuklarının yaşadıkları eğitim sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde göç ile ilgili kuramsal ve kavramsal çerçeve sunulmuştur. Ayrıca göç ve eğitim ilişkisi birlikte ele alınarak alanyazın bilgisi verilmiştir.

1.1. Göçle İlgili Kavram ve Tanımlar

Göç ve göç ile ilgili kavramlar çok yönlü olması ve farklı akademik disiplinler tarafından ele alınması sebebiyle sıklıkla karıştırılmaktadır. Göç eden bireylerin toplum ve devlet açısından statüleri sığınmacı ve mülteci kavramlarıyla açıklanmaktadır. Söz konusu kavramlar farklı statüleri işaret etse dahi, günlük yaşamda birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu nedenle kavramların anlaşılabilirliğinin sağlanması için çalışmanın devamında bu kavramların açıklamalarına yer verilmiştir.

1.1.1. Göç

İnsanlığın ortaya çıkışının Buzul Çağında başladığı ve buradan dünyanın dört bir yanına dağıldığı, birtakım ırklara ayrıldığı varsayıldığında, göçün insanlık tarihi kadar eski olduğu ve insanın kendinden ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilmektedir (Tanoğlu, 1969: 84). Bu sebeple göç olgusu insanlığın varoluşundan bu yana insanla birlikte anılmaktadır (Karakoç, 2011). Bir başka tanımla göç, ekonomik iyileşme, eğitim ya da başka amaçlarla tek başına veya başkalarının eşlik ettiği farklı bir coğrafi alanda uzun süre kalma ya da kalıcı bir yerleşme şeklinde gerçekleşen bir sosyal değişim süreci olarak açıklanabilir (Bhugra, 2004). İnsanlar siyasal baskılar, iklim değişikliği, açlık, can güvenliği gibi çeşitli nedenler yüzünden göç etmek zorunda kalmıştır. Özellikle büyük keşifler devrinde yeni yerlerin tanınması, yeni keşfedilen toprakların kaynak ve zenginlikleri göçlerin karakterini ve nüfusun dağılım dokusunu etkilemiştir. Keşiflerin ardından modern sanayinin gelişme göstermesi Avrupa'ya göçü arttırmıştır (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 291). Tarihsel süreç içerisinde ele alındığında ilk zamanlarda insanlar coğrafi, kıtlık, yaşam koşulları, savaş gibi sebeplerle göç ederken yakın tarihte sanayileşme, ekonomik, eğitim, siyasi, kültürel, dini gibi sebeplerle göç etmektedir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 60). Göç, ekonomik, siyasal, kültürel ve demografik boyutları olan çok yönlü bir olgudur. Göçü çok boyutluluk çerçevesinde ele alan Konkina, Lutovina, Anatolievna ve Egorova (2015), göçü hareketlilik faktörü, gereksinim

faktörü ve kararlılık faktörü olmak üzere üç faktör ile karakterize etmişlerdir. Göçün merkezinde insan bulunması dolayısıyla, gerek göç eden insan gerekse göç alan ülke ve o ülkedeki insanlar, bu hareketlilikten doğrudan etkilenmektedir (Şemşit, 2018). Bu bağlamda farklı göç tanımları insanların yaşadığı bu sürecin izini sürerek izah etmek isteyen araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur (Utaş, 2019).

Türk Dil Kurumu'nun (TDK) Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre göç; “*ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019a). Başka bir tanıma göre göç, bir yerleşim biriminde, gruptan ya da siyasal sınırları belirgin bir toprak parçasından başka bir birime doğru, kısmen sürekli birey veya kitle hareketleridir, şeklinde ifade edilmektedir (Gürbüz, 2006: 211). Bu kitle hareketi aslen nüfus büyüklüğünü azaltan veya arttıran bir değişkendir. Bu değişkenin belirleyicisi olarak nüfusun çeşitli nedenlerle kitlesel, aileler veya bireysel olarak yaşadıkları yeri terk ederek başka yerlere gitmesi durumudur (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011). Atasoy ise göçü; muhtelif nedenlerle gönüllü ya da zorunlu olarak, sürekli veya geçici bir süreliğine kişinin, insan grubu veya beşerî toplulukların yaşadığı mekânı terk etmesi şeklinde ifade etmektedir (Atasoy, 2010: 70).

Göçün durağan bir olgu olmadığını belirten İçduygu ve Sirkeci'ye (1999) göre göç, nedenleri ve sonuçları ile birlikte ele alınmalıdır. Ele alınan her bir göç veya göç dalgası gerek yaşanma ve gerçekleşme bakımından gerekse nedenleri ve içeriği bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda göç olgusu coğrafya, sosyoloji, ekonomi gibi birçok disiplin tarafından incelenmekte ve farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sebeple göçe ilişkin kapsayıcı ve ortak bir tanım henüz oluşturulamamıştır (Taşçı, 2009; Çağlayan, 2015).

Göç ile birlikte tartışılması gereken diğer iki önemli konu zaman ve göç eden kişilerin niyetleridir. Göç hareketliliğinde göç edilen yerde ne kadar süreyle ikamet edileceği göçün zaman boyutunda tartışılmasına yol açmaktadır. Bu sürenin bir yıl veya daha fazla olması gerektiği yönünde görüşler bulunsa da konuyla ilgili görüş birliği bulunmamaktadır (Tekeli, 2008). Diğer taraftan ikamet edilen yerin değişmesi ile göç eden kişinin bu değişmeyi kalıcı bir niyetle yapmış olması önem arz etmektedir. Ancak göç eden kişinin niyetinin nesnelliği hakkında kesin bir ölçüm yapılamayacağı için bu konu çoğunlukla dikkate alınmamaktadır (Taşçı, 2009). Ayrıca göç ile doğrudan ilişkili ve birbirinin yerine sıklıkla kullanılan göçmen,

mülteci, sığınmacı gibi kavramların tartışmanın uygun zeminde yapılabilmesi için açıklanmasını zorunlu kılmaktadır.

1.1.2. Göçmen

Her ne kadar üzerinde anlaşılmış tek bir tanımı bulunmasa da genellikle bireyin göç etme kararını özgür iradesiyle ve kişisel rahatlık için aldığı tüm durumları içermesi “göçmen” olarak ifade edilmektedir. Bu sebeple bireyin kendisinin ve ailesinin beklentilerinin karşılamak, sosyal ve ekonomik şartlarını iyileştirmek amacıyla başka bir bölgeye ya da ülkeye giden kişiler için göçmen terimi kullanılmaktadır. Benzer şekilde Birleşmiş Milletler tarafından, “*sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yollarının düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey*” göçmen olarak tanımlanmıştır (Akt. Adıgüzel, 2017).

Göçmen statüsündeki kişi içinde bulunduğu durumlara göre farklı şekilde adlandırılmaktadır. Bir ülkeye yasal giriş şartlarının ihlali veya vizenin geçerlilik süresinin bitmesi gibi sebeplerden dolayı ev sahibi ülkenin hukuki koşullarından mahrum kişi “*düzensiz göçmen*”, yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi ülkesinin dışına yerleşmek maksadıyla, bulunduğu ikamet yerini terk eden kişi “*ekonomik göçmen*”, yapacağı uluslararası göç esnasında göçmenlerin aradaki bir ülkede geçici olarak kısa süreli bulunan kişilere “*transit göçmen*” adı verilmektedir (Adıgüzel, 2017).

Göçmenlerin kendi içinde sınıflandırılması mümkündür. Bu bağlamda başta turizm, sağlık ve eğitim amacıyla gelen yabancılar, yabancı girişimciler ve işçiler, ülkeye yasal yollarla gelip yerleşme amacı taşıyanlar ile yasal olmayan yollarla giriş yapıp kaçak statüsünde yer alan yabancılar ve yaşayacak yer bulmak için gelen mülteciler göçmen sınıflandırmasında yer almaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 64).

1.1.3. Mülteci

Başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi “*mülteci (refugee)*” olarak adlandırılmaktadır. Shacknove (1985), mülteci kavramının siyasi baskılar ya da zulüm korkusu nedeniyle uluslararası sınırdan geçen bir kişi olarak uluslararası tüzükler tarafından tanımlandığını ancak böyle bir tanımın kavramsal sorunlar açısından yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bireylerin sığınma hakkından kaynaklanan uluslararası insan haklarını koruma belgelerine göre zaman zaman mülteci kavramıyla sığınmacı kavramı günlük hayatta sıklıkla karıştırılabilmektedir (Ataman, 2015). Nitekim

TDK Güncel Türkçe Sözlüğü'nde mülteci kelimesi (TDK, 2019b) ile sığınmacı kelimesi (TDK, 2019c) eşanlamlı olarak verilmektedir.

Mülteci; 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre, 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal kuruma mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağını düşünerek birtakım korkularla ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen her şahıs için kullanılan ifadedir (Kaya ve Eren, 2014). Mültecilik hukuksal bir statüyü, sığınmacılık ise daha çok fiili bir durumu ifade ettiği için birbirinden ayrılmaktadır. Bu bağlamda mülteci, sığınma başvurusu olumlu sonuçlanan ve sığındığı ülkede mülteci olarak kalmasına izin verilen ve birtakım hakları elde etmiş bireydir. Ülkesini terk edip başka bir ülkenin hukuksal korumasını talep eden bir insan, ileri sürdüğü iddialar doğrulanıncaya kadar sığınmacı, iddiaların doğrulanması sonucunda ise mülteci statüsüne geçmektedir (Yaşar, 2014).

1.1.4. Sığınmacı

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) sığınmacıyı; *“dini, ırkı, milliyeti, siyasi düşünceleri veya belirli bir toplumsal gruba üyeliği gibi çeşitli gerekçelerle hükümeti tarafından takip edilmekten korkması nedeniyle ülkesinden göç etmek zorunda kalan, vatandaşı olduğu ülkenin haklarından faydalanamayan veya korktuğu için bu haklarını kullanamayan ve başka ülkede yaşayıp ülkesine dönemeyen yabancı”* şeklinde tanımlamaktadır (EGM, 2019). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sığınmacılar kısa süreli barınma hakkına sahiptir ve göç ettikleri ülkede hukuki bir statüleri yoktur (Reçber ve Ayhan, 2014). Ayrıca, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB) sığınma hakkını tanımlayan 14/1 maddesine göre; herkesin zulüm karşısında başka ülkelere sığınmacı ve bu ülkelerce sığınmacı işlemi görme hakkı olduğu belirtilmektedir. (İHEB, 2019).

Göç ettikleri ülkede başvurusu onaylanan sığınmacılar mülteci statüsünü elde edebilirken, başvurusu onaylanmayanlar ülkesine geri dönmek zorunda kalabilir (Uluslararası Göç Örgütü, 2019). Cenevre Sözleşmesine taraf olan Türkiye, sözleşmede yer alan mültecilerin hukuki statüsü gereği sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü vermeyi kabul etmiştir. Bu nedenle Suriye'den gelenler mülteci olarak adlandırılmamakta sığınmacı ya da misafir olarak tanımlanmaktadır (Kubbani, 2019). Yasal mevzuat gereği Türkiye, Avrupa ülkeleri dışından, farklı ülkelere gelenleri mülteci olarak kabul etmemektedir. Bu sebeple Suriye'den Türkiye'ye gelenlere başka ülkelere gitmek üzere geçici koruma verildiği için bu insanlar ne mülteci ne de sığınmacı statüsündedir. Kimi yetkililerin Suriye'den Türkiye'ye

gelenlere misafir tanımlaması yapmasına karşın, yabancılara sağlanan hukuki haklar bağlamında bu tanımlamanın alanyazında karşılığı bulunmamaktadır (Yaşar, 2014).

Sığınmacıların, başta “geri göndermeme” ilkesi olmak üzere, belli temel haklardan yararlanmaları öngörülmüş, insanca yaşamaları için asgari standartların sağlanması gerekmektedir (Kaya ve Eren, 2014). Türkiye’de bulunan Suriyeliler geçici koruma kapsamına alınmış sığınmacılardır. Geçici koruma; çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere, bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenlemedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013). Geçici koruma kavramı; bireysel, uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının mümkün olamayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda, Bakanlar Kurulu kararı ile yürütülen acil ve geçici bir koruma tedbiridir. 11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla tüm hükümleriyle birlikte yürürlüğe giren 6458 sayılı Kanun’un 91 inci maddesi, geçici korumayı düzenlemektedir. Buna göre, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırına gelen veya sınırı geçen yabancılara sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak ayrı bir yönetmelikle düzenlenmesinin hükme bağlanmış olduğu belirtilmektedir (Türkiye Göç Raporu [TGR], 2016).

1.2. Göç Kuramları

Araştırmanın bu kısmında göç olgusu ve hareketlerini anlamak ve analiz etmek için geliştirilmiş olan kuramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Göçün tarihsel süreçteki gelişiminin, insanların ve toplumların gelişimiyle doğru orantılı olması dolayısıyla göç kuramlarının gelişimini gözler önüne serdiği düşünülmektedir.

1.2.1. Ravenstein’in Göç Kanunları

Göç olgusunu açıklamaya çalışan ilk kuramlardan biri Ravenstein’in 1885 ve 1889 tarihlerindeki “*The Laws of Migration*” adlı çalışmalarıdır (Akt. İnce, 2019). Çalışmanın kuramsal temeli endüstrileşme ve kentleşme olguları üzerine kurulmuştur ve 19. yüzyılın son yarısındaki gelişmeler çalışmanın temel dinamiğini oluşturmuştur. Endüstrileşmeyle birlikte gelen iş imkanları ve endüstrileşmeye paralel gelişen ulaşım ağları, insanları Avrupa’nın içlerine ve Kuzey Amerika’ya doğru yöneltmiştir (Çağlayan, 2006). Ravenstein’in göç kanunları da hareketliliğin oldukça yüksek olduğu bu dönemde ortaya çıkmıştır. Ravenstein’in çalışmaları 1871 ve 1881 İngiliz nüfus sayımlarında kullanılan doğum yeri çizelgelerinin içerdiği verilere dayanmaktadır. 1885 ve 1889 tarihli iki makalesinde

İngiltere'deki iç göç sürecinin temel mekanizmalarını açıklama ve tahmin etmeye yönelik kanunlar - Ravenstein, kanun demekle birlikte çalışmalarında ilke ve kural ifadelerini de kullanmıştır - ortaya koymaya çalışmıştır (Akt. Grigg, 1977). Ravenstein'in (1881) *Göç Yasaları (The Laws of Migration)* ortaya koyduğu yedi kanun aşağıdaki gibidir (Akt. Corbett, 2003; Özcan, 2017; Aydemir ve Şahin, 2017; İnce, 2019):

1. Göç edenlerin çoğu yalnızca kısa mesafelerdeki yerlere göç ederler. Ortaya çıkan göç akımlarının yönü, göçmenleri içine çeken büyük ticaret ve endüstri merkezlerine doğrudur.
2. Sanayi ve ticaretin gelişmesine paralel olarak kentler, yakın mesafedeki insanlar için bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Yakın çevreden, bir kente göç eden insanların yeri, göç edilen kente yakın olan başka insanların göç etmesiyle doldurulmaktadır. Bu bağlamda yakın mesafe ile başlayan göç bir domino taşı görevini görerek göçün bütün dünyaya yayılmasına neden olmaktadır.
3. Göç olgusunda, yayılma ve emme süreci birbirini destekler konumdadır ve bu süreçler birbiriyle el ele yürümektedirler. Yayılma ve emme sürecini benzer kılan temel nokta, ulaşılmak istenilen amaçtır. Yayılma ve emme süreçlerinde bir amaç birlikteliği vardır. Ravenstein'a (1881) göre göç, kendi başına amaç olamaz, bireyler sadece göç etmek istedikleri için yer değiştirmezler. Göçmenler için amaç, kentte gelişen ekonomik ve ticari faaliyetin getirisinden pay almaktır. Kentin getirisinden pay alma isteği ya da daha iyi yaşama arzusu, yayılma sürecini desteklemektedir. Yeni ve hızlı bir şekilde gelişmekte olan sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü göçle karşılanmakta ve böylece gelen göç, kentsel sanayi merkezlerince emilmektedir.
4. Her ana göç akımı, telafi edici bir karşı akım üretir.
5. Uzun mesafe kat eden göçmenler genellikle gelişmiş sanayi ve ticaret merkezlerini tercih ederler.
6. Kırdan yaşayan insanlar kentte yaşayan insanlara göre daha çok göç etme eğilimi taşırlar. Ayrıca kırdan kıra yapılan göçler birbirini tetikleyerek başka göçlere yol açarken kırdan kente yapılan göçlerde bu olgu daha azdır.
7. İç göçlerde ve kısa mesafeli göçlerde kadınlar erkeklere göre daha fazla göç eğilimi taşırken uzun mesafeli göçlerde durum tam tersidir.

Ravenstein, 1881 ve 1889'da yayınladığı iki makalesinde de yukarıdaki kanunlarını ortaya koymuş; göç sürecinin temel mekanizmalarını, hem iç hem de dış göç için belirlemeye çalışmıştır. Ravenstein çalışmasında doğru ve kendisinden sonraki yüzyıl içinde de geçerli olan önermeler ortaya koymuştur (Akt. Grigg, 1977). Ravenstein'in çalışmaları, göç konusunda ilk kapsamlı teorik çalışma olarak kabul edilmiş ve kendisinden sonraki göç teorilerine öncülük etmiş ya da bu teorilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yalnızca üretim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere ve bu süreçte kentlerin artan önemine dayanarak kurgulamış olduğu model, günümüzde oldukça karmaşık bir yapı arz eden göç olgusunun anlaşılması açısından tek başına yeterli değildir (Özcan, 2017).

1.2.2. İtme Çekme Kuramı

Bu kuramın içeriğini ilk olarak 1966 yılında Everett Lee yazmıştır. Lee, 1966 tarihli *A Theory of Migration (Göç Teorisi)* isimli çalışmasında göç kararında ve göç sürecinde etkili olan itme-çekme faktörleri üzerinde durmuş ve bu faktörleri; çıkış yerine ilişkin faktörler, varış yerine ilişkin faktörler, araya giren engeller ve bireysel faktörler olarak belirtmiştir (Lee, 1966: 49-50, Akt. Develi, 2017). Lee'nin (1966) yaklaşımında kişisel faktörler önemli rol oynar. Farklı insanlar, ekonomik statülerine, yaşam düzeylerine ve kişiliklerine göre farklı itiş ve çekiş kombinasyonlarına farklı şekillerde tepkiler gösterirler. Lee, göçün büyüklüğüne dair 5 hipotez, göç akımlarının karşılıklılığına dair 6 hipotez ve göçmenlerin niteliklerine dair 7 hipotez geliştirmiştir. Buna göre gelişen itme-çekme modelinde iki yer arasındaki olumlu ve olumsuz nitelikler ile düzenleyici diğer kişisel ve çevresel faktörlerin etkisiyle göçün şekillendiği öne sürülmektedir (Akt. Sirkeci ve Yaylacı, 2019).

Bu kuram iş gücü açısından değerlendirildiğinde; itme ve çekme kuramında, refah düzeyi yüksek, endüstrileşmiş ülkelerin; kendi ülkelerinde iş bulamayan ya da çok düşük ücretlerle sosyal güvenlikten yoksun olarak çalışan işçilere çekici geldiği savı kabul edilmektedir. Yaşanılan ülkenin çalışma koşulları itici etmenleri, göç edilecek ülkenin vaat ettiği çalışma koşulları çekici etmenleri oluşturmaktadır (Aksoy, 2012: 295).

Kuramın temel çerçevesini oluşturan ve işlerliğini sağlayan önemli bir nokta da yaşanılan yer ile göç edilecek yerdeki olumlu ve olumsuz faktörlerin birbirlerinden ayrı olarak değerlendirilmesi gerekliliğidir. Daha net bir ifadeyle, yaşanılan yerdeki itme çekme faktörleri kendi içerisinde bir bütün olarak; göç edilecek yerdeki itme çekme faktörleri de kendi içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla kurama göre, hiçbir bağlam ve

düzlemde mutlak itme ve mutlak çekme faktörü yoktur. İtme çekme faktörlerinin içeriğinin belirlenmesi birçok etkene bağlıdır (Çağlayan, 2006).

1.2.3. Petersen'in Beş Göç Tipi Kuramı

Göç üzerine düşünen bir diğer göç kuramcısı da William Petersen'dir. Temel olarak Petersen'in aradığı, itme çekme faktörlerinin altında yatan nedenlerin ne olduğudur. Ekonominin genel durumunun göç için her zaman önemli bir faktör olduğunu kabul eden Petersen, ekonomik yapının belli sınıflar için ne anlama geldiğini ve ekonominin göçü nasıl etkilediğini göçleri anlayıp sınıflandırmamız için incelememiz gerektiğini ortaya koymuştur (Çağlayan, 2006).

Petersen'a (1958) göre uluslararası göç çalışmalarının çoğu sadece dış göçe odaklanmıştır ve geniş kapsamlı çalışmaların neredeyse hepsi tek bir tarihsel dönem ile ilgilidir. Makalesinde genelleme teorisi üretebilmek için hem iç hem de dış göçün analizlerini bir tipolojide bir araya getirmeyi amaçladığını belirtmiştir (Akt. Çağlayan 2006). Petersen'a (1958) göre beş göç tipi bulunmaktadır bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Çağlayan, 2006; Üdücü, Erdoğan ve Işık, 2009; Akarsu,2016):

1. *İlkel Göçler*: Bu göç tipi, doğal çevrenin itme gücüyle oluşmakta ve kötü hava koşulları ile kuraklık gibi fiziki olumsuzluklar neticesinde görülmektedir. Çevrenin itmesiyle meydana gelen, göç topluluklarının yer değiştirmesiyle oluşan göçler, ilkel göç olarak adlandırılmaktadır.
2. *Zoraki Göçler*: Bir topluluğun, yönetimdeki topluluk tarafından göç etmeye zorlanmasını ifade eden bu göç tipinde, doğal çevrenin oluşturduğu baskının önemli bir rolü bulunmaktadır. Doğal çevrede yaşanan savaş ve benzeri itici sebepler de bu göçler dâhilindedir.
3. *Yönlendirilen Göçler*: Bireylerin göç ederken sosyal bir baskıya karşın bir karar mekanizması kullanması halinde, bu yönlendirilen göç anlamına gelmektedir.
4. *Serbest Göçler*: Serbest göçte, göçmen kesin ve kararlı bir şekilde kendi göç kararını vermekte ve buna göre hareket etmektedir. Bu göç tipi büyük kitlesel göçleri değil, bireysel tercihlerle ilerleyen kişisel göçleri tanımlamaktadır.
5. *Kitlesel Göçler*: Dünyadaki göçün üçüncü basamağı olan bu göç tipi, teknolojik gelişmeye paralel ilerleyen bir durumu ifade etmektedir. Bu göç tipinin en belirgin ve diğer göçlerden ayrılan özelliği, göçün kolektif bir olgu hâline gelmesidir.

Petersen (1958) göç olgusunu bir tipoloji şeklinde sunmuş ve göçün çeşitlerini, nedenleriyle birlikte bir bütün halinde açıklamaya çalışmıştır. Petersen'in oluşturduğu beş göç tipinin göç olgusunun çok yönlülüğünü ve göçün nedenleri açısından çeşitlendirilebileceğini açıkladığı düşünülmektedir.

1.2.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

İlk defa 1940 yılında Stouffer'in üzerinde durduğu Kesişen Fırsatlar Kuramı, göçün daha çok sosyolojik boyutuyla ilgilenmektedir. Bu teorinin öncüsü olan Stouffer, insanların göç etmeyi planladıkları yerleşim yerlerindeki istihdam olanağının göç eden insan sayısı ile doğru orantılı olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle teori; gidilecek bölgedeki istihdam alanı kadar bireyin göç edeceği ve bahsi geçen yerdeki iş imkânları sayısının sabit olmadığı, sürekli değişim gösterdiği üzerinde durmaktadır (Mete, 2009). Bu kuramda göç kavramının en önemli noktaları; göç yapılacak uzaklık, göç edilecek yerdeki olanaklar ve bunların sayıları olarak belirlenmiştir. Uzaklık faktörünün Stouffer'in teorisinde analiz ögesi olmak üzere diğerlerinin en başında yer aldığı görülmektedir (Akarsu, 2016).

Kesişen Fırsatlar Kuramının uluslararası göç için en önemli katkısı, göç mesafesine bağlı olarak göç sırasında çıkabilecek zorlukları göz önünde bulundurarak göçü değerlendirmesidir. Çok geniş kapsamlı ve yaygın kullanılan bir kuram olmamakla birlikte, bu kuramın özellikle ekonomik temelli göçlerde ve işçi göçü çalışmalarında daha sıklıkla kullanılabilirliği görülmektedir. Buna göre, bir bölgede yaratılan iş olanağı ve bu iş olanaklarının yarattığı cazibe, kuramın temel işleyiş biçimini oluşturur (Çağlayan, 2006).

1.2.5. Merkez Çevre Kuramı

Bu kuram, Merkez Çevre kuramı ya da Bağımlılık Okulu olarak da adlandırılmaktadır ve Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi bir çok düşünür tarafından geliştirilmiştir. Kurama göre dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu ikili dünya birbirine ekonomik temelde bağımlı olarak varolabilmektedir (Çağlayan, 2006).

Bu kurama göre göç, modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir mekanizmadan ziyade, göçmen işçi gönderen ülkelerdeki işgücü kaynaklarının gelişmiş ülkeler yararına kullanılmasına yaramakta ve gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmelerini olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Şahin, 2001). Kuramın geliştirdiği şemaya göre, merkezdeki kapitalist ağlar, kapitalist olmayan toplumların çevre dokularına sızmaya başlayınca çevredeki nüfus göç etmeye başlamaktadır. Buna göre, Dünya Sistemi Teorisi'nde çevre ülkelerinin kontrolünde bulunan hammadde ve işgücü kapitalist yayılmanın sonucunda

merkez ülkelerin kontrolüne geçmektedir. Gelişmiş merkez ülkelerde işçi açığı olması halinde, çevre ülkelerden merkez ülkelere işçi göçleri ortaya çıkmaktadır. Bu süreç, sömürgecilik olgusuyla da çok yakından ilgilidir (Güllüpnar, 2012). Bu kuramın değindiği noktanın gelişen kapitalist dünyanın getirdiği göç hareketleri olduğu görülmektedir.

1.2.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Göçmen ağları; göçmenler, eski göçmenler ve göçmen olmayan insanlar arasındaki bağı; akrabalık, arkadaşlık ve paylaşılan toplumun kökleri aracılığıyla kurmaktadır. Onlar uluslararası hareketliliğin olasılığını artırmaktadırlar. Çünkü harekete bağlı maliyet ve riski düşürerek; göçe ilişkin beklenen geri dönüşleri yükseltmektedirler. Ağ ilişkileri, insanları çekmek için yabancı istihdamın girişini mümkün kılan bir toplumsal sermaye oluşturur. Zamanla yer değiştiren toplumun kapsamlı parçaları, göçmen davranışlarını görünür bir şekilde yaymaktadır (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino ve Taylor, 1993).

İlişkiler ağı kuramının özelliği, göç edilen yerde göçmenlerin kurmuş oldukları sosyal birlikteliklerin varlığına bağlı olarak bu birlikteliklerin kendisinden sonra gerçekleşecek olan göçleri destekleyici bir niteliğe sahip olmasıdır. Göçmenlerin yerleştikleri ülkelerde kurmuş oldukları ve geliştirdikleri bu ağlar, ortak kültüre dayalı birer köprü olmasının yanında tanıdıklarını çoğaltan bir olgu olarak da görülebilir. Nitekim göç edilen yerlerde yaşamakta olan akraba ya da tanıdıklar, devam eden göçlerin daha da yoğunlaşmasına sebep olabilmektedir. Göçe yön vermek isteyen ve onu idaresi altına almak isteyen planlamacılar, “*tohumlama*” adı altında, iki yer arasında tanıdık ve akraba ilişkileri olan bireyleri yerleştirerek, göçlerin iki bölge arasında yoğunlaşmasını da sağlayabilmektedir (Tekeli, 2008).

1.3. Göç Türleri

Göç türlerinin kesin sınırlarını çizmek göç olgusu ele alınırken karşılaşılan önemli güçlüklerden biridir. Göçler; olgunun gerçekleştiği yere, mesafeye ve olgunun sürekliliğine göre sınıflandırılabilir gibi göçün isteğe bağlı veya zoraki olmasına, insanları göç etmeye iten nedenlere göre de sınıflandırılabilir (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 282). Diğer taraftan göçler zaman bakımından ele alındığında, insanların geri dönmek üzere yaşamlarını sürdürdükleri yeri terk edip başka bir yere göç etmesi devamlı göç olarak adlandırılırken, belirli bir süreliğine insanların yaşadıkları yeri terk etmesi ise geçici göç olarak adlandırılmaktadır (Mutluer, 2003: 10). Petersen, (1958) ise beş göç tipi üzerinde durmuştur: ilkel, zorlama -zoraki, yönlendirilen, serbest ve kitlesel göçler. İlkel göç, avcılık ve toplayıcılık döneminde görülen ve ilkel kabilelerin kendilerine yiyecek ve yeni yerler

bulmak amacı ile bir yerden başka bir yere göç anlamına gelen bir göç çeşididir. Zorunlu veya zorlamalı göçte, insanlar buldukları bir yerden siyasi, hukuki, ekonomik, doğal afetler vb. kararlar sonucu yer değiştirmeye zorlanmaktadır. Örneğin, Yahudilerin Sovyet Rusya'dan ve Nazi Almanya'sından göç etmeleri, zorlamalı bir göçtür. Aynı şekilde, yerleşim yerleri baraj göl havzası altında kalmış olan köylülerin, göç etmek zorunda kalmaları ise zorunlu göç olarak değerlendirilebilir (Akt. Çağlar, 2018: 33).

İç göç, yurt içinde yaşayan nüfusun ikametgâhlarının değişmesi durumunu ifade ederken (Tekeli, 2008), dış göç, devamlı ya da kısmi süreli olarak göç edilen yerde çalışmak veya kalmak amacıyla bir ülkeden başka ülkelere doğru yapılan nüfus hareketliliğini veya yer değiştirmeyi ifade etmektedir (Özdemir, 2008). İçeriğinde dış göç unsurunu da barındıran uluslararası göç, insanların kendi ülke sınırları dışında farklı ülkelerde yaşamını sürdürmeye başlaması durumudur (Asar, 2004: 242). Uluslararası göçler yasal ve yasal olmayan göçler olarak iki şekilde incelenmektedir. Devlet organlarının düzenlemesi ve onayı ile yapılan göçler yasal göç iken, sahte belgeler veya gerekli belgeler olmaksızın devlet organlarının onayı dışında başka ülkeye giriş yapanların göçü yasadışı göçtür (Atasoy, 2010: 84). İlave olarak bir ülkenin göç yolu olarak kullanılması transit göç olarak adlandırılmaktadır (Mutluer, 2003: 11). Göç eden kişinin çıkış yaptığı ülke göçün kaynak ülkesi, göç ettiği ülke göçün hedef ülkesi ve göç yolu boyunca geçilen ülkeler transit ülkeler olarak nitelendirilmektedir. Böylece göç durumu sadece kaynak ve hedef ülkeyi değil, transit ülkeleri de etkilemektedir (Stalker, 2006). Transit göç terimi, görünüşte geçici olan göçün belirli şekillerini ifade etmektedir. Bu kapsamda, başlangıçtaki amaçları o olduğu için veya değişen koşullar, artan baskılar veya yeni amaçlar öyle gerektirdiği için bir ülkeden diğer ülkeye hareket eden göçmenleri kapsamaktadır. Daha genel olarak terim, zorluklarla dolu uzun yolculukları da ifade eder. Genellikle bu yolculuklar mesafe ve zaman olarak uzundur, sürekli olarak yön değiştirir ve bazı zamanlar tehlikeli olabilir (Tepealtı, 2019: 126).

Yapılan sınıflandırmalardan da anlaşılacağı gibi göç olgusu çok boyutlu ve çok anlamlı bir kavramdır (Atasoy, 2010: 69). Her göç olgusu içinde farklı durumları barındırmaktadır. Bu bağlamda göçleri standart bir kategoriye sokmak epey zordur. Öyle ki, göçler sebep ve sonuçlarına göre, oluşum ve gelişimine göre farklı biçimler almaktadır (Utaş, 2019). Bu araştırmanın konusu bağlamında ele alındığında Suriye'de yaşanan kriz nedeniyle meydana gelen göç hareketi; nedenleri itibariyle "siyasi", coğrafi sınırlar itibariyle bir "dış göç", şekli itibariyle "kitlesele", taşıdığı şartlar itibariyle "zorunlu göç" hareketi olarak

tanımlanabilir (Tunç, 2015). Bu göç türlerinden başka alanyazında karşımıza çıkan göç türü beyin göçüdür.

Beyin göçü; iyi eğitim görmüş, düşünen, üreten, kalifiye işgücünün araştırma yapmak ya da çalışmak amacıyla en verimli oldukları dönemde bir başka ülkeye gidip geri dönememeleri durumudur (Bakırtaş ve Kandemir, 2010). Yüksek düzeyde eğitime ve buna bağlı olarak niteliğe sahip işgücünün, en genel anlamda daha iyi yaşam ve çalışma olanakları sunan ülkelere gitmesi olarak tanımlanabilecek beyin göçü, son yıllarda uluslararası göç hareketleri içinde payı en fazla artan göç türüdür (Gökbayrak, 2008). Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2019) verilerine göre 2016-2018 yılları arasında Türkiye'den giden göç sayısı 669.193 olarak belirtilmektedir. İncelenen raporlarda beyin göçüne dair istatistiğe ulaşılamamıştır.

1.4. Göçün Nedenleri

Göçler toplumların ve ailelerin yapısını önemli ölçüde etkileyen bir harekettir. İnsanların ikamet ettiği bölgeyi terk edip başka bölgelere göç etmesinin altında nüfus problemleri, ekonomik problemler, eğitim şartlarındaki yetersizlikler, savaş veya siyasi sorunlar gibi pek çok neden bulunmaktadır. Fakat en önemli faktör olarak ekonomik ve siyasi sorunlar göçe neden olmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1997). Göçe neden olan faktörler arasında; gelir kaynaklarının kısıtlılığı, siyasi kurumların işleyişinde yaşanan eksiklikler, sosyal eşitsizlikler, çatışmalar ve doğal afetler gibi sorunlardan kurtulmak ve teknolojik gelişmelerden yararlanmak gibi faktörler gösterilebilir (Drabo ve Mbaye, 2011). İnsanların göç etmesine neden olan faktörler itici ve çekici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İtici faktörler, insanların doğup yaşadıkları mekanları ve alışkın oldukları yaşam şeklini terk ederek göç kararı vermesinde etkili olan faktörlerdir. Bu faktörler; (1) Hızlı nüfus artışı, (2) Tarım alanlarının daralması ve ailelerin ekonomik problemleri, (3) Erozyonun artmasıyla toprağın verimsiz hale gelmesi, (4) Makineleşmenin artmasına bağlı olarak tarımsal işgücünün azalması, (5) Kırsal kesimde iş imkânlarının sınırlı olması, (6) Ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler, (7) Sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği, (8) İklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri, (9) Kan davaları ve (10) Terör, savaş ve şiddet problemleri şeklinde sıralanmaktadır. Çekici faktörler ise göç kararının verilmesinde göç edilecek yerin cazibesinin etkili olduğu faktörlerdir. Bu faktörler; (1) Eğitim olanakları, (2) Sağlık olanakları, (3) Can güvenliği, (4) Kadınların ekonomik özgürlüğü, (5) Yaşam kalitesinin yüksek olması ve (6) İstihdam olanakları şeklinde sıralanmaktadır (Güney, 2008).

Savaş ve terör olayları göçe neden olan önemli unsurlardandır. Taraf olmamalarına rağmen sivil insanlar fiziksel saldırılara maruz kalmakta, katliamlara veya silahlarla öldürülme tehlikesi yaşamaktadırlar. Nitekim benzer şekilde Arap Baharı olarak adlandırılan süreçte Suriye’de başlayan olaylar neticesinde milyonlarca Suriyeli göç etmek zorunda kalmıştır (Taşçı, 2009). Ayrıca uluslararası politikalar da göç ile ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerin hızlı sanayileşmesiyle birlikte özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra sahip oldukları emek gücü açığını kapatabilmek için, bu ülkeler göç kabul etmişlerdir. 1960’lı yıllarda Türkiye’den Almanya’ya yapılan işçi göçleri bu duruma örnek gösterilebilir (Deniz, 2014). Toplumda yaşanan hak ihlalleri, siyasi özgürlüklerin seviyesi, siyasi çatışmalarda yaşanan şiddet olayları, ırkçılık, din ve siyasi inanç gibi faktörler bireylerin daha güvenli ve özgürlüğe sahip olabilecekleri yerlere göç etmelerine neden olabilir (Mack, 2005).

Doğa olayları da göçe neden olan etkenler arasındadır. Doğal afetler, iklim değişiklikleri, kuraklık gibi çevresel etmenler insanları göçe zorlamaktadır. Göçe neden olan doğa olayları ile ilgili olarak maksimalist ve minimalist olmak üzere iki farklı görüş ileri sürülmektedir. Maksimalist görüşe göre göçün etkisiyle aksaklıklar ve çevresel düzensizlikler meydana gelirken, minimalist görüşe göre çevresel bozulmalar göçe neden olmaktadır (Kara, 2015).

Göçe neden olan unsurlar, göç süreci ve sonrasındaki gelişmeleri de büyük ölçüde etkilemektedir. Ekonomik nedenli göçler, siyasi nedenli göçlerden farklı bir sürecin işlenmesine neden olabileceği gibi farklı ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçların ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 13). Göç olgusu nedenleri bakımından çeşitlilik göstermekte, göçe neden olan her bir unsurun doğurduğu sonuçlar göçmenleri bizzat ilgilendirmektedir. Özellikle savaş dolayısıyla göç etmek zorunda kalmış olan bireylerin, göç ettikleri ülkenin yaşam tarzına alışmaya çalışmaları sürecinde göç etme nedenlerinin onları olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

1.5. Göçün Sonuçları

Toplumların tarihsel gelişimi incelendiğinde, ekonomik ve toplumsal etkileşimlerin sonucu ortaya çıkan göçün hem neden hem de sonuç olduğu söylenebilir (Yılmaz, 2014). Ekonomik gerekçelerle göç eden ve geçimlerini sağlamak amacıyla iş aramak, göçmenlerin göç ettiği bölgede attığı adımların başında gelmektedir. Ancak genelde göç eden kişinin belli yetenek ve becerilere sahip olmaması iş bulmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, göç eden kişiler genelde güvencesi olmayan, kısa süreli, geçici işlere yönelmek mecburiyetinde

kalmaktadır. Bu durum ise işsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır (Taşçı, 2009). Ancak göç alan bölge için sonuçların daima olumsuz olduğunu söylemek mümkün değildir. Çalışma olanaklarının az olduğu bölgeden çalışma olanaklarının fazla olduğu bölgeye yapılan göçler her iki taraf için de avantaj sağlayabilir (Es ve Ateş, 2004). Kırdan kente yapılan göçlerde, kentlere gelen göçmenlerin sayısının fazla olması gecekondulaşma başta olmak üzere birçok olumsuz sonucu daha beraberinde getirmektedir. Bunlar; kentte bulunan toplumsal ve ekonomik düzenin bozulması, kentsel altyapı sorunlarının artmaya başlaması ve işsizlik oranının yükselmesi şeklinde sıralanabilmektedir (Özdemir, 2012). Göçün ortaya çıkardığı diğer sonuçlar; (1) eğitim, sağlık ve alt yapı hizmetlerinde eksiklikler, (2) çarpık kentleşme ve gecekondulaşma, (3) nüfus dağılımındaki orantısızlık, (4) göç alan ve göç veren bölgede demografik değişim ve (5) kültürel anlaşmazlıklar şeklinde sıralanabilir (Koçak ve Terzi, 2012).

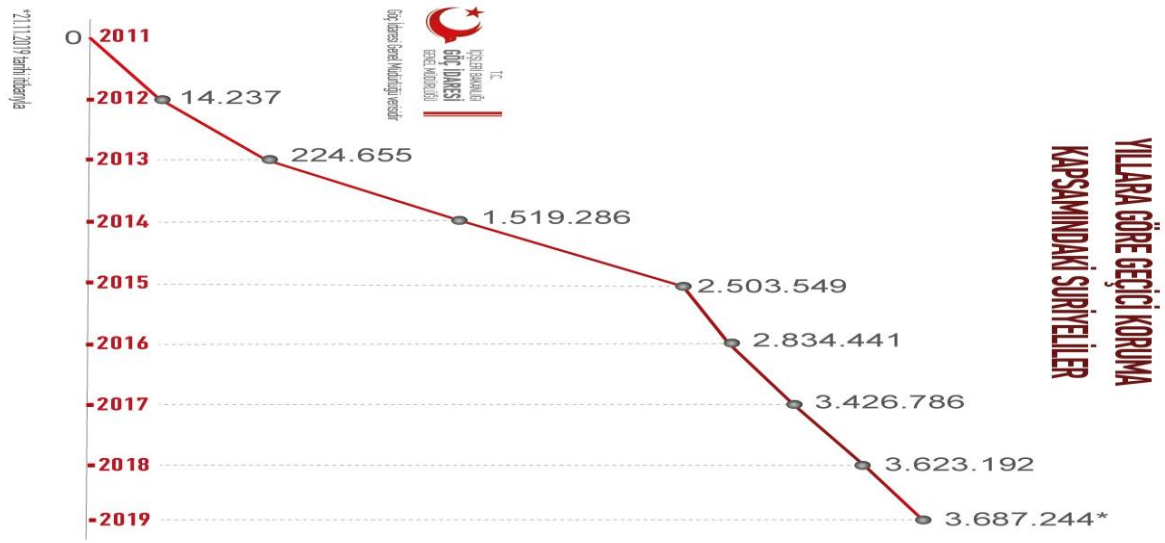
Yukarıda belirtilen göçün sonuçlarını göz önünde bulundurarak, Suriye’den gelen göç akınının Türkiye için ekonomik, toplumsal ve siyasal olmak üzere birçok sonucu ortaya çıkardığı söylenebilmektedir. Bu gibi kitlesel göçlerde göç alan ülkenin bu göçmenlere sağlayabileceği olanakların alt yapısının olması ya da bunu sağlayabilecek önemler alması gerektiği düşünülmektedir.

1.6. Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye’deki Suriyeliler

Suriye’de yaşanan krizin ardından iç savaşın başlamasıyla Nisan 2011’den bu yana Türkiye’ye Suriyeli sığınmacılar gelmektedir. Suriye’de yaşanan bu gelişmeler neticesinde yaşanan kitlesel iç ve dış göç, dünyanın en büyük insani krizlerinden birisini ortaya çıkarmıştır. Bu kriz sonucu Birleşmiş Milletler’in (BM) raporuna göre altı milyona yakın Suriyeli evlerini terk ederek kendi ülke sınırları içerisinde güvenli bölgelere göç etmiş, dört milyona yakın insan ise ülke dışına göç etmek mecburiyetinde kalmıştır. Türkiye, Suriye ile geçmişe dayanan kültürel ve komşuluk bağlarını koruyarak toplu göç hareketinin başladığı günden itibaren “açık kapı politikası” uygulamış, dört yıl içinde en çok Suriyeli’yi kabul eden ülke konumuna gelmiştir. Bu süreçte açık kapı politikası izleyen Türkiye göç hareketine sınırlarını açık tutmuştur ve milyonlarca Suriyeli sığınmacı ülkemize giriş yapmıştır. Göç eden Suriyelilerin %44’ü Türkiye’ye gelmiştir (Tunç, 2015).

Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin sayısı her geçen gün artmaya devam ederken, göçün doğasına uygun olarak, göç eden Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeyeceği tahmin edilmektedir (Tunç, 2015). Bu sebeple göç eden Suriyelilerin çoğunun geri dönmeme ve

yaşamlarını Türkiye’de sürdürme ihtimali oldukça yüksek görünmektedir (Kubbani, 2019). Suriyeli sığınmacıların yıllara göre dağılımı Şekil 1.1’de gösterilmektedir.

Kaynak GİGM, 2019

Şekil 1.1 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Şekil 1.1.’e göre geçici koruma kapsamında bulunan toplam Suriyeli sayısı, yıllara göre büyük oranda artış göstermiştir. Bu artışın en fazla olduğu yıl aralığının 2015-2019 yılları arasında olduğu görülmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 21 Kasım 2019 tarihi itibarıyla 3.687.244 olarak belirtilmektedir.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin ilk on ile göre dağılımları Şekil 1.2.’de gösterilmektedir.

Kaynak: GİGM, 2019.

Şekil 1.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 ile Göre Dağılımı

Şekil 1.2.'ye göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı incelendiğinde İstanbul ilinde tüm illerden fazla Suriyelinin bulunduğu görülmektedir (GİGM, 2019). İstanbul ilinde bulunan Suriyeli sayısı 21 Kasım 2019 tarihi itibarıyla 554.458 olarak belirtilmiştir. İstanbul ilini takip eden iller sırasıyla; Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis ve Konya şeklindedir.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin geçici koruma merkezlerine göre dağılım istatistikleri ve geçici barınma merkezlerinin dışında kalan Suriyeli sayıları Tablo 1.1.'de verilmektedir.

Tablo 1.1. Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI (5 İLDE 7 BARINMA MERKEZİ)			
İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	19.241	19.241
KİLİS (1)	Elbeyli	8.519	8.519
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	10.863	10.863
	Altınözü	2.656	
HATAY (3)	Yayladağı	4.101	10.820
	Apaydın	4.063	
	Cevdetiye	12.892	
OSMANIYE (1)	Cevdetiye	12.892	12.892
Toplam		62.335	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.624.909	

*21.11.2019 itibarıyla

Kaynak: GİGM, 2019

Tablo 1.1.'e göre Geçici Barınma Merkezlerinde kalan Suriyeli sayısı 21 Kasım 2019 tarihi itibarıyla 62.335'tür. Bu merkezlerin dışında bulunan Suriyeli sayısı ise 3.624.909 olarak belirtilmektedir (GİGM, 2019). Yukarıda verilen istatistiklerde görüldüğü üzere Türkiye'de bulunan Suriyelilerden çok az bir kısmı barınma merkezlerinde kalmakta büyük çoğunluğu ülkenin farklı bölgelerine dağılmış durumdadır. Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan Suriyeli nüfusunun çoğunluğu büyük şehirlerde ikamet etmektedirler. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.998.221	1.689.023	3.687.244
0-4	298.546	278.937	577.483
5-9	254.779	239.982	494.761
10-14	199.894	184.891	384.785
15-18	152.129	123.876	276.005
19-24	324.320	231.016	555.336
25-29	206.797	146.624	353.421
30-34	169.429	124.199	293.628
35-39	119.448	94.518	213.966
40-44	78.737	69.917	148.654
45-49	58.345	55.865	114.210
50-54	47.174	45.361	92.535
55-59	32.835	33.253	66.088
60-64	22.929	23.740	46.669
65-69	14.995	15.752	30.747
70-74	8.442	9.140	17.582
75-79	4.691	5.899	10.590
80-84	2.586	3.250	5.836
85-89	1.399	1.865	3.264
90+	746	938	1.684

*21.11.2019 itibarıyla

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü versiyonudur.

Kaynak: GİGM, 2019.

Tablo 1.2.'ye göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılım istatistikleri incelendiğinde, bu araştırmanın konusu olan 5-14 yaş aralığındaki çocukların sayısının 879.546 olduğu görülmektedir. Bunların 424.873'ü kız, 454.673'ü erkektir. Bu istatistiklere bakıldığında ülkede bulunan Suriyeli nüfusun önemli bir kısmının çocuklardan oluştuğu görülmektedir.

Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetlerine ilişkin istatistikler incelendiğinde Nisan 2019 verilerine göre çağ nüfusunda 1.733.034 Suriyeli öğrenci bulunmakta olup, bunların 655.075'i (% 62.53) eğitime erişebilmiştir (MEB, 2019). Bu istatistiklerde de görüldüğü gibi Suriyeli çocukların önemli bir kısmının hala eğitim hizmetlerine erişemediği söylenebilmektedir. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün (İstanbul İl MEM) 2017 yılı verilerine göre İstanbul'da yaklaşık 130.000 okul çağı nüfusunda Suriyeli öğrenci bulunmakta olup, bu öğrencilerin 29.000'i okullarda, 26.000'i ise Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim görmektedir (İstanbul İl MEM, 2019).

1.6.1. Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri

Suriyeli mülteci krizinden ekonomik, toplumsal ve siyasi olarak en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir (Koyuncu, 2014). Günden güne artan göç Türkiye içerisinde bazı etkileşimler meydana getirmiştir. Bu bağlamda Suriyelilerin Türkiye'ye etkileri; toplumsal, ekonomik ve güvenlik başlıkları altında incelenebilir (Tunç, 2015).

1.6.1.1. Suriyelilerin toplumsal etkileri

Türk halkı ile Suriyeliler arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan problemlerin, Suriyelilere yönelik tepkilerin en önemli sebeplerinden biri olduğu düşünülmektedir. Bu durum ise toplumsal etki bağlamında kabul ve uyum sürecini zorlaştırmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015). Diğer taraftan göçün ardından oluşan evlilikler ve çok kültürlülük sosyal kaynaşma araçlarını oluşturmaktadır. Fakat Türkiye'deki Suriyelilerin ortaya çıkardığı risk ve tehditlerin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak ise Suriyelilerin toplumsal etkileri; bireysel tehdit, kente yönelik tehditler ve toplumsal tehditler başlıkları altında incelenebilir (Tunç, 2015).

1. Bireysel tehdit: Suriyelilerin göç ettiği birçok yerleşim yerinde farklı hayat tarzından ve kültürden kaynaklanan gayri resmi evlilikler yaşanmakta, çok eşlilik, nüfusa kaydedilemeyen çocuklar gibi çeşitli problemler ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise Suriyelilere yönelik tepkiyi arttırmakta ve toplumsal kabulü güçleştirmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

2. Kente yönelik tehdit: Suriyelilerin ekonomik gerekçelerle ikamet için daha az kira ödeyebilecekleri şehir merkezine uzak mahallelere yönelmektedir. Bu ise gecekondulaşma ve çarpık yapılaşmanın artmasına neden olmanın yansısı onların kente uyum sürecini güçleştirmektedir (Tunç, 2015).

3. Toplumsal tehdit: Suriyelilerin göç ettikleri şehrin sosyal dokusu ile sahip oldukları mezhep, etnik köken gibi kültürel özellikleri arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Başka bir deyişle, Suriyelilerin demografik özellikleri şehrin sosyal dokusundan farklılaştıkça göç edilen bölge halkının Suriyelileri tehdit olarak görme hissi ve güvensizlik duygusu artmakta, mezhepsel ve etnik kutuplaşmalar oluşmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015).

1.6.1.2. Suriyelilerin istihdama etkileri

Suriyeliler şartlı mülteci statüsünde oldukları için çalışma izni alabilmekte ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvuru hakları bulunmaktadır. İlave olarak Türkiye'de Suriyelilerin ticari işyeri açabilme olanağına sahip olmasının yanında çalışma şartları ve süreleri güvence altındadır (Tunç, 2015). Fakat Suriyelilerin iş piyasasına girişleri ve çalışma izni konusunda yasal düzenlemelerin eksikliği, işgücüne katılım bağlamında yerel halkta olumsuz algılar oluşturmaktadır (Erdoğan, 2014).

Türkiye'deki 18-59 yaş aralığındaki Suriyelilerin oranı % 42,3'tür. Çalışma çağındaki gençlerden ve yetişkinlerden oluşan bu büyük nüfusun istihdamı ve iş gücüne katılımı noktasına olumlu değerlendirilebilir (Tunç, 2015). Türkiye'ye göç eden Suriyeliler düşük

eğitim seviyesine sahip oldukları için genelde vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarında çalışmaktadırlar. Bu durumun çalışma kapasitesi olan nüfusun istihdama ve üretime fayda sağladığı şeklinde düşünülebilir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Ancak yasal düzenlemelerin kayıt dışı çalışanları engellemek için yeterli olmaması, kaçak ve kayıt dışı işçi çalıştırılmasının yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bu durum ise işgücü piyasasının uzun vadede bozulmasını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin ekonomik gerekçelerle çocuklarını okutmak yerine çalışmaya göndermeleri, ucuz işgücü olarak çocukların çalıştırılmasına neden olmaktadır. İlave olarak makroekonomik boyutta ele alındığında işsizlik rakamlarının yüksekliği, kayıt dışı işçi çalıştıran şirketler ile çalıştırmayan şirketler arasında oluşan haksız çekişme, Suriyelilerin istihdama olumsuz etkileri biçiminde değerlendirilebilir (Kubbani, 2019).

1.6.1.3. Suriyelilerin güvenlik üzerine etkileri

Suriyelilerin yaşam şartlarının zorluğu ve eğitim imkânlarından faydalanamaması yakın gelecekte suç oranlarının artması gibi birtakım sosyal sorunları beraberinde getireceği öngörülmektedir. Eğitim seviyesinin ve gelir düzeyinin düşüklüğü ile olumsuz yaşam şartları Suriyeli gençleri ve kadınları istismara açık hale getirmektedir. İlave olarak mevcut yaşam koşulları özellikle Suriyeli gençleri yasa dışı işlere bulaşmaları açısından uygun ortamı sağlamaktadır. Bunların yanında Suriyelilerin şehir merkezine uzak mahallelerde birlikte yaşamlarını sürdürmesi ileride güvenlik problemlerinin oluşmasına zemin hazırlayacağı tahmin edilmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Bu haliyle Suriyeliler konusu, toplumsal ve güvenlik noktalarında kaygıya yol açmakta, günlük siyasetin bir parçası haline gelmektedir (Kubbani, 2019).

1.7. Suriyeli Çocukların Eğitimi

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 21 Kasım 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısı toplam 3.687.244 kişiye ulaşmıştır. Bunların 1.998.221'i erkeklerden, 1.689.023'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Aynı verilere göre Türkiye'deki kayıtlı Suriyelilerin % 46.7'si (1.733.034) 0-18 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır (GİGM, 2019). Neredeyse yarıya yakını eğitim çağında olan Suriyeli çocukların eğitime katılması çok büyük önem taşımaktadır.

MEB, Suriyeli çocukların eğitimini, tüm bireylerin en doğal hakkı olması anlayışıyla ve eşitlikçi bir bakış açısıyla Suriyeli çocuklara her alanda ihtiyaç duydukları eğitim hizmetlerini yerine getirme çabasıdadır. Bakanlık geçici koruma statüsündeki Suriyeli

çocukların topluma uyumunu sağlamak için çalışmalar yapmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitimi konusunda yaptığı en önemli projelerden biri de "Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi" dir. (PICTES) PICTES projesi kapsamında 5000 civarı geçici sözleşmeli öğretmen atamaları yapılmıştır. Bu öğretmenlerin branşlara göre dağılımı; sınıf öğretmeni, Türkçe öğretmeni, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni ve Arapça öğretmeni şeklinde sıralanabilmektedir. Proje kapsamında atanan öğretmenler Suriyeli öğrencilerin eğitim ve entegrasyonu bağlamında eğitimlerden geçirilmiştir. 2016 yılında 2 yıllık süreyle hayata geçirilen Avrupa Birliği destekli proje 2018 yılında 3 yıl daha uzatılarak 2021 yılına kadar devam edileceği bildirilmiştir. PICTES projesiyle Suriyeli öğrencilere Türkçe ve Arapça eğitimleri, taşıma hizmetleri, destekleme eğitimleri, kırtasiye ders kitabı yardımları, rehberlik ve danışmanlık faaliyetleri okul ve GEM'lere güvenlik ve temizlik personelinin sağlanması ve öğretmen eğitimleri gibi faaliyetler yürütülmektedir (MEB,2019). Suriyeli çocukların eğitimine yönelik mevzuat incelendiğinde ilk olarak "*Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler*" başlıklı MEB Genelgesinin 26 Nisan 2013 tarihinde yayımlandığı, ardından bu genelgenin genişletilmesiyle 26 Eylül 2013 tarihli "*Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri*" ve 23 Eylül 2014 tarihli "*Yabancılarla Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri*" genelgelerinin yayımlandığı görülmektedir. Yayımlanan son genelge ile Suriyeli çocuklara sunulacak eğitim hizmetleri güvence altına alınarak belli bir standarda bağlanmıştır. Bu sayede Türkiye'deki geçici koruma statüsündeki çocuklar, yalnızca Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) değil Türkiye'deki resmi okullara da yasal olarak kayıt olma hakkı kazanmışlardır (MEB, 2017).

MEB, 2019 yılı verilerine göre 1.047.536 olan Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun kademeli olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda kitlesel göçle Türkiye'ye gelen 475.152 Suriyeli, 54.601 Iraklı olmak üzere toplam 529.753 öğrenci Türkçe müfredatla öğretim görmektedir. 19 ildeki 215 geçici eğitim merkezinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 108.604 öğrenci Türkçe eğitimi yoğun olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 16.718 öğrenci bulunmaktadır. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin okul çağındaki çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri amacıyla 2015 yılında Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) açılmıştır. Açıldığı dönemde önemli bir soruna cevap oluşturan GEM'ler Suriyeli çocukların örgün eğitim sistemine katılması ile 2017 yılından sonra kapatılmaya başlanmıştır.

MEB yakın gelecekte GEM'lerin tamamen kapatılmasını ve buradaki öğrencilerin kademeli olarak örgün eğitime katılmaları planlanmaktadır (MEB, 2017).

1.8. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Suriye'den dış göçle gelen ailelerin çocuklarının yaşadıkları eğitim sorunlarını odak noktasına alan yurt içinde ve yurtdışında yapılmış bu araştırma ile benzerlik gösteren araştırmalara yer verilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Suriye'den gelen mültecilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin çok sayıda araştırma bulunması sebebiyle kaynak özetleri özellikle eğitimi konu alan ve güncel araştırmalar dikkate alınarak verilmiştir.

1.8.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında 2010-2019 yılları arasında yurt içinde yapılan alanyazın çalışmalarından örnekler yer almaktadır.

Han (2010); göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunlarını incelemek amacıyla Ankara'nın Altındağ ilçesindeki 60 veli, 12 öğretmen, 60 ilköğretim öğrencisi ile yaptığı araştırmada göç eden ailelerin çocuklarının okula uyum sürecinde önemli sorunlar yaşadıkları, iletişim sorunları yaşadıkları için arkadaş çevre edinmede güçlüklerle karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Araştırmada bu çocukların çevrelerinde danışabilecekleri veya bilgi alabilecekleri kişi ya da kurumların az olduğu, bu çocukların okul başarılarının diğer çocuklara göre daha düşük olduğu, beslenme ve giyim ile ilgili farklılıklar gösterdiği, bu nedenlerden dolayı bazı çocukların okula gitmek istemediği belirtilmiştir. Sınıf içi öğretme-öğrenme etkinliklerine yeterli düzeyde katılmadıkları bulgularına ulaşmıştır.

Saracaloğlu (2014); göç etmiş ailelerin çocuklarının yaşadığı sorunları, bu öğrencilerin öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ve okudukları okulda ortaya çıkan sorunları belirlemek amacıyla, Turgutlu ilçesinde 10 öğrenci, 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi ile yaptığı araştırmada; öğrenci görüşlerine göre, göç eden öğrencilerin yaşadıkları mahalleleri ve okudukları okulları güvenli görmedikleri, bölgesel ve etnik ayrımcılığa maruz kaldıkları, dil ve kendini ifade konusunda sıkıntı yaşadıkları, diğer arkadaşları tarafından alaya alındıkları ve dışlandıkları bulgularına ulaşmıştır. Öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin uyum sorunu yaşadıkları ve bunun sonucunda saldırgan ve içe kapanık davranışlar gösterdikleri belirtmiştir. Öğrencilerin şiddet eğiliminde oldukları, göç eden aileler maddi sıkıntılar yaşadıkları için çocukları için uygun eğitim öğretim ortamı sağlayamadıkları, çocukların okula devamsızlık yaptıkları ve başarılarının düşük olduğu, yaşanan bu sorunların öğretmenlerin iş doyumunu

azalttığı ve öğretmenlerin göç alan okullardan tayin isteyip ayrılmalarına neden oldukları belirtilmiştir. Yönetici görüşlerine göre, velilerin eğitim düzeyinin düşük olduğu, velilerle diyalog eksiklikleri yaşandığı, okul kültürü oluşturmanın çok zor olduğu anlaşılmıştır.

Yiğit (2015); Türkiye’de bulunan sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamalarını ve sorunlarını tespit etmek, konuya ilişkin beklenti ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla Kırşehir ve Nevşehir illeri merkez ilçelerindeki ortaokullarda öğrenim gören 27 sığınmacı öğrenci ile bu okullarda görev yapan 28 öğretmen ve 9 okul yöneticisi ile yaptığı araştırmada; Türkiye’de kayıtlı olarak bulunan okul çağındaki sığınmacı çocukların eğitim hakkından yararlandığı ancak eğitim sürecinde önemli sorunlar yaşadığını belirlemiştir. Araştırmada dil, ırk ve inanç farklılığına bağlı gruplaşma, kültürel uyum, okula erişim, aile ilgisizliği, motivasyon eksikliği, derse ilgisizlik, ülkeden ayrı olma ve Türkçe bilmemekten dolayı başarısız olma en belirgin sorunlar arasında sıralanmıştır. Ayrıca sığınmacılara yönelik öğretmen eğitimindeki yetersizlikler, bir eğitim politikasının ve programının olmayışı en önemli sorunlar olarak belirtilmiştir.

Akalın (2016); Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmen çocukların uyum sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri getirilmesi amacıyla İstanbul Küçükçekmece ve Avcılar ilçesinde bulunan geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli mülteci çocuklara eğitim veren 100 öğretmenin katılımıyla yapılan bir araştırma yürütmüştür. Bu araştırmada; Suriye’den gelen öğrencilerin arkadaşlarıyla kavga ve geçimsizlik yaşadığı, bu sorunu çözmek için öğretmenlerin herhangi bir kurumdan destek almadıklarını sorunları konuşarak çözmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında görüşüne başvuru alan öğretmenlere göre öğrencilerin eğitim ve öğretimle ilgili sorunları; evde kendisine yardımcı olabilecek kimsenin olmaması ve öğrencinin kurs ve dershaneye gidememesidir. Ayrıca araştırma kapsamında öğretmenler %90’ı bu öğrencilerin mutlu olduğu görüşünü belirtmiştir.

Harunoğulları (2016); Suriyeli sığınmacı çocuk işçilerin, sosyo-mekânsal ve sosyo-ekonomik durumlarını irdelemek amacıyla Kilis’te 62 Suriyeli çocuk işçi ile yaptığı araştırmada sığınmacı çocuk işçiliği üzerinde yoksulluk, ebeveynlerin işsizliği, ailedeki birey sayısının fazla olması ve aileye maddi destek olma isteğinin belirleyici olduğu saptanmıştır. Araştırmada çalışmak zorunda kalan Suriyeli göçmen çocukların pek çok fiziksel, sosyal ve psikolojik sorunla karşı karşıya kaldığı, bu sorunların çözümü için kamu kurumları tarafından gerekli tedbirlerin alınması, ebeveynler ve çocuklar için uygun istihdam koşullarının sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016); çalıştıkları okullarda yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya çıkarmak amacıyla bu araştırmayı yürütmüşlerdir. Denizli’de yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullardaki 16 öğretmen ve yönetici ile yaptığı araştırmada öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunları dil sorunu, davranış sorunu, Milli Eğitim-okul işbirliği sorunları, okul- aile işbirliği sorunları ve öğretim sürecinde yaşanan sorunlar bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Şensin (2016); Suriyeli sığınmacı öğrencilerin öğrenim gördükleri beş farklı okulda, bu sistemle ilgili yaşanan problemlerin belirlenmesi ve çözüm üretilmesi amacıyla Bursa’da görev yapan 21 sınıf öğretmeni ile yaptığı araştırmada; öğretmenlerin çoğunun bu uygulamadan memnun olmadıkları ve bu durumun kendilerini olumsuz etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada öğrencilerin Türkçe bilmemelerinin eğitimlerinde bir problem teşkil ettiğini ve savaşın da etkisiyle sorunlu davranışlarda bulunan Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları bu zorluklar sebebiyle akranlarıyla olan ilişkilerinin de olumsuz etkilendiğini belirtilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin yaşanan güçlüklerin üstesinden gelebilmek için tercüman desteğine ihtiyaç duydukları, bu uygulamanın aksayan yönlerinin giderilmesi için Suriyeli öğrencilerin farklı eğitim ortamlarının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Bu öğrencilere ve ebeveynlerine zorunlu Türkçe kursları verilmesini, savaşın olumsuz etkilerinden kurtulmak için öğrencilerin ve ebeveynlerinin psikolojik destek almasını ve öğretmenlerin kendilerine de gerekli materyalin tedarik edilmesini önermişlerdir.

Uzun ve Bütün (2016); okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden sığınmacı çocukların uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi amacıyla Samsun’un değişik yerlerinde görev yapan ve sınıfında Suriyeli öğrenci olan altı okul öncesi öğretmeni ile yaptığı araştırmada; Suriyeli çocukların Türkçe’yi öğrenme ve okula uyumla ilgili sorunları bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlerin mülteci çocukların eğitiminde kendilerini yeterli hissetmedikleri, sınıf ortamında mülteci çocuklara yönelik düzenlemeye gitmedikleri ve mevcut müfredatı çocukların eğitimi için yeterli görmedikleri bulgularına ulaşmışlardır. Ayrıca öğretmenler Suriyeli çocukların uyum problemlerinin çözümü için Türkçe dil eğitimi ve okul öncesi eğitim almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sağlam ve Kanbur (2017); sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını incelemek amacıyla Sakarya’daki 501 sınıf öğretmeni ile yaptığı araştırmada; öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının iletişim, uyum boyutlarında ve ölçek

toplamında çoğunlukla katılıyorum, yeterli boyutunda biraz katılıyorum düzeyinde yer aldığını tespit etmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının “yeterlik” boyutunda erkek öğretmenler lehine; okulun bulunduğu sosyoekonomik çevreye göre orta sosyoekonomik çevre lehine; sınıflarında mülteci öğrenci olup olmama durumuna göre “iletişim” boyutu hariç sınıflarında mülteci öğrenci bulunan öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaşması bulgular arasındadır. Ayrıca araştırmada dil ve kültürel problemler nedeniyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yeterli düzeye ulaşamadığı belirtilmiştir.

Erdem (2017); Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunların ve bu öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla bu araştırmayı yürütmüştür. Afyonkarahisar il merkezinde mültecilerin yoğunlukla yaşadığı iki mahalledeki iki ilkokulda görev yapan beş sınıf öğretmeni ile yaptığı araştırmada; öğretim sürecinde temel sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkarmıştır. Katılımcı öğretmenlerin mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına göre içeriği düzenlemedikleri, öğretmenlerin bu öğrenciler için materyal gereksinimleri olduğu, değerlendirme sürecinde öğretmenlerin nesnel bir yöntem geliştirmedikleri bulgularına ulaşılmıştır. Öğretmenler mülteci öğrencilere Latin alfabesinin ve Türkçenin öğretilmesi için hazırlık eğitimi verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öğretim içeriğinin analizi, öğretme stratejileri, ders araç ve gereçleri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi alanlarda mülteci öğrencilere dönük olarak mesleki gelişim ihtiyacı içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Levent ve Çayak (2017); Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesi amacıyla İstanbul ili Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde farklı okullarda görev yapmakta olan 30 okul yöneticisi ile yaptığı araştırmada okul yöneticilerinin, Suriyeli öğrencilerle ilgili olarak gerek kayıt sürecinde gerekse eğitim ve öğretimde en fazla iletişim problemleri yaşadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada katılımcıların büyük bir kısmı, Suriyelilerin eğitiminde öğrenci kayıt sisteminin yetersizliğine dikkat çekmişlerdir.

Başar, Akan ve Çiftçi (2018); mülteci olarak Türkiye’de bulunan kamp dışında yaşayan, bulunduğu yerleşim birimindeki okullara devam eden öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymak amacıyla Uşak ilinde mülteci çocukların devam ettiği okullardaki sınıflarda görevli 20 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapmıştır.

Araştırmada mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde iletişim sorunu yaşadıklarını, dil sorunu yaşadıkları için verilen mesajların mülteci öğrenciler tarafından anlaşılmadığını, öğrencinin kendini sınıftan soyutlamasının uyum ve tutum sorunlarını ortaya çıkardığı bulgularına ulaşmıştır.

Güngör ve Şenel (2018); ilkokullarda öğrenim gören yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapmıştır. Eskişehir il merkezinde sekiz ilköğretim okulunda toplam 21 sınıf öğretmeni ve 24 yabancı uyruklu öğrenci ile yaptığı araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin, öğretmenini, arkadaşlarını ve çevresindekileri anlamadıklarını ortaya koymuştur. İletişim kuramadıkları, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemedikleri ve derslere katılamadıkları, bu bağlamda akranlarına nazaran daha düşük bir akademik başarıya sahip oldukları ya da çoğunlukla öğrencilerin başarısız oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik öğrencilere, öğretmenlere, okullara, ailelere, MEB'e ve devlete başlıkları altında çeşitli öneriler getirmişlerdir.

Kardeş ve Akman (2018); öğretmenlerin Suriyeli mülteci çocukların eğitimiyle ilgili görüş ve uygulamalarını ortaya koymak amacıyla Ankara ili, Altındağ ve Mamak ilçelerinde farklı okullarda görev yapan 19 ilkokul öğretmeni ile görüşmeler yapmıştır. Yaptığı araştırmada Suriyeli çocukların Türkçe'yi öğrenme ve okula uyumla ilgili sorunlarının bulunduğu, öğretmenlerin mülteci çocukların eğitiminde kendilerini yeterli hissetmedikleri, öğretmenlerin sınıf ortamında mülteci çocuklara yönelik düzenlemeye gitmedikleri, mevcut müfredatı çocukların eğitimi için yeterli görmedikleri bulgularına ulaşmışlardır. Ayrıca öğretmenler Suriyeli çocukların uyum problemlerinin çözümü için Türkçe dil eğitimi ve okul öncesi eğitim almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Şimşir ve Dilmaç (2018); MEB'e bağlı ilkokul ve ortaokullarda eğitim veren öğretmenlerin karşılaştığı sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla Konya ili Selçuklu ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan 17 öğretmen ile yaptığı araştırmada akademik problemler, dil ve iletişim problemleri, sosyal problemler olmak üzere dört tema ortaya çıkarmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler açısından karşılaşılan akademik problemler; dersi anlayamama, okuma-yazma sorunu, ödev yapmama, derse ilgisizlik ve müfredat farkı şeklinde sıralanmıştır. Dil ve iletişim sorunları; Türkçeyi anlamama, Türk arkadaşları ile iletişim kuramama ve öğretmenlerin aile ile iletişimin kuramamadır. Sosyal problemler;

dışlanma, kurallara uymama, kavga ve şiddet ve Türk öğrenciler ile kaynaşamayıp yabancı uyruklu öğrencilerle arkadaşlık kurmalarıdır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin problemlerin çözümüne getirdiği öneriler; dil eğitimi, birlikte eğitim, ayrı eğitim, aile ile irtibat kurmak, rehberlik etkinlikleri ve sosyal faaliyetler biçiminde kategorize edilmiştir.

Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız (2018); Eskişehir'e göç eden lise dönemindeki öğrencilerin buradaki eğitim süreçlerine ilişkin algılarının, yaşadıkları sorunların, eğitim ve din eğitiminden beklentilerinin tespit edilmesi amacıyla 83 mülteci öğrenci ve 42 öğretmen ile görüşmeler yapmıştır. Araştırmada öğrencilerin Türkçe bilmeyişlerinin, toplumsal hayatlarında en temel uyum sorunu olduğu, bunun değişik problemlere sebep olabildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kılıç ve Ünver (2019); Mülteci öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin ürettikleri çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla 8 sınıf öğretmeni ile yaptığı araştırmada öğretmenlerin akademik, sosyal, kültürel ve dilsel sorunlar yaşadıkları bulgusuna ulaşmıştır. Akademik sorunların başında mülteci öğrencilerin okuduklarını anlayamamaları ve ara sınıflara kaydı yaptırılan mülteci öğrencilerin okuma-yazma bilmemeleri gelmektedir. Sosyal açıdan mülteci öğrencilerin diğer öğrencilerle uyum sağlayamamaları önemli bir sorun olarak görülürken kültürel açıdan ailelerin çocuğun eğitim sürecine uzak kalması sorun tekil etmektedir. Dilsel bakımından öğretmenlerin mülteci öğrenci ve aileleri ile yeterli iletişim kuramadıkları, ekonomik bağlamda mülteci öğrencilerin ekonomik olarak dezavantajlı olmaları sorun oluşturmaktadır. Ayrıca öğretmenler, bu sorunların eğitimin niteliğinde düşüşe yol açtığını, mülteci öğrencilerle yaşanan sorunların akademik başarıyı düşürdüğünü, mülteci öğrencilere daha fazla zaman ayırmak durumunda kalan öğretmenlerin diğer öğrencilere aynı zamanı ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre mülteci öğrencilerle yaşanan sorunların çözümünde en önemli aktör öğretmen olduğu, bu öğrencilerin yaşlarına ve akademik seviyelerine uygun sınıflara yönlendirilmeleri, öğretim sürecine dâhil olmadan bir dil eğitimine tabii tutulmaları ve Türk dilinde okuyup yazmayı öğrenmeleri gerektiği ortaya konmuştur.

Kılıç ve Özkor (2019); ortaokuldaki Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine devam etme konusunda yaşadıkları sorunları ve ihtiyaçları tespit ederek çözüm önerilerini derlemek amacıyla İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliği ile beş Geçici Eğitim Merkezi (GEM) ve beş resmi okulda Suriyeli öğrencilerle çalışan toplam 252 öğretmenle ile çalışma

yürütmüştür. Araştırmada GEM ve resmi okuldaki öğretmenlerin ihtiyaçlar ve öneriler konusunda genel olarak farklı düşündükleri bulgusuna ulaşmıştır. GEM'deki öğretmenler daha çok okulların koşullarının iyileştirilmesi gerektiğinden ve müfredatın örgün eğitim sistemiyle uyumlu hale gelmesini belirtirken resmi okulda çalışan öğretmenler Suriyeli öğrencilere yönelik eğitimin düzenlenmesini belirtmişlerdir. Öğrencilerin ihtiyaçları konusunda öğretmenlerin genel olarak aynı düşündüğünü, resmi okulda çalışan öğretmenler psikososyal destek ile Türkçe dil bilgisi ve kendini ifade etmeye vurgu yaparken, GEM'de çalışan öğretmenler maddi destek ve eğitim materyali desteğine vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin çoğu dil engeli, öğrencilerin uyum sorunları ve materyal eksikliği gibi konular nedeniyle sınıf içinde zorluk yaşadıklarını ve bu anlamda hem pedagojik hem psikososyal hem de kurumsal desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

1.8.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında 2006-2019 yılları arasında yapılan yurt dışı çalışmalardan alanyazın örneklerine yer verilmiştir.

Hek (2006); İngiltere'de eğitimin genç mültecilerin yaşamındaki özel rolünü mülteci deneyimleriyle ele alan "*The Role of Education in the Settlement of Young Refugees in the UK: The Experiences of Young Refugees*" isimli araştırmasında, bu öğrencilere eğitim veren uzman öğretmenlerin olması gerektiğini belirtmiştir. Mülteci çocukların arkadaşlarından ve tüm okul tutumundan destek almaları gerektiği ve bu öğrencilerin güvende hissetmelerini sağlamanın önemli olduğu gibi bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmada, zorbalık, öğretmen davranışları ve ev ile okul arasındaki bağlantıların geliştirilmesi gibi konularda öneriler sunulmuştur.

Matthews'in (2008); "*Schooling and Settlement: Refugee Education in Australia*" isimli araştırmasında devlet liselerinde öğrenim gören 14 öğrenci, öğretmenler, müdürler, rehberlik görevlileri, politikacılar, hükümet ve hükümet dışı kuruluşlarda bulunan topluluk çalışanlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı Avustralya'daki devlet liselerinin, yerel toplulukların, eyalet ve federal politikaların genç mülteci öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını nasıl karşıladığını ortaya koymaktır. Bu çalışmada okuryazarlık eğitiminin kritik derecede önemli olduğu belirtilmiştir. Mülteci öğrencilerin ırksal, güvenlik, iletişim, arkadaşlıklar ve ait olma gibi konularda sorun alanları olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada sunulan öneriler; ırkçı söylemlerden uzaklaşmak, eğitim için bir fon ayrılması, ebeveynlere

destek verilmesi ve mülteci gençlerin zengin bir grup olarak kabul edilmesi şeklinde özetlenebilir.

Kanu (2008); “*Educational Needs and Barriers for African Refugee Students in Manitoba*” isimli araştırmasında Afrikalı mülteci öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını ve engellerini ortaya koymak amacıyla, Manitoba’daki iki lisede bulunan kırk Afrikalı öğrenci, iki müdür, sekiz öğretmen, dört ebeveyn ve dört topluluk lideriyle görüşmeler yapmıştır. Afrikalı mülteci öğrencilerin akademik, ekonomik ve psikososyal zorlukların okula iyi bir şekilde entegre olma ve başa çıkma yeteneklerini olumsuz yönde etkilediğini ve böylece sosyo-ekonomik fırsatlarını önemli ölçüde azalttığını ortaya koymuştur. Kanu’nun (2008) ortaya koyduğu öneriler; eğitim reformu önlemleri, daha güvenli mahallelerde daha iyi konutlara yerleştirilmeleri ve düzenlenmiş politika uygulamaları şeklinde özetlenebilir.

Naidoo (2009); “*A Structuration Theory Analysis of the Refugee Action Support Program in Greater Western Sydney*” isimli çalışmasını Gidden’in Greater Western Sidney’deki Mülteci Eylem Programını analiz etmek amacıyla yapmıştır. Araştırmaya göre; Avustralya liselerinde öğrenim gören mülteci öğrencilerin savaşın var olduğu ülkelerdeki önceki deneyimleri nedeniyle buldukları ülkedeki eğitime geçiş ve uyum sağlama konusunda zorluklar yaşadıkları gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Mülteci öğrencilerin çoğunun okullara gelmeden önce eğitim almamış olmaları da bir sorun olarak gösterilmektedir. Bu araştırmada yapılanma teorisinin, mülteci öğrencilerin okuryazarlığının nasıl geliştirebileceğini ortaya koyması açısından Mülteci Eylem Destek Programında kullanılmasının önemli olduğunu belirtilmiştir.

Pinson ve Arnot’un (2009) sığınmacı ve mülteci öğrencilerin Birleşik Krallık eğitim sistemindeki varlığının yerel otoriteler ve okullar tarafından nasıl kavramsallaştırıldığını ortaya koymak amacıyla yapılan “*Local Conceptualisations of The Education of Asylum-Seeking and Refugee Students: From Hostile to Holistic Models*” isimli araştırmasında, sığınmacı ve mülteci öğrencilerin uyum, eğitim sorunlarını çözmek ve bu öğrencilerin entegrasyonunu sağlamak için, bu öğrencilere bütünsel bir yaklaşıma dayanan şefkatli bir sosyal içerme modeli sunulmaktadır. Bu modelin göç, iltica ve entegrasyon konusundaki kısıtlayıcı ve çoğu zaman düşmanca olan devlet tutumu ile çeliştiği belirtilmektedir.

Wilkinson (2010); “*Factors Influencing the Academic Success of Refugee Youth in Canada*” isimli araştırmasında amaç; Kanada’daki mülteci gençlerin eğitim deneyimlerini

incelemek ve eğitim başarılarını etkileyen faktörleri belirlemektir. 15 ile 21 arasında olan 91 mülteci gencin rastgele seçilmiş örnekleri ve ebeveynlerinin 123'ünün katılımıyla gerçekleştirilen isimli araştırmada mülteci çocukların çoğunluğunun eğitim sisteminde iyi iş çıkardığını yaklaşık %50'sinin liseyi tamamlamayı ve ortaöğretim sonrası eğitime devam etmeyi beklediğini, kalan %30'nun liseyi bitirmekte zorlandığını ve %20'sinin ortaöğrenimini bitirmeyi beklemediğini ortaya koyulmuştur. Araştırmaya göre etnik köken, mülteci kampı deneyimi okullarda uygun sınıflara yerleştirilme, ebeveynlerin sağlığı ve kentsel ikamet gibi konular akademik performansı etkilemektedir.

Nykiel-Herbet'in (2010); "*Iraqi Refugee Students: From a Collection of Aliens to a Community of Learners--The Role of Cultural Factors in the Acquisition of Literacy by Iraqi Refugee Students with Interrupted Formal Education*" isimli çalışmasında mülteci çocukların eğitiminde kültürel faktörlerin rolü incelenmiştir. Edison ilköğretim okulunda 8 ila 11 yaş arası Iraklı mülteci çocuklarla, on aylık bir programla yürütülen çalışmada, ev kültürüne uygun bir öğrenme ortamına girmenin öğrencilerin öğrenme çıktılarını önemli ölçüde artırabileceği doğrulanmıştır. Tek kültürel paradigmanın üstün olmadığı, bütün kültürel perspektiflerin eşit geçerliliğini sağlayan, çok kültürlü bir öğrenme ortamın kendi kamusal sistemlerinde pratik olarak uygulanamayacak bir ideal olduğunu belirten Nykiel-Herbet (2010) mülteci öğrenciler için oluşturulan kültürel ortamların, onların kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine, eğitim süreci ve akademik performanslarına olumlu etkiler bıraktığını belirtmiştir. Araştırmada Iraklı çocukların aynı sınıfa yerleştirilmeleri ve müfredata onların kütlülerinden öğeler eklenmesinin öğrencilerin gelişimi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Roxas (2011); mülteci öğrencilerle topluluk oluşturmaya çalışan öğretmenlerin karşılaştığı engelleri spesifik olarak belirlemek amacıyla "*Creating Communities Working with Refugee Students in Classrooms*" isimli araştırmayı gerçekleştirmiştir. Bu araştırmada, çocukların toplumun sorumlu bir üyesi olma ve canlı bir demokrasinin bağlı üyeleri olma pratiği için önemli bir alan olduğu belirtilmektedir. Mülteci çocukların karşılaştığı, ABD kültürünün zorlayıcı yanlarını iyileştirmek ve uyum sağlamalarını kolaylaştırmak adına öğretim uygulamalarının doğru ve etkili bir biçimde uygulanması gerektiği ortaya konulmuştur.

Graham, Minhas ve Paxton'ın (2016); mülteci çocuklarda eğitim çıktıları ve öğrenme sorunları hakkındaki kanıtları gözden geçirmek, başlıca risk ve kaynak faktörlerini

tanımlamak amacıyla mülteci çocuklarda öğrenme sorunlarının yaygınlığını ve belirleyicilerini ele alan İngilizce makaleleri inceleyen “*Learning Problems in Children of Refugee Background: A Systematic Review*” isimli çalışmada, mülteci öğrencilerin öğrenme problemleri için risk faktörlerini; zorbalık, ırk ayrımcılığı, göçmenlik sonrası travma, dil ve sistem farklılığı olarak belirtmişlerdir. Başarı için temel kaynak faktörlerini ise; motivasyonel anlatılar, ebeveynlerin eğitime katılımı, aile uyumu, destekleyici ev ortamı, doğru eğitim değerlendirmesi, doğru sınıf yerleştirme, destekleyici akran ilişkileri ve başarılı kültürleşme olarak belirtmişlerdir.

Bajaj ve Bartlett (2017); “*Critical Transnational Curriculum For Immigrant and Refugee Students*” isimli araştırmasında Amerika Birleşik Devletleri’nde, yeni gelen göçmen ve mülteci gençlere hizmet eden eleştirel bir ulus ötesi müfredatı tanımlamak amacıyla, ABD’deki üç devlet lisesinin müfredat yaklaşımlarını incelenmiştir. Farklı okul alanlarındaki son on yıldaki araştırmalardan yola çıkarak eleştirel bir uluslararası müfredatın dört şartını ortaya koymuşlardır. Bunlar; çeşitliliği bir öğrenme fırsatı olarak kullanmak, dil eğitimini ilgi çekici hale getirmek, sivil katılımın müfredat olarak teşvik edilmesi ve çok yönlü emelleri geliştirmek şeklinde özetlenebilir. Bajaj ve Bartlett’e (2017) göre öğrencilerin ihtiyaç ve gerçeklerine göçmen, işçi ve öğrenci olarak cevap veren bir müfredat, yalnızca kültürel ve sosyo-politik uygunluk sunmakla kalmayıp, aynı zamanda göçmen ve mülteci gençliğin uluslararası yaşamlarını ve yörüngelerini de tanımalıdır.

Almadani’nin (2018); “*Syrian Refugee Students Academic and Social Experiences in American Public Schools*” isimli çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri okullarında Suriyeli mülteci öğrencilerin bakış açılarından, eğitimsel ve sosyal deneyimlerini anlayarak eğitimsel engelleri incelemek ve desteklemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; bu öğrencilerin geldiklerinde kültürel şok yaşadıkları, yaşadıkları ülkedeki deneyimlerinin Amerika’daki öğrenimlerini etkilediği, okulda ırkçı baskılar olduğu, dil öğreniminde zorlandıkları, bu öğrencilerin eğitime entegre edilmesinde zorluklar olduğu, mülteci öğrencileri kapsayan bir sistemin ve kültürel hoşgörünün olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çalışma 5 Suriyeli öğrencinin deneyimleri incelenerek yapılmıştır.

Koehler ve Schneider (2019); “*Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe*” isimli araştırmasında Avrupa eğitim sistemine, göçmen çocukların entegrasyonu ile ilgili zorluklara yardımcı olan ya da engelleyen faktörleri ortaya koyabilmek amacıyla birkaç Avrupa ülkesindeki göçmen eğitim politikalarını inceleyerek

karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada, göçmen çocukların eğitime erişiminin gelişlerinin hemen sonrasında olması ve bunun ülke tarafından zorunlu kılınması gerektiği, eşitlik ilkesini takip ederek bu öğrencilere ek destek sağlanması gerektiğini vurgulanmıştır. Araştırmada, çoğu Avrupa ülkesinin bu desteği sağladığı ancak destek görevlisinin atanmasının zorunlu olmadığı ülkelerde bu desteğin yeterince sağlanmadığı belirtilmiştir. Bu desteğin sağlanamamasının nedenlerinin ise fon eksikliği ve bu konuda eğitilmiş olan personel eksikliği olduğu belirtilmiştir. Hala çok sayıda öğretmenin göç ve çeşitlilik konularında eğitim, yeterlilik ve tecrübe eksikliği olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada göçmen çocukların eğitimi için sunulan öneriler; bu öğrencilere yerel dilin temelleri normal sınıflara katılmadan önce öğretilmelidir, bu çocukların eğitimine yatırım yapılmalıdır, göçmen ve mülteci mevzuatı eğitim ve iş perspektifini geçersiz kılmamalıdır, küçük yaşta çocukların eğitimi için evrensel insan hakkı uygulanmalıdır şeklinde özetlenebilir.

Bunar'ın (2019); *“Education of Refugee and Asylum-Seeking Children”* isimli araştırmasında mülteci ve sığınmacı çocukların eğitim deneyimlerine ilişkin politika ve araştırmaları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu araştırmada, pedagojik uygulamalar ve sınıf temelli müdahaleler ve okullarla mülteci ve sığınmacı ebeveynler arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi için alanyazın incelemesi yapılmıştır. Bu araştırmada, mülteci çocukların başlangıçtan itibaren yetersiz öğretmenler tarafından eğitim gördükleri, bu çocukların eğitimleri konusunda kaynak yetersizliğinin olduğu, dışlandıkları ve uygun destek görmedikleri belirtilmiştir. Bunar'a (2019) göre olumlu örnekler hakkında olumsuz örneklerden daha az kanıt vardır. Bunar (2019) bu öğrencilere dil desteğinin yeterli eğitime sahip öğretmenler tarafından sağlanması gerektiğini, göçmen olmayan öğrencilerle aynı koşullarda kapsayıcı alanlara erişim izni verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, ebeveynlere aktif katılım için platformlar ve çocuklarının eğitim haklarını savunmaları için somut bir fırsat sunulması gerektiğinin belirtmiştir.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi nitel yaklaşım çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, devlete bağlı ilköğretim kurumlarında eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin, Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini, ilköğretim yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri ışığında ortaya koymak amacıyla ayrıntılı ve derinlemesine çalışabilmek için (Patton, 2014) nitel yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırma; insan davranışını, içinde bulunduğu ortam içinde ve çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 37). Nitel araştırmanın çalışılan olgu ya da olayı derinlemesine analiz etmeye, neden ve nasıl ilişkisini ortaya koymaya olanak sağlaması, bu araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmesine neden olmuştur.

Araştırmanın yürütülmesinde, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları; gerçek hayatta var olan durumu derinlemesine araştırmak, incelemek maksadıyla yapılmaktadır (Creswell, 2013a). Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Durum çalışmalarında; bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 73). Durum çalışması görgül bir araştırmadır. Bu araştırma yöntemi, güncel bir örnek olayı ya da durumu derinlemesine, bağlam ve durum arasındaki sınırlar belirgin olmadığında kendi gerçek dünyasında, otantik ortamda incelemekle ilgilidir (Yin, 2014 : 17; Akt. Saban ve Ersoy, 2016: 118). Araştırmada durum çalışması deseni kullanılarak, Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin ilköğretim yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüş ve deneyimlerini derinlemesine ortaya koymak amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122). Ölçüt örnekleme yöntemiyle

araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubunu belirlemek için İstanbul İli Beyoğlu İlçesinde yer alan ilkokullardan en fazla Suriyeli öğrenci sayısına sahip olan okul tercih edilmiştir. Bu ölçütün belirlenmesinin nedeni Suriyeli öğrenci sayısının fazla olduğu okulda karşılaşılan sorunların daha belirgin ve çeşitli olmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan bir diğer ölçüt görüşme yapılacak olan ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin en az 4 yıl yabancı uyruklu öğrencilere eğitim vermiş olmasıdır. Bu ölçütün belirlenmesinin sebebi, görüşülen katılımcıların öğrencilerin ilkokul gelişim düzeylerinin her birinde eğitim vermiş olmalarından dolayı deneyimli olmalarıdır.

Araştırmada gönüllülük esasına göre on iki sınıf öğretmeni ve iki ilkokul yöneticisiyle görüşme sağlanmıştır. Okul müdürü ve üç tane müdür yardımcısından yalnızca biri gönüllü olup diğer iki müdür yardımcısıyla görüşme sağlanamamıştır. Araştırma kapsamında veli görüşmeleri de planlanmış olup, araştırma sürecinde okul müdürünün velilere ulaşma konusunda yardımcı olmaması ve okula velilerin gelmemesi nedeniyle veli görüşmeleri araştırma kapsamından çıkarılmak zorunda kalmıştır. Araştırma kapsamında görüşülen ilkokul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine Ali, Ayşe şeklinde kod isimleri verilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2.1.' de verilmektedir.

Tablo 2.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

Katılımcı	Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Eğitim Durumu	Okuttuğu Sınıf Düzeyi
Mehmet	Erkek	12 Yıl	Lisans	3. Sınıf
Ayşe	Kadın	9 Yıl	Lisans	1. Sınıf
Mustafa	Erkek	9 Yıl	Lisans	4. Sınıf
Ahmet	Erkek	10 Yıl	Lisans	1. Sınıf
Buse	Kadın	10 Yıl	Lisans	3. Sınıf
Gizem	Kadın	10 Yıl	Lisans	4. Sınıf
Hatice	Kadın	8 Yıl	Lisans	2. Sınıf
Burak	Erkek	10 Yıl	Lisans	4. Sınıf
Melisa	Kadın	8 Yıl	Lisans	1. Sınıf
Zeynep	Kadın	11 Yıl	Lisans	2. Sınıf
Mert	Erkek	13 Yıl	Lisans	2. Sınıf
Can	Erkek	12 Yıl	Lisans	3. Sınıf
Okan (Yönetici)	Erkek	15 Yıl	Lisans Üstü	-
Elmas (Yönetici)	Kadın	13 Yıl	Lisans	-

Tablo 2.1.'e göre her sınıf düzeyinden 6 erkek ve 6 kadın olmak üzere toplam 12 sınıf öğretmeni ve 1 kadın 1 erkek olmak üzere 2 ilkokul yöneticisiyle görüşme sağlandığı görülmektedir. Katılımcıların biri dışında hepsi lisans eğitimi mezunudur. Araştırma kapsamında görüşülen ilkokul yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri 8 ila 15 yıl arasında değişmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, alt problemlere ilişkin sorular yönelterek, sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin deneyim ve görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde; görüşme kılavuzu açık uçlu soruları içermekte; genellikle her katılımcıdan spesifik veriler toplanmaktadır, görüşmenin büyük bir kısmının açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan (Merriam, 2015) oluşması nedeniyle, araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılması tercih edilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde bir adet sınıf öğretmeni ve ilkokul yöneticisi formu ve bir adet veli görüşme formu olmak üzere toplam iki adet olarak geliştirilmiştir. Araştırma sürecinde çalışmanın yürütüldüğü ilkokul okul müdürünün, Suriyeli öğrenci velilerine ulaşma konusunda yardımcı olmaması ve velilerin okula gelmemeleri nedeniyle veli görüşmeleri araştırmadan çıkarılmak zorunda kalmıştır. Geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile araştırmanın; Suriyeli öğrencilerin; “ Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?”, “Yaşanılan sorunların altında yatan nedenler nelerdir? ve “Bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri nelerdir?” alt problemlerine yanıt aranmaktadır.

Hazırlanan görüşme sorularına ilişkin uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada iç geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla uzman incelemesi yapılmıştır. Alan uzmanı tarafından görüşme soruları ve pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler incelenmiş ve gerekli kısımlar düzeltilmiştir. Görüşmelerde pilot uygulama aşamasında sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri tarafından sağlıklı yanıtlanamadığı tespit edilen sorular düzenlenmiştir. Görüşme formunda yer alan “Sorunların ekonomik nedenleri nelerdir?”, “Sorunların psikolojik nedenleri nelerdir?”, “Sorunların sosyolojik nedenleri nelerdir?” ve “Sorunların eğitimsel nedenleri nelerdir?” şeklinde sorulan sorular, pilot görüşme esnasında bu şekilde tek tek sorulmuş ve görüşme sağlanan kişinin bunlara yanıt verirken sınıflama yapmadığı ve iki soruyu yanıtsız bıraktığı tespit edildiğinden bu sorular düzenlenerek, “Bu sorunların altında yatan nedenleri psikolojik, soyso-ekonomik ve eğitimsel açıdan değerlendirme konusunda görüşleriniz nelerdir?” şeklinde tek bir soru haline getirilmiştir. Pilot görüşmeden sonra bu soru düzenlemesi hariç, başka bir düzenleme yapılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan soru çıkarılmamıştır. Araştırmada tutarlılığın sağlanabilmesi için görüşme sonucunda araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar, alan uzmanı tarafından kontrol

edilmiştir. Uzman görüşü ile yapılan düzenlemeler sonucunda görüşme formunun son hali verilmiştir. Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin sınıf öğretmeni ve ilkökul yöneticisi görüşme formu Ek'1 de verilmiştir.

Yürütülen araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı gözlem yöntemidir. Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin insan, toplum ya da doğa gibi belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanarak izlenmesi ile veri toplanması sürecini tanımlanmaktadır. Gözlem yaparken gözlenenler doğal ve açık bir yöntemle izlenir, kaydedilir, tanımlanır, analiz edilir ve yorumlanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2014: 140). Gözlem tekniği, gözlenenlerin kendi doğal ortamları içinde bulunması ve bu şekilde birçok davranışın objektif olarak belirlenmesine (Karasar, 2014 : 157) olanak sağlaması nedeniyle bu araştırmada kullanılmak için tercih edilmiştir. Araştırmada, gözlem türlerinden yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılmış olup, katılımcı rolü bakımından katılımcı olamayan gözlemci türü tercih edilmiştir. Katılımcı olamayan gözlemci türünün tercih edilmesinin nedeni gözlemcinin hiçbir etkisi olmadan katılımına (Büyüköztürk vd.,2014: 141) olanak sağlamasıdır. Yapılandırılmamış gözlem, gözlem öncesi yapılandırılmamış ve gözlemciye bilgi toplamada ve kayıt etmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemidir. Bu yöntem; not alma, günlük tutma ve genellikle bilgiyi sunan kişiden bilgi toplama şeklindedir. Gözlemcinin bilgileri sentezleme, soyutlama ve organize etme görevlerini yapması gerekir (Büyüköztürk vd., 2014: 141).

Yapılan gözlemler, her sınıf düzeyinden birer derste olmak üzere dört sınıf gözlemini ve teneffüslerde yapılan üç bahçe gözlemini içermektedir. Gerçekleştirilen sınıf gözleminde Suriyeli öğrencilerin ders esnasındaki davranışları, derse katılım durumları incelenmiş bunlarla ilgili notlar alınmıştır. Teneffüs gözlemlerinde de Suriyeli öğrencilerin davranışları ve arkadaşlık ilişkileri gözlemlenmiş ve notlar alınmıştır. Bu gözlemlerde Suriyeli öğrencileri tespit etmek amacıyla öğretmenlerden yardım alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizi, içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilmek amacıyla birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinde kullanılan tekniklerden biri kodlama yapılmasıdır. Kodlama, kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümlerin, araştırmacı tarafından tanımlayıcı sözcük ya da sözcük gruplarıyla isimlendirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242-243).

Verilerin toplanmasında ilkokul müdürüyle yapılan görüşme müdür odasında, müdür yardımcısıyla yapılan görüşme müdür yardımcısının kendi odasında, sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler öğretmenler odası, toplantı salonu ve boş sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ses kaydı alınmasına izin verilmediğinden kullanılmamış olup, sorulara verilen yanıtlar not tutularak alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 20-40 dakika arası sürmüştür. Verilerin analizinde ilkokul yönetici ve sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, bilgisayar ortamında metin haline dönüştürülmüştür. Metinlerde araştırmanın başında belirlenmiş olan alt problemler ana tema olarak alınmıştır. Bu ana temalar, sorunlar, sorunların altında yatan nedenler ve sorunlara ilişkin çözüm önerileridir. Bu temaların altında metinlerde tekrarlanan ve anlam bütünlüğü olan ifadelere kodlar verilmiştir. Veri analizini kolaylaştırmak açısından oluşturulan kodlar, bir liste halinde sıralanarak, kod listesi oluşturulmuştur. Kodlaması yapılan metinler, alan uzmanı tarafından kontrol edilerek, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan kodlamalardan elde edilen veriler ışığında iki ana temayı açıklamak için alt temalar oluşturulmuştur. Bu alt temalar sorunlar ana teması için; eğitimsel sorunlar, veli kaynaklı sorunlar, okul-aile işbirliğine ilişkin sorunlar ve davranışsal sorunlardır. Sorunların altında yatan nedenler ana temasına için; eğitimsel nedenler, veli kaynaklı nedenler, sistemsal nedenler, ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenler şeklindedir. Oluşturulan alt temalar metinlerden elde edilen kodlamalarla açıklanmıştır. Yapılan kodlamalardan yola çıkarak, her bir alt probleme ilişkin örüntüleri ifade eden şekiller çizilerek, bu şekiller aracılığıyla bulgular yorumlanmıştır. Ayrıca yapılan görüşmelerde katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar verilerek okuyucuya aktarılmıştır. Doğrudan alıntıların, çalışmanın geçerliğini ve inandırıcılığını pekiştirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Nitel veri analizinde inandırıcılığın ve tutarlılığın sağlanabilmesi, kodlayıcılar arasında uzlaşmanın sağlanmasıyla mümkün olmaktadır. Kodlayıcılar arasında uzlaşma, elde edilen verilerin iki ya da daha fazla araştırmacı tarafından kodlanması ve bu kodlamalar arasındaki tutarlılığın kontrol edilmesiyle yapılmaktadır (Creswell, 2017b: 200). Araştırmada görüşmeler sonucunda elde edilen veriler araştırmacı ve alan uzmanı tarafından ayrı zamanlarda kodlanmış ve yapılan kodlamalar karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen Uzlaşma yüzdesi= $\frac{\text{Görüş birliği}}{(\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı})} * 100$ formülü kullanılarak araştırmanın güvenilirliği %82 bulunmuştur. Miles ve Huberman' a (1994) göre uzlaşma yüzdesinin %70'in üstünde bir değer alması, araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak veri analizi sonucunda güvenilir bir sonuç elde edildiğini söylemek mümkündür. Araştırmada geçerliliğin sağlanabilmesi açısından ayrıntılı

betimleme kullanılarak, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Ayrıntılı betimleme; içerik hakkında yeterli bilginin verilmesi, ham verinin ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğu ölçüde sadık kalınarak aktarılmasıdır. Doğrudan alıntılar bu amaçla araştırmacılar tarafından sık kullanılır (Gruba ve Lincoln, 1982). Bu araştırmada verilerin niteliğini desteklemek amacıyla veri kaynaklarının çeşitlemesi yönteminin basamaklarından olan gözlem verilerinin görüşme verileriyle karşılaştırılması tekniği kullanılmıştır. Veri çeşitlemesi, aynı sosyal olguya ait farklı koşullarda elde edilmiş verilerin karşılaştırılması olarak ifade edilebilir. Aynı araştırma sorusuna ait farklı nitelikteki veriler birbirlerinin denetimine, karşılaştırılmasına ve doğrulanmasına olanak sağlamaktadır (Patton, 1990, Akt. Türnüklü, 2001).

2.5.Araştırmacı Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı bizzat çalışma sahasına giden, birey ve toplumla doğrudan temas kuran ve olup biten olayları yaşayan kişidir. Eğer araştırmacı katılımcı bir rol oynuyorsa bunu açıkça belirtmeli, mümkün oldukça kendi varsayımlarının ve ön yargılarının veri toplama ve analiz sürecini etkilememesine dikkat etmelidir. Nitel araştırma sonuçlarının, bu sonuçlara ilişkin açıklamaların ve yorumların inandırıcılığı, önemli ölçüde araştırmanın kullandığı stratejilere ve araştırma raporunu yazarken benimsediği yaklaşıma bağlıdır. İnandırıcılığı artırmak amacıyla nitel araştırmacı, yaptığı her açıklamanın ve vardığı her sonucun sürekli olarak nedenlerini ortaya koymalı ve bu nedenleri destekleyici bulguları okuyucuya sunmalıdır. Bunun bir yolu, görüşme sonuçlarının yazılmasında okuyucuya mümkün olduğu kadar fazla doğrudan alıntı sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 92-93).

Bu araştırmada da görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrudan alıntılar verilerek aktarılmıştır. Gözlem verileri açıklanırken ortam tanımları yapılmış, sınıfın doğal ortamı ve dersin işleyişi okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı katılımcı rolü üstlenmemiş olup gözlem ve görüşmeler sonucunda elde edilen veriler mümkün olduğunca doğal ortam yansıtacak şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü süreçte etik kurallara sadık kalınmış ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenleriyle yapılan her bir görüşmeden önce kendilerine açıklama yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler tarafsız bir şekilde aktarılacak çalışma oluşturulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce etik kurul onayı alınmıştır. Alınan etik kurul onayı EK 2’de gösterilmektedir.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR

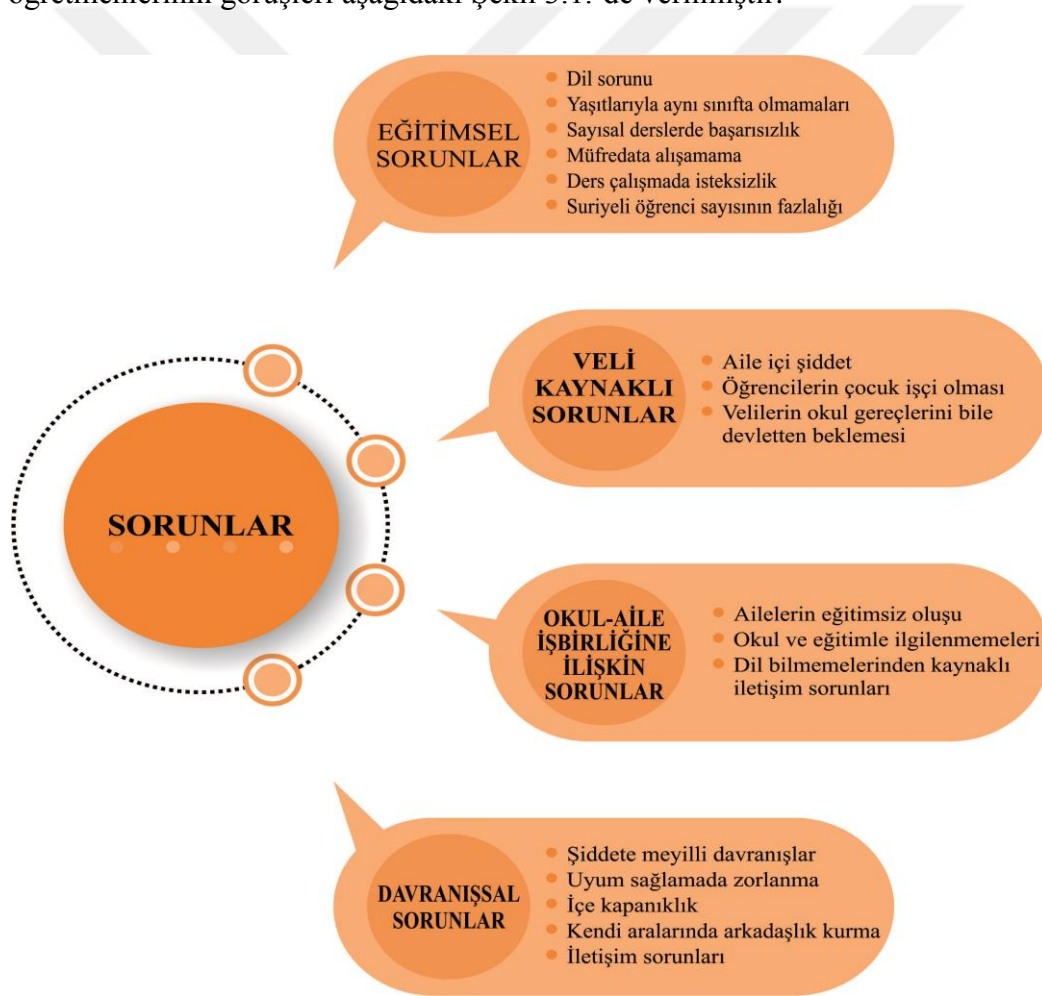
Araştırmanın bu bölümünde, görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen bulgular açıklanmaktadır.

3.1. Görüşmeyle Alt Problemlere Yönelik Elde Edilen Bulgular

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtların analizi sonucunda alt problemlere yönelik bulgular elde edilmiştir.

3.1.1. Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki Şekil 3.1.'de verilmiştir.

Şekil 3.1. Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Şekil 3.1.'de görüldüğü gibi Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ana temasına ilişkin ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine sorulan sorulara alınan yanıtlar ışığında

veriler dört temaya ayrılmıştır. Bu temalar; eğitimsel sorunlar, veli kaynaklı sorunlar, okul-aile işbirliğine ilişkin sorunlar, davranışsal sorunlar şeklindedir. Bu temalardan biri olan eğitimsel sorunlara ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “ ... Eğitimdeki en baştaki sorun dil sorunu. Çocuklar bizim dilimizi bilmedikleri için okumaya geçmeleri de bir hayli zaman alıyor. Okuma-yazmayı geç öğrendikleri için diğer dersleri de anlamaları geç oluyor. Okuma-yazma öğrendikten sonra dersleri anlamaları daha kolaylaşıyor tabi ama özellikle matematik dersinde başarılı değiller. (Ahmet Öğretmen)”
- “ ... Birincisi, sınıflardaki yaş dağılımı farklı. Ben 4. Sınıfları okutuyorum, bu seviyede Suriyeli öğrencim de var, 12-13 yaşında Suriyeli öğrencim de var. Orta 3'e gitmesi gereken öğrenci de 4. Sınıfta. Bilişsel gelişim olarak yaş farkı eğitimi olumsuz yönde etkiliyor. Büyük olan çocuğun sınıf arkadaşları ile olan iletişimini de etkiliyor. Çocuk kendini o sınıfa ait hissetmeyince isteksizlik oluşuyor. (Burak Öğretmen)”
- “ ... Evet, bir sürü sorun var, mesela matematik ve fen derslerinde çok zorlanıyorlar, ama sınavlar tüm öğrencilere aynı, bu yüzden çocuklar sınavda başarısız oluyorlar. (Hatice Öğretmen)”
- “ ... Biz kaynaşturalım diye bire bir kendi eğitim sistemimizi çocuğa uyguluyoruz. Örnek verecek olursak, bir sürü atasözü deyimler ve bunlarla ilgili sorular var. Çocuk anlayacak yaşta olsa bile bizim dilimize hakim olmadığı için bunları okuması anlaması ve cevap vermesi çok zor oluyor. (Mert Öğretmen)”
- “ ... Okulumuzda Suriyeli öğrenci sayısı çok fazla. Bizim sınıf mevcutlarımız 25-30 arası ve ortalama olarak söylüyorum her sınıfa en az 7-8 Suriyeli öğrenci düşüyor. Bu çocuklar özel ilgi gerektiren çocuklar. Bu yüzden tek tek ilgilenme konusunda zorluklar yaşıyoruz. (Zeynep Öğretmen)”

Sınıf öğretmenleri eğitimsel olarak karşılaştıkları en önemli sorunun dil sorunu olduğunu belirttikleri gibi, görüşülen sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu bu öğrencilerin yaşlarına göre sınıflarda eğitim alamamalarının ilerleme sağlama konusunda önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülen sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin çoğunlukla derslerde başarısız olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri sadece Suriyeli öğrencilerin değil buldukları okuldaki Türk öğrencilerin de başarı düzeylerinin yüksek olmadığını belirtmişlerdir.

Yaşanılan sorunları açıklamak için oluşturulan bir diğer alt tema olan veli kaynaklı sorunlara ilişkin ilkökul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Evde şiddet gören, bir sürü soruna şahit olan, şiddete meyilli çocuklar oldukları için okulda verilen eğitim evde işlemiyor. (Buse Öğretmen).”
- “... Bu okula gelen Suriyeli öğrencilerin çoğu okuldan sonra çalışmak zorunda. Ailelerin ekonomik durumları çok kötü olduğundan çocukları da çalıştırıyorlar. Durum böyle olunca çocuğun eğitime istekli olmasını eve gidince ders çalışmasını bekleyemiyorsunuz tabi. (Yönetici Okan)”
- “... Bizim okulumuzda bakanlık tarafından gönderilen İlkokullarda İyileştirme Programı uygulandı. (İYEP) RAM’li olmayan ama başarısı düşük olan öğrencileri tespit etmek için, Türkçe ve matematik testi yapıldı. Mesela 3. Sınıf düzeyine 1. Ve 2. Sınıf düzeyinde sorular soruldu. Bu sınavın sonucunda başarısız olan öğrencilerin %98’ini Suriyeli öğrenciler oluşturuyordu. Burada da gördüğümüz gibi karnı aç olan, evde dayak yiyen, öz bakım becerileri bile gelişmemiş ve pis bir ortamda yaşayan çocuktan oturup evde ders çalışmasını bekleyemiyorsunuz. Bizim okul olarak verdiğimiz eğitim evde duvara tosluyor. (Yönetici Elmas)”
- “... Velilere ekonomik anlamda yardım ediliyor. Okula gelen her çocuk için para ödeniyor ama onlar daha fazlasını istiyor. Kalem, defter al diyorsun, devlet versin diyor. Bence buradaki aileler bu ekonomik yardımları kullanıyorlar, kendileri bir çaba harcamıyor çocuklarının eğitimi için. (Burak Öğretmen).”

Veli kaynaklı sorunlara ilişkin ilkökul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri, sağlıklı bir ev ortamının olmayışı, ekonomik sıkıntılar yüzünden kalabalık evlerde yaşamak zorunda kalmaları ve şiddete maruz kalan çocukların varlığı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eğitimi olumsuz etkilediği belirtilen bir sorun alanı da okul-aile işbirliğine ilişkin sorunlar olmuştur. Bu alt tema için ilkökul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Suriyeli öğrencilerin velileri çocuklarının okul durumlarıyla ilgilenmiyorlar, ödev veriyorsun takip eden yok, evde ders gösteren yok. Veli toplantılarına da gelmiyorlar. Velilerin çoğu doğru düzgün Türkçe konuşamadığı için bizim anlaşmamız da zor oluyor. (Can Öğretmen)”
- “... Eğitim konusunda aile çok önemli. Bu öğrencilerin aileleri eğitimsiz, kültürel anlamda bizden çok farklılar ve bizim kültürümüzde yetiştirilen okullarda okumak zorunda oldukları için dil sorunundan tutun da arkadaşlık ilişkilerine kadar her şeyi etkiliyor. (Yönetici Elmas)”

- “... Okula gelip çocuğunun durumunu soran ya da toplantıya katılan Suriyeli ebeveyn çok az. Kendi sınıfında bir öğrencimin ailesini hiç görmediğim için ziyarete gittim. Durum gerçekten vahimdi. Küçük evde bir sürü insan, temizlik yok, çocuğun kendine ait bir odası zaten yok, aile ilgisiz ama bu çocuk yine o şartlarda bile çabalıyor. Oraya gidince daha iyi anladım neden başarılı olamadıklarını. (Mehmet Öğretmen)”

Görüşülen sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri ailelerin eğitimle ilgilenmediklerini okula gelmedikleri ve çocuklarının eğitimine destek olmadıkları için öğrencilerin öğrenimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ışığında, ortaya çıkarılan bir başka sorun alanı ise davranışsal sorunlar olmuştur. Bu alt temaya yönelik ilkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

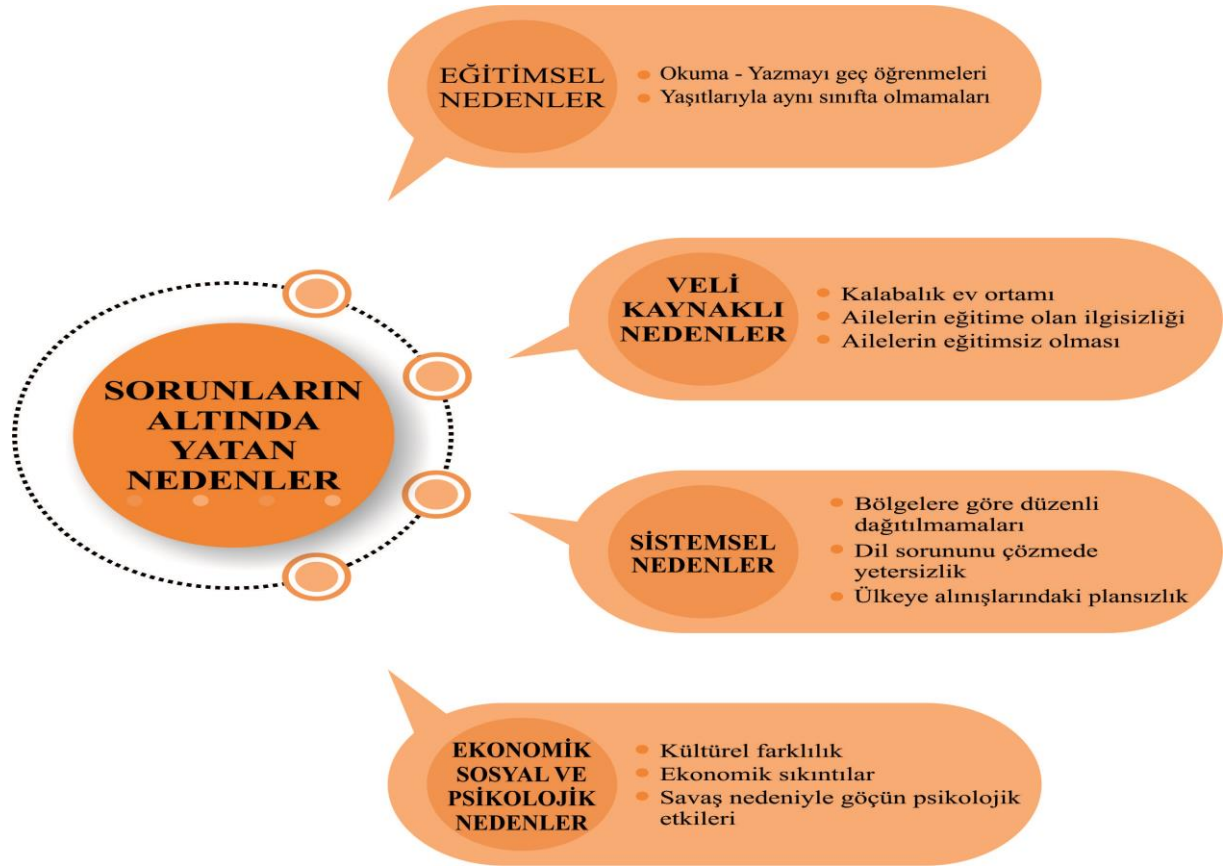
- “... Bu öğrencilerle ilgili sorun olarak gördüğüm bir şey daha davranış bakımından şiddete meyilli olmaları. Kendilerini korumanın tek yolunun kavga etmek olduğunu düşünüyorlar. Tenefüslerde hep görüyoruz bu tarz kavgalar. (Mehmet Öğretmen)”
- “... Tenefüslerde kavga ediyorlar zannederek ayırmaya gittiğimiz öğrenciler biz oyun oynuyoruz diyor. Şiddet onlar için bir oyun haline gelmiş. (Ayşe Öğretmen)”
- “... Öğrenciler dil bilmeden buraya geldikleri için okuma-yazma öğrenme sürecinde iletişim sorunları yaşıyorlar. Konuşamadıklarında içlerine kapanıyorlar. Başta sadece kendi aralarında arkadaşlık kuruyorlar. Sınıftaki diğer öğrencilerle kaynaşmaları zaman alıyor. (Can Öğretmen)”
- “... Gözlemlediğim bir diğer sorun ise davranış problemleri, hırçın davranışları oluyor çoğunlukla, onları da anlamak gerek geldikleri ve devamında yaşadıkları şartlar bir çocuğun kaldırabileceği türden şeyler değil. Bu yüzden onlar da şiddete meyilli bir savunma mekanizması gelişmiş. Hatta oyunları bile birbirine tekme atarak oynuyorlar. Davranışsal olarak çoğu şiddete meyilli iken bazı öğrenciler de kendilerini iletişime kapatıyorlar. Bunu yapan genellikle kız öğrenciler. Kalabalık oldukları için Türk öğrenciler ile arkadaşlık kurmadan önce kendi aralarında kuruyorlar. Bir süre sonra kaynaşıyorlar tabi. (Gizem Öğretmen)”

Araştırma kapsamında görüşülen bütün sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri Suriyeli öğrencilerin şiddete meyilli davranışlar sergilediklerini, savunma mekanizmalarını şiddet göstererek sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin geldikleri şartların ve burada yaşadıkları şartların kolay olmadığını, bu durumun da öğrencilerin davranışlarını etkilediği söylemişlerdir. Savaş görmüş çocuklar ve hatta yakınlarını kaybetmiş çocuklar oldukları için

kendilerini davranışsal olarak ifade etme konusunda zorluklar yaşadıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

3.1.2. Sorunların Altında Yatan Nedenlere İlişkin Bulgular

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin ardından yaşanan sorunların altında yatan nedenler ana temasına ilişkin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar için Şekil 3.2. oluşturulmuştur. Aşağıda sorunların altında yatan nedenler ana temasına ilişkin bulgular, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin kendi ifadeleriyle desteklenerek Şekil 3.2.'de açıklanmaktadır.

Şekil 3.2. Sorunların Altında Yatan Nedenlere İlişkin Bulgular

Şekil 3.2.'ne göre araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulan ikinci ana tema olan, sorunların altında yatan nedenlere ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri araştırma sonucunda elde edilen kodlamalarla sunulmuştur. Yöneltilen görüşme sorularına karşılık alınan yanıtlar çerçevesinde eğitimsel nedenler, veli kaynaklı nedenler, sistemsel nedenler ve ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenler olmak üzere dört farklı alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalardan biri olan eğitimsel nedenlere ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Az da olsa dil eğitimi verilmeden okullara gönderildikleri için okuma yazma öğrenmeleri zor oluyor. 3 sınıfa gelmiş daha tam okuyup yazamayan öğrencilerim var. Bunun çocukların başarılı olmalarını olumsuz yönde etkileyen bir neden olduğunu düşünüyorum. (Zeynep Öğretmen)”
- “... Yaşı büyük okula gelmiş olsa bile dil bilmediği için bir sınıftan başlamak zorunda oluyor bu çocuklar. Bu yüzden sınıfa adapte olmaları zorlaşıyor. Akranları ile eğitime başlayabilseler daha kolay öğrenirler diye düşünüyorum. (Mert Öğretmen)”

Araştırmaya katılan bu iki sınıf öğretmeni de öğrencilerin dil öğrenmede yaşadıkları güçlüklerin, eğitimde meydana gelen sorunların nedeni arasında yer aldığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Araştırmada elde edilen veriler ışığında oluşturulan bir diğer alt tema olan veli kaynaklı nedenlere ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Bir odanın içinde bir aile yaşamaya çalışıyor. Bir evde iki aile yaşıyor durum böyle olunca o çocuğa verdiğim ödevin verdiğim nasihatın ya da ailesine verdiğim telkinlerin geri dönüş yüzdesi çok düşük oluyor. Bu sebepler iç içe geçen şeyler ve bütün olarak bakarsak çok verimli bir uyum süreci içinde olduğumuzu düşünmüyorum. (Mustafa Öğretmen)”
- “... Aslında nedenlerin ana kaynağı göç etmiş olmaları. Keyfi bir şekilde göç etmedikleri için birçok psikolojik sorunu da beraberinde getiriyorlar. Birkaç aile birden aynı evde yaşıyorlar, maddi durumları çok kötü. Evde şiddet gören öğrencilerimiz var. Durum böyle olunca temel ihtiyaçlar yeterince karşılanmadığı için sıra eğitime gelmiyor. Biz burada ne kadar öğretmeye çalışsak da eve gidince aynı olduğundan yol alabilmemiz çok sıkıntı oluyor. Bir diğer nedeni ise ailelerin umursamaz ve eğitimsiz oluşu. Onlar için okul çocukların gidip vakit geçirdikleri bir yer. Bence sorunların nedenleri çocuklardan önce ailelerde başlıyor. (Gizem Öğretmen)”

Görüşme sorularına verdikleri yanıtlarda sınıf öğretmenleri, sorunların kaynaklarından birinin de çocukların aile ortamlarında var olan sıkıntılar ve velilerin ilgisizliği olduğunu belirtmişlerdir. Sorunların altında yatan nedenler ana temasını açıklamak için oluşturulan bir diğer alt tema olan sistemsel nedenlere ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Bu konu için şunu söylemem gerek, ülkeye alınışları düzenli olmadığı için okullara dağıtıtlılışları da düzenli ve programlı olmadı. Önce belli kamplarda eğitim

alıp okullara gönderilselerdi biz de bu kadar öğretim zorluğu yaşamazdık. (Ayşe Öğretmen)”

- *“...Bizim okulumuzda yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe eğitimi vermek için çalışan öğretmenler var. Dersler dışında bu öğrencileri alıp eğitim veriyorlar ama bu öğrencilerin sayısı çok fazla olduğu için bu yeterli gelmiyor. Bu durumda eğitimlerde aksamalara neden oluyor. (Can Öğretmen)”*

Görüşülen sınıf öğretmenleri Suriyeli öğrencilerin sayılarının fazla olduğu için dil sorununu çözmede yetersiz kaldıklarını belirtmişler ve okullara dağıtıllarındaki düzensizliği bir neden olarak söylemişlerdir. İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre oluşturulan bir diğer alt tema olan ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenlere ilişkin görüşler aşağıdaki gibidir.

- *“...En baş nedeni savaş yüzünden buraya gelmeleri. Çocuklar kendi ülkelerini, arkadaşlarını bırakıp buraya gelmek zorunda kalmışlar ve doğal olarak uyum süreçleri çok sıkıntılı oluyor. (Zeynep Öğretmen)”*
- *“... Aslında nedenler birbirine geçmiş halkalardan oluşmakta. Öncelikle tabii ki savaştan gelen çocuklar oldukları için savaşın verdiği psikolojik etki çok büyük. (Yönetici Elmas)”*

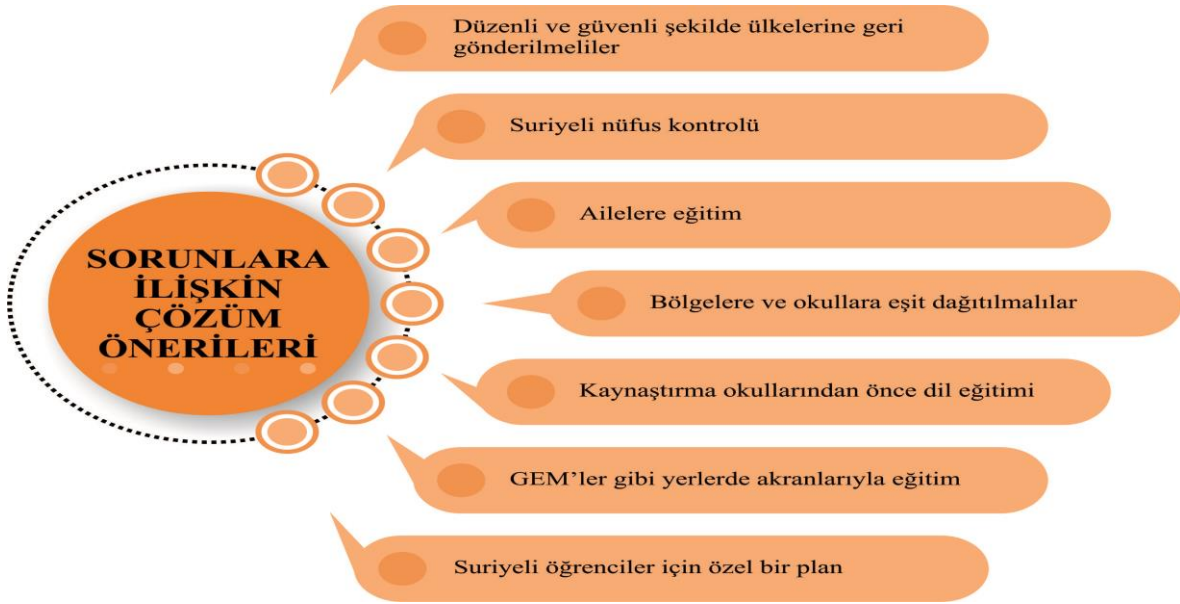
Sorunların altında yatan nedenler ana teması için alınan yanıtlar incelendiğinde ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun anlattıkları sorunlarla nedenlerin iç içe geçmiş kavramlar olduğunu belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bu konuya vurgu yapan ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir.

- *“... Aslında sorunları söylerken nedenlerinden de bahsetmiş oldum. Bence bu sorunların temel sebepleri geldikleri ve yaşadıkları şartlar ve dil sorunu. Bunlar davranışlarını ve eğitimlerini etkiliyor. (Burak Öğretmen)”*
- *“...Az önce söylediğim psikolojik, ekonomik ve ailevi sorunlar nedenleri de oluşturuyor bence. Biz Suriyeli çocuktan hem kültüre alışmasını hem de derslerinde başarılı olmasını bekliyoruz. Bu da pek mümkün olmuyor maalesef. (Buse Öğretmen)”*
- *“... Ailevi ve psikolojik sorunlar eğitimde ortaya çıkan sorunların nedenlerini de oluşturuyor bence. Bu nedenlerden dolayı öğrencilerden başarı beklemiyoruz biz. (Ahmet Öğretmen)”*
- *“... Aslına bakarsanız eğitimde karşılaştığımız sorunlar bir başka sorunun nedenini oluşturuyor. Örneğin öğrenci dil öğrenmede güçlük yaşadığı ve sınıfa kendini ait*

hissetmediği için içe kapanık davranıyor, ders çalışmıyor bu durum da başarısız olmasının bir nedeni olmuş oluyor. (Yönetici Elmas)”

3.1.3. Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin sorunların altında yatan nedenlere ilişkin görüşlerinin ardından sorunlara ilişkin çözüm önerileri ana temasına yönelik görüşme sorularına verdikleri yanıtlar hazırlanmış olan Şekil 3.3. ile verilmiştir. Aşağıda sorunlara ilişkin çözüm önerileri ana temasına yönelik bulgular, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin kendi ifadeleriyle desteklenerek Şekil 3.3.’de açıklanmaktadır.

Şekil 3.3. Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

Şekil 3.3.’de görüldüğü gibi araştırma sonucu elde edilen sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin görüşleri ışığında oluşturulmuş olan sorunlara ilişkin çözüm önerileri ana temasını açıklamak amacıyla yedi farklı çözüm önerisine ulaşılmıştır. Bu çözüm önerilerinden biri olan düzenli ve güvenli bir şekilde geri gönderilmeliler konusunda sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- “... Açık söylemek gerekirse bir an önce ülkelerine dönmeleri gerekiyor. Bu kadar kalabalık bir sığınmacı grubunun ülkemiz için güvenli olmadığını düşünüyorum. (Ayşe Öğretmen)”
- “... Suriyeliler geçici koruma kapsamında ülkeye alındılar. Statüleri böyle. Onların bizim kültürümüze, yaşam şeklimize uyum göstermeleri gerekiyor. Bizler bu yönde çaba harcıyoruz. Ancak ben özellikle ailelerin bu uyuma çok da yanaştıklarını

görmedim. Her ne kadar eğitim vermeye çalışsak da kendi istedikleri şekilde davranmaya ve yaşamaya devam ediyorlar. Bu duruma benim çözüm önerim ise düzenli ve güvenli bir şekilde ülkelerine geri gönderilmeleri.(Gizem Öğretmen)”

- *“...Bence ülkelerine gönderilmeliler. Bu kadar fazla olmaları sakıncalı. Gönderilene kadar en azından il içerisindeki okullara dengeli dağıtılmaları gerekiyor.(Melisa Öğretmen)”*
- *“... Samimi düşüncemi söylemek istiyorum. Bence bir şekilde bir yolunun bulunup ülkelerine gönderilmeleri gerekiyor.(Yönetici Elmas)”*

Araştırma kapsamına görüşülen sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun çözüm önerisi olarak Suriyeli nüfus kontrolünü bir çözüm önerisi olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır. Konuya ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

- *“...Ülkemizde gittikçe sayısı artan Suriyeli nüfus var. Bunların kontrol altında tutulması gerektiğini düşünüyorum. (Zeynep Öğretmen)”*
- *“... Suriyelilerin nerede, nasıl yaşadıkları, neye ihtiyaç duydukları kontrol edilmiyor. Öncelikle bunun kontrol altına alınması lazım. (Can Öğretmen)”*
- *“... Kendilerinden olan bir sürü aile ve çocuk olduğu için bizim kültürümüze ve eğitimimize alışmaya çalışmak yerine, küçük bir Suriye kasabası oluştu burada. Hem okullara yığılma olmadan dağıtılmalı hem de nüfus kontrolü yapılmalı bence. (Ahmet Öğretmen)”*
- *“... Ben çözüm önerisi olarak okul bazında değil daha genel bir şey söyleyeceğim. Öncelikle ülkemizde Suriyeli sayısı çok fazla ve nüfus kontrolü yok. Hal böyle olunca daha da fazlalaşıyorlar. Bu yüzden daha programlı bir çalışma yürütülmesi gerektiğini düşünüyorum. (Buse Öğretmen)”*

Araştırma kapsamında görüşülen ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin çözüm önerisi olarak üzerinde durdukları bir diğer konu ise ailelere eğitim verilmesi gerekliliğidir. Konuya ilişkin ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- *“... Kaynaştırma okulu olarak sadece öğretim değil davranış ve kültür eğitimine de önem veriyoruz ama sayıları bu kadar fazla olunca bu zorlaşıyor ve bence sadece öğrencilerin değil ailelerinde bilinçlendirilmesi gerekiyor. (Mehmet Öğretmen)”*
- *“...Çözüm olarak şunu söylemem gerekir ki önce ailelerin eğitilmesi gerekiyor. Çünkü bu çocuklar aile içi şiddete maruz kalıyorlar, aynı odada anne ve babasının özel ihtiyaçlarına şahit oluyorlar. Doğal olarak onların oturup evde ders çalışabilecekleri*

bir ortam olmuyor. Burada öğrendikleri etik kurallar, toplumsal yaşama adapte olma becerileri, temizlik, güzel konuşma gibi şeyler eve gidince başa dönüyor. Biz onların eğitimleri konusunda kısır bir döngü içerisine giriyoruz. (Yönetici Elmas)”

- *“... Aklıma ilk gelen çözüm önerisi ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiği. Suriyeli öğrencilerimizin çoğunun ailesi çocuklarına önem vermiyorlar. Okulda ne yaptıklarını hiç umursamıyorlar. Durum böyleyken çocuklara verdiğimiz eğitim eksik kalıyor diye düşünüyorum. (Mert Öğretmen)”*

Araştırma kapsamında görüşülen tüm sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin çözüm önerisi olarak belirttikleri bir diğer konu ise öğrencilerin bölgelere ve okullara eşit dağıtılması gerektiği yönünde görüşleridir. Bu çözüm önerisine yönelik görüşler aşağıdaki gibidir.

- *“...Bu okulda Türkiye’deki birçok köy nüfusundan fazla Suriyeli öğrenci var. Bir de bunların ailelerini düşünün düşünabiliyor musunuz? Bölgelere yönelik çalışma yapılması gerekiyor. Bir okulda 10-15 tane Suriyeli öğrenci varsa bizim gibi okullarla az Suriyeli öğrenci sayısına sahip okullardaki çalışmaların aynı olmaması gerekiyor. (Burak Öğretmen)”*
- *“... Okulumuzun bulunduğu bölge ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin yaşayabilmesi için uygun bir bölge olduğundan Suriyeli nüfus bu bölgede çok fazla. Bu yüzden okulumuzdaki Suriyeli öğrenci sayısı da çok fazla. Bu konuda çözüm Suriyeli öğrencilerin bir okula bu kadar yığılma olmadan civar okullara paylaştırılması olmalıdır. (Yönetici Okan)”*
- *“... Bir okula bu kadar çok sayıda öğrenci vermek yerine, öncelikle özel bir eğitime alınarak sonrasında okullara makul sayılarda paylaştırılmalı bence. (Buse Öğretmen)”*
- *“... İl içerisindeki okullara dengeli dağıtılmaları gerekiyor. Bir okulda bu kadar fazla Suriyeli öğrenci olunca yaşanan sorunlar da daha çok oluyor. (Melisa Öğretmen)”*

Yürütülen araştırmada görüşülen tüm sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin kaynaştırma okullarına gönderilmeden önce akranlarıyla dil eğitimi almalarının gerekli olduğu yönünde fikir birliğinde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu konuya ilişkin sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- *“...Kaynaştırma projesinde bir okul olarak dersler dışında Suriyeli öğrencilere dil eğitimi veren öğretmenlerimiz var. Ancak bu yeterli gelmiyor, öğrenciler dil öğrenme*

konusunda geride kalıyorlar. Bizim okullarımıza gönderilmeden önce dil eğitimi verilmesi gerekiyor. (Can Öğretmen)”

- *“... En çok üzerinde durulması gereken konu öğrencilerin dil sorununu hızlı bir şekilde çözmek. Bunu sağlayabilmek için okullara gönderilmeden önce bunlar için oluşturulan kamplarda eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum. (Yönetici Okan)”*
- *“...Direkt bizim sınıflara entegre edilmeden önce yaş ve seviyelere ayrılarak eğitim verilmeli, bunun onlar için daha yararlı olacağını düşünüyorum. (Ayşe Öğretmen)”*
- *“...Okullarda eğitime gelmeden önce okuma-yazma öğretilerek gönderilmeliler. Çocuklar buraya yaşlarına bakılmaksızın alınıyor, Türkçeyi öğrenene kadar gitmesi gereken sınıf düzeyine gidemiyor. Doğal olarak eğitim konusunda geri kalıyorlar. Her açıdan daha planlı hareket edilmeli diye düşünüyorum. (Melisa Öğretmen)”*
- *“... Kesinlikle farklı yaş gruplarına göre ilk eğitimlerini almalılar. Okullara gelmeden önce eğitimden geçirilerek, biraz daha hazır olarak gönderilmeliler. Dil sorununu çözmek için daha çok desteğe ihtiyacımız var. (Mehmet Öğretmen)”*
- *“... Benim şahsi fikrim; onlar bizden farklı, bizde değil diye bir kenara iterek değil ama dil problemi çözüldükten sonra bizim okullarımıza kendi yaşlarında, kendilerini farklı hissetmeyecekleri sınıflara getirilmeleri gerekmektedir. (Mustafa Öğretmen)”*
- *“... Kaynaştırma adı altında, hiçbir düzen yapılmadan sınıflara bu şekilde yerleştirilmemeleri gerekiyor. Aslında kaynaştırmadan önce farklı bir sistem uygulanmalı. O da denendi sanırım, Geçici Eğitim Merkezleri vardı ama onlarda kaldırıldı. Gelen çocuklar 2 sene kadar orada eğitim alıp sonra seviye ve yaşlarına göre okullara dağıtılsa çok daha iyi olur diye düşünüyorum. (Burak Öğretmen)”*

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bir diğer çözüm önerisi Suriyeli öğrenciler için özel bir plan uygulanması gerektiği yönünde olmuştur. Konuya ilişkin sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticilerinin görüşleri aşağıdaki gibidir.

- *“... Göçle gelen öğrencileri bizim müfredatımıza tabi tutmadan önce farklı bir program uygulanırsa faydalı olacağını düşünüyorum. Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını iyileştirmemiz gerekiyor. (Mehmet Öğretmen)”*
- *“... Suriyeli öğrencileri direkt olarak Türk müfredatına sokmak bence yanlış. Öncelikle dil ve kültüre alıştırmaları için farklı bir eğitim programı uygulanması gerektiğini düşünüyorum. (Ahmet Öğretmen)”*

- “... Çocuklara Türk müfredatı içinde eğitim verirken eş zamanlı olarak onlara özel bir programın uygulanmasının eğitimde oluşan sorunları çözmeye yararlı olacaktır. (Zeynep Öğretmen)”
- “... Bizim uyguladığımız eğitim müfredatının bu çocukların eğitim ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığını düşünüyorum. Suriyeli öğrenciler özel ihtiyaç alanlarına sahipler, eğitimde ders başarısından önce, öncelikli olarak öğretilmesi gereken şeyler var. Bence bu öğrenciler için özel bir eğitim planı yapılırsa daha verimli olacaktır. (Yönetici Okan)”

Araştırmanın yürütüldüğü okul İstanbul Beyoğlu ilçesinde olup, sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede olan ailelerin yaşadığı bir bölgede yer almaktadır. Suriyelilerin yaşamak için tercih ettikleri bir bölge olduğundan oldukça fazla Suriyeli nüfusa sahip bir bölgede yer almaktadır. Çalışılan okul oldukça kalabalık olup, okulda bulunan Suriyeli öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokul olmak üzere toplam 600'dür. Görüşülen sınıf öğretmenleri ve ilkokul yöneticileri yalnızca Suriyeli öğrencilerin değil okulun genelinin başarı düzeyinin düşük olduğunu öğrencilerin ve ailelerin eğitim konusunda isteksiz ve ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir.

3.2. Gözlem Yoluyla Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunları doğal ortamında görebilmek amacıyla yapılmış olan gözlemlerden elde edilen bulgular, rapor halinde açıklanmaya çalışılmıştır. Her bir sınıf düzeyinde ve teneffüslerde yapılan gözlemler olmak üzere toplam altı adet gözlem raporu bulunmaktadır. Gözlemler sonucunda elde edilen bulgular, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle de desteklenmiştir. Aşağıda her bir sınıf düzeyi ve teneffüs gözlemleri tablolar halinde sunulmaktadır.

3.2.1. İlkokul 1. Sınıf Gözlem Raporu

Bu kısımda 1. Sınıf dersinde yapılan gözlem, sınıf ortamı ve dersin işleyişini olduğu gibi anlatarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan ilk gözlem ilkokul 1.sınıf gözlemi olup; alınan notlar aşağıdaki tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. İlkokul 1. Sınıf Gözlem Raporu

Tarih: 21.05.2019
Saat: 13:30-14:10
Ders: Türkçe
Gözlem Konusu: Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Ortamın Tanımı:

Gözlem yapılan sınıfın mevcudu 30 öğrenciden oluşmaktadır. Gözlem yapıldığı sırada sınıfta bulunan öğrenci sayısı 24 olup bunlardan 5 tanesi Suriyeli öğrencidir. Öğrenci sıraları üç sıra halinde arka arkaya düzenlenmiştir. Sıraların tümü, tahtanın sağ tarafında yer alan öğretmen masanı görecektir şekilde yerleştirilmiştir. Sınıfta akıllı tahta mevcuttur.

Sınıf öğretmeni sınıfa girdi, “günaydın çocuklar” dedi ve masasına elindekileri bıraktı. Ardından öğrencilerine okuma yaptıkları kitabı çıkarmalarını söyledi. Öğrenciler kitaplarını çıkarırken öğretmen sınıfta sıralar arasında dolaşmaya başladı. Öğrencilerin hepsi kitaplarını çıkardıktan sonra öğretmenin seçtiği bir öğrenciden okuduğu kitaptan anladıklarını anlatmasını istedi. Öğrenci anlatırken biraz heyecanlı bir ses tonuyla konuşmaya başladı. Diğer öğrenciler arkadaşlarını dinlerken konuşmaya ve sessiz şekilde gülüşmeye başladı. Gözlenen Suriyeli öğrenciler öğretmen söz vermeden konuşmadı. Suriyeli öğrencilerden yan yana oturan iki tanesi ders boyunca konuşup güldüler. Bu şekilde birkaç öğrenci daha kitaplarını anlattıktan sonra sınıf öğretmeni, Suriyeli bir kız öğrenciden kitabını anlatmasını istedi. Bu öğrenci ayağa kalkarak kısık bir ses tonuyla anladıklarını anlatmaya başladı. Suriyeli öğrencinin Türkçe’yi iyi konuşamadığı ve çok çekingen davrandığı gözlemlendi. Gözlenen diğer Suriyeli öğrenciler arasında arkadaşıyla alay eden bir öğrenci yoktu. Sınıfta bulunan Suriyeli öğrencilerin, dersin akışını bozacak bir davranışta buldukları gözlemlenmemiştir. Ders boyunca gürültü yapan öğrenciler olduğu gözlemlendi. Dersin devamında sınıf öğretmeni, okumada güçlük çeken öğrencilerine yardımcı olarak onların yanına gidip okuma yaptırdı. Sınıf öğretmenin yanına gittiği öğrencilerin iki tanesi Suriyeli öğrenciydi. Dersin bitiminde sınıf öğretmeni ödevleri vererek ellerinde bulunan kitapları bitirmelerini söyledi.

Tablo 3.1.’de ilkökul birinci sınıfta yapılan gözlemlerde, gözlenen Suriyeli öğrencilerin okumada güçlük çektikleri görülmüştür. Suriyeli öğrenciler arasında el kaldırarak söz isteyen bir öğrenciye rastlanmamıştır.

Dersin genel akışını bozacak davranışlarda buldukları gözlemlenmemiştir ancak dersin tamamında da sessiz durmamışlar kendi aralarında konuşmuşlardır. Kendi aralarında konuşurlarken bir sorun yaşamayan Suriyeli öğrencilerden birine söz verildiğinde kelimeleri söylerken dilinin dönmediği kelimeler olduğu gözlemlenmiştir. Söz verilen Suriyeli öğrenci kısık bir ses tonuyla konuşmuştur.

3.2.2. İlkokul 2. Sınıf Gözlem Raporu

Bu kısımda 2. Sınıf dersinde yapılan gözlem, sınıf ortamı ve dersin işleyişini olduğu gibi anlatarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan ikinci gözlem olan 2. Sınıf gözleminde alınan notlar Tablo 3.2.’de verilmiştir.

Tablo 3.2. İlkokul 2. Sınıf Gözlem Raporu

Tarih: 21.05.2019

Saat: 14:20-15:00

Ders: Hayat Bilgisi

Gözlem Konusu: Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Ortamın Tanımı:

Gözlem yapılan sınıfın mevcudu 26 öğrenciden oluşmaktadır. Gözlem yapıldığı sırada sınıfta bulunan öğrenci sayısı 20 olup bunlardan 4 tanesi Suriyeli öğrencidir. Öğrenci sıraları üç sıra halinde arka arkaya düzenlenmiştir. Sıraların tümü, tahtanın sağ tarafında yer alan öğretmen masanı görecektir şekilde yerleştirilmiştir. Sınıfta akıllı tahta mevcuttur.

Sınıf öğretmeni “merhaba çocuklar” dedi. Sınıf öğretmeni akıllı tahtayı açarak “bugün doğal afetler konusunu öğreneceğiz” dedi. Öğrencilerinden kitaplarındaki belirttiği sayfayı açmalarını istedi. Akıllı tahtada konuyla ilgili bir açıklama yazısı açtı ve doğal afetler konusunu anlatmaya başladı. Sınıf öğretmeni dersi anlatırken öğrencilerden uğultular halinde sesler duyulmaktaydı. Dersin 15. Dakikasından sonra uğultular yükselince sınıf öğretmeni sessiz olmaları için öğrencilerini uyardı. Dersin ilerleyen dakikalarında gözlenen Suriyeli öğrencilerin dersi dinledikleri görülmüştür. Sınıf öğretmeni doğal afetlerden deprem konusunu anlatmaya başlarken akıllı tahtadan konuyla ilgili bir görsel açtı ve öğrencilerine deprem hakkında neler biliyorsunuz diye sordu. Sınıfta el kaldıran toplam öğrenci sayısı 6 kişiydi ve bunlar arasında Suriyeli öğrenci yoktu. Dersin devam eden seyrinde de söz almak isteyen Suriyeli öğrenciye rastlanmamıştır. Gözlenen Suriyeli öğrencilerden bir tanesi sürekli konuştuğu ve dersi dinlemediği için öğretmenden uyarı almıştır. Dersin sonunda sınıf öğretmeni öğrencilerinden bir sonraki ders için doğal afetlerle ilgili görseller getirmelerini istemiştir.

Tablo 3.2.’de görüldüğü gibi ders işlenirken dersin düzenini bozacak bir davranışta bulunan Suriyeli öğrenciye rastlanmamıştır. Öğrencilerin genel olarak kendi aralarında konuştukları gözlemlenmiştir. Yalnızca bir Suriyeli öğrenci sürekli konuştuğu için sınıf öğretmeninden uyarı almıştır. Derse katılım sağlayan, el kaldırarak söz isteyen Suriyeli öğrenciye rastlanmamıştır.

3.2.3. İlkokul 3. Sınıf Gözlem Raporu

Bu kısımda 3. Sınıf dersinde yapılan gözlem, sınıf ortamı ve dersin işleyişini olduğu gibi anlatarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan üçüncü gözlem olan ilkokul 3. Sınıf gözleminde alınan notlar Tablo 3.3.’te verilmiştir.

Tablo 3.3. İlkokul 3. Sınıf Gözlem Raporu

Tarih: 30.05.2019

Saat: 13:30-14:10

Ders: Matematik

Gözlem Konusu: Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Ortamın Tanımı:

Gözlem yapılan sınıfın mevcudu 30 öğrenciden oluşmaktadır. Gözlem yapıldığı sırada sınıfta bulunan öğrenci sayısı 26 olup bunlardan 6 tanesi Suriyeli öğrencidir. Öğrenci sıraları üç sıra halinde arka arkaya düzenlenmiştir. Sıraların tümü, tahtanın sağ tarafında yer alan öğretmen masanı görecektir şekilde yerleştirilmiştir. Sınıfta akıllı tahta mevcuttur.

Sınıf öğretmeni sınıfa girdikten sonra akıllı tahtayı açtı. Akıllı tahta açılırken öğrencilerine geçen ders verdiği ödevleri göstermelerini söyledi. Öğrenciler ödevlerini çıkarırken sınıfta fazla gürültü olmadığı gözlemlendi. Gözlenen Suriyeli öğrencilerden 3 tanesi ödevlerini tam yapmamışlardı. Sınıf öğretmeni tüm sınıfın ödevlerini tek tek kontrol etti ve ödevlerini tam yapan öğrencilerin defterlerine imza attı. Öğrencilere anlamadıkları sorularını sormalarını istedi ve sıralar arasında dolaşarak öğrencilerinin çözemedikleri soruları tespit etti. Bunun ardından tek tek öğrencileriyle beraber soruları tahtada çözmeye başladı. Tahtaya çıkan öğrenciler arasında 2 Suriyeli öğrenci de vardı. Bu Suriyeli öğrencilerin tahtada soruyu yanıtlarken oldukça sessiz oldukları gözlemlendi. Sınıf öğretmeni sorunun cevabını anlatırken, öğretmenin komutlarına göre yazdılar ve yerlerine geçtiler. Dersin devamında sınıf öğretmeni akıllı tahtadan çevre hesaplamayla ilgili örnek problemlerin olduğu bir ekran açtı, ekranda her problem ardından konu anlatımlı cevapları vardı. Sınıf öğretmeni öğrencilerine önce soruyu okuyor ardından öğrencilerinin çözmesini ve cevap vermesini bekliyordu. Öğrenciler soruyu çözmeye çalıştıkları sırada, sınıftan uğultular geliyordu. Dersin devamı soru çözümleriyle devam etti. Gözlenen Suriyeli öğrencilerin soruları çözmekte çaba gösterdikleri görülmüştür. Çözemedikleri sorular için sınıf öğretmeninden yardım istemişlerdir ve akıllı tahtada soru çözümleri açıklanırken dikkatle dinleyip defterlerine yazdıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 3.3.'te görülüşü gibi ders esnasında gözlenen Suriyeli öğrencilerin, ödevlerini yapmadıkları, soru çözümünü için gönüllü olup el kaldırmadıkları gözlemlenmiştir. Dersin genel akışında huzuru bozacak bir davranışta buldukları gözlemlenmemiştir. Tahtaya kalkan öğrencilerin sessizce sınıf öğretmenin komutlarını yerine getirdikleri görülmüştür. Soru çözümleri yapılırken Suriyeli öğrencilerin çaba gösterdikleri ve yapamadıklarında sınıf öğretmenine sordukları gözlemlenmiştir. Gözlenen Suriyeli öğrencilerin, sınıfa uyumsuz davranışları, kendilerini soyutlamaları gibi davranışlar görülmemiştir. Suriyeli öğrencilerin grup halinde oturdukları gözlemlenmiştir.

3.2.4. İlkokul 4. Sınıf Gözlem Raporu

Bu kısımda 4. Sınıf dersinde yapılan gözlem, sınıf ortamı ve dersin işleyişini olduğu gibi anlatarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan dördüncü gözlem olan ilkokul 4. Sınıf gözleminde alınan notlar Tablo 3.4.'te verilmiştir.

Tablo 3.4. İlkokul 4. Sınıf Gözlem Raporu

Tarih: 30.05.2019

Saat: 14:20-15:00

Ders: Matematik

Gözlem Konusu: Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Ortamın Tanımı:

Gözlem yapılan sınıfın mevcudu 30 öğrenciden oluşmaktadır. Gözlem yapıldığı sırada sınıfta bulunan öğrenci sayısı 20 olup bunlardan 4 tanesi Suriyeli öğrencidir. Öğrenci sıraları üç sıra halinde arka arkaya düzenlenmiştir. Sıraların tümü, tahtanın sağ tarafında yer alan öğretmen masanı görecektir şekilde yerleştirilmiştir. Sınıfta akıllı tahta mevcuttur.

Sınıf öğretmeni “merhaba çocuklar” dedi. Elindekileri masasına bırakıp akıllı tahtayı açarken öğrencilerine, bugün alan ölçümleriyle ilgili problemlerin nasıl çözüldüğünü öğreneceklerini belirtti. Ardından öğrencilerinden defterlerini çıkarmalarını istedi. Sınıf Öğretmeni alan ölçümleriyle ilgili kısa bir konu anlatımı yaparken önemli noktaları öğrencilerine not aldırdı. Gözlenen Suriyeli öğrencilerden üçü notları dikkatlice yazarken birinin öğretmeni dinlemediği ve not almadığı gözlemlendi. Ardından sınıf öğretmeni öğrencileriyle birlikte soru cevap şeklinde problem çözümlerine başladı. Problem çözümleri yapılırken sınıfta el kaldıran öğrencilerin oldukça fazla olduğu gözlemlendi. Öğrenciler derse katılıyor ve soruları çözmek için gayret gösteriyorlardı. Gözlenen Suriyeli öğrencilerden biri ders esnasında sorulan 3 soruyu arkadaşlarından önce çözüp el kaldırarak gönüllü bir şekilde soruyu nasıl çözdüğünü anlattı. Suriyeli öğrencinin soru çözümünü anlatırken akıcı bir şekilde konuştuğu ve kendini ifade etmede güçlük yaşamadığı görülmüştür. Gözlenen diğer Suriyeli öğrenciler söz alarak soru çözümüne katılmamış sadece soruları çözmeye çalışıp not almışlardır. Dersin sonunda sınıf öğretmeni öğrencilerine teşekkür ederek ödev vermediğini belirtmiştir.

Tablo 3.4.’e göre, ders işleyişinde sınıfın düzenini bozan Suriyeli öğrenciye rastlanmamıştır. Sınıfta bulunan Suriyeli öğrencilerin genel olarak dersi dinledikleri, yalnızca birinin derse ilgisiz kaldığı gözlemlenmiştir. Derse katılım olarak Suriyeli öğrencilerin ilgili oldukları gözlemlenmiştir.

Gözlem yapılan dersler bittikten sonra her sınıf öğretmeniyle görüşmeler yapılmıştır. 1. Sınıfın gözleminden sonra sınıf öğretmeni sınıfta bulunan Suriyeli öğrencilerin okumada zorluklar yaşadıklarını, ödev yaptırma konusunda sorunlar olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin daha iyisini yapmak için çabalamadıklarını söylemiştir. Türkçe’yi hızlı öğrenmelerinin öğrenciler için yararlı olacağını ailelerine söylediğini ancak aileler tarafından bir çaba gösterilmediğini belirtmiştir. Kendi sınıfında bulunan Suriyeli öğrencilerin artık okuyabildiklerini ancak konuşurken zorluklar yaşadıkları belirtmiştir.

Yapılan 2. Sınıf gözleminden sonra sınıf öğretmeni sınıfında bulunan Suriyeli öğrencilerin okuduğunu anlama ve anlatma konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Suriyeli öğrencilerinin sınıfın geneline göre çok kötü durumda olmadıklarını ancak ders çalışma konusunda isteksiz oldukları için bu konuda problem yaşadıklarını belirtmiştir.

Sınıfında bulunan sadece bir Suriyeli öğrencinin kendisinin söylediği her şeyi yaptığını ve çabaladığını söylemiştir.

Gözlem yapmak amacıyla girilen 3. Sınıf dersi bittikten sonra sınıf öğretmeni Suriyeli öğrencilerinin çabaladıklarını ancak özellikle matematik konusunda başarısız olduklarını söylemiştir. Yıl sonu olmasında rağmen hala bir çok derste eksikliklerinin bulunduğunu belirtmiştir. Suriyeli öğrencilerinin ilerlemesini sağlamak için onlarla ekstra çalışmalar yaptığını daha çok pratik yaptırmaya çalıştığını belirten öğretmen, öğrencilerin sadece tek başlarına çaba gösterdikleri için yeterli ilerlemeyi sağlayamadıklarını belirtmiştir. Suriyeli öğrencilerinin sınıf içinde huzursuzluk çıkarmadıklarını belirtmiştir.

Gözlem bittikten sonra görüşülen 4. Sınıf öğretmeni sınıfında bulunan iki Suriyeli öğrencinin sınıf birincileri olduğunu el kaldırıp soruları yanıtlayan öğrencilerden birinin bu öğrenci olduğunu söylemiştir. Suriyeli öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katıldıklarını belirtmiştir. Başarılı olan iki öğrencisinin dışında kalan Suriyeli öğrencilerinin ortalama düzeyde olduklarını açıklamıştır. Suriyeli öğrencilerine verdikleri ödevlerin geri dönüşü konusunda sıkıntılar olduğunu söylemiştir. Gözlemlerden sonra görüşülen tüm öğretmenler, sınıflarında kayıtlı olan ama okula hiç gelmemiş olan Suriyeli öğrencilerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Devamsızlık konusunda sıkıntı yaşadıkları öğrencilerinin de bulunduğunu söylemişlerdir.

3.2.5. Teneffüs Gözlem Raporu

Bu kısımda teneffüslerde yapılan gözlemler bahçe ortamı ve öğrenci davranışlarını olduğu gibi anlatarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan beşinci gözlem teneffüs gözlemi olup; alınan notlar Tablo 3.5.'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Teneffüs Gözlem Raporu

Tarihler: 21.05.2019 – 30.05.2019

Gözlemin Konusu: Suriyeli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Ortamın Tanımı:

Okulun bahçesi yüksek duvarlarla çevrili geniş bir bahçedir. Gözlem yapılan bahçede giriş kapısı büyük, siyah demirden bir kapı. Kapıdan girişin sol tarafında bekçi kulübesi yer almaktadır. Bahçe girişinin hemen karşısında okul giriş kapısı vardır. Bahçenin iki tarafında basketbol potaları mevcuttur. Okul bahçesi ağaçlık yeşil alandan çok betonla kaplıdır. Okulun nüfusu fazla olduğundan teneffüsler oldukça kalabalık geçmektedir.

Teneffüs gözlemlerinde okulun bahçesi ve çevresi dolaşıldıktan sonra görüş açısı uygun bir bölgede gözlemler yapılmıştır. Teneffüslerde nöbetçi olan öğretmenlerin öğrencileri etkin bir şekilde kontrol ettiği görülmüştür. Gözlenen Suriyeli öğrencilerin, oyun oynadıklarından çok etrafta koşturdukları, erkeklerin birbirlerini kovaladıkları kız çocuklarının ise bir köşede konuştukları ya da bahçede dolaştıkları gözlemlenmiştir. Türk öğrencilerle vakit geçiren Suriyeli öğrenciler varken, yalnızca kendi uyruklarından olan çocuklarla vakit geçiren Suriyeli öğrencilerin olduğu da gözlemlenmiştir. Suriyeli öğrencilerin kendilerine özgü bir oyun oynadıkları gözlemlenmemiştir. Dersin başlangıcı geldiğinde nöbetçi öğretmenlerin Suriyeli öğrencileri sınıfa girmeleri konusunda uyardıkları görülmüştür.

Tablo 3.5.'te görüldüğü gibi Suriyeli öğrencilerin kavga ettikleri ya da şiddete meyilli bir davranış sergiledikleri gözlemlenmemiştir. Çoğunlukla etrafta koşuşturan Suriyeli öğrencilerin olduğu gözlemlenmiştir. Teneffüslerde nöbetçi öğretmenlerin, etkin bir şekilde öğrencilerini kontrol ettikleri görülmüştür.

Teneffüs gözlemleri yapılmadan önce hangi öğrencilerin Suriyeli olduğunu tespit etmek amacıyla sınıf öğretmenlerinden yardım alınmıştır. Gözlemler yapıldıktan sonra sınıf öğretmenleriyle görüşülmüş ve görüşleri alınmıştır. Görüşülen sınıf öğretmenleri; Suriyeli öğrencilerin genellikle kendi uyruklarından olanlarla arkadaşlık kurduklarını, teneffüslerde oyun oynarken bu oyunun kolayca kavgaya dönüşebildiğini, kavga eden öğrencilerin çoğunlukla erkek çocuklar olduklarını, şiddete meyilli davranışlarının fazla olduğunu ve yine erkek öğrencilerin küfür, argo gibi kelimeleri sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir. Kız çocuklarının genelde daha sakin ve uyumlu davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşülen sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu Suriyeli öğrencilerin eğitimleri konusunda hizmet içi eğitim almadıklarını, alanlar da verilen eğitimin verimli olmadığını, karşılaşılan sorunları çözmede yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir.

4. BÖLÜM

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları tartışılmış ve bulgulara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Tartışma

İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yürütülen araştırmanın ilk alt probleminde Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar içinde önde gelen sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sorun alanının yanı sıra eğitimsel, davranışsal ve veli kaynaklı olmak üzere birden fazla sorun alanı da ortaya çıkmıştır.

Başar, Akan ve Çiftçi'nin (2018) araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş olup öğrencilerin öğrenme sürecinde iletişim ve dil sorunu yaşadıkları için öğrencilerin kendilerini sınıftan soyutlamasının uyum ve tutum sorunlarını ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada da Başar, Akın ve Çiftçi'nin (2018) araştırma sonuçlarına paralel olarak dil sorununun, öğrencilerin uyum sorunlarının nedenlerinden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, Erdem (2017), Levent ve Çayak (2017), Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) tarafından yapılan araştırmalarda da Suriyeli sığınmacı öğrencilerin, öğrenim sürecinde yaşadıkları temel sorunun dil sorunu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara benzer olarak Graham, Minhas ve Paxton (2016), Bunar (2019) ve Almadani (2018) tarafından yapılan araştırmalarda da mülteci öğrencilerin dil öğreniminde sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonucuna eğitimsel sorunlar çerçevesinde bakıldığında, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre dil sorununun yanı sıra en çok üzerinde durulan sorun Suriyeli öğrencilerin yaşlarına göre sınıflara yerleştirilmediği ve bunun sonucunda öğrencilerin uyum sorunu yaşayıp, kendilerini sınıf arkadaşlarından soyutladıkları ve bu durumun öğrenme süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Suriyeli öğrencilerin sayısının fazla olmasından dolayı kendi aralarında arkadaşlık kurmaları da uyum süreçlerini olumsuz yönde etkileyen bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Bunların yanı sıra araştırmanın sonucunda öğrencilerin, Türk müfredatına alışmakta zorlandıkları ve çoğunlukla başarısız oldukları gibi sorunlar da ortaya çıkmıştır. Benzer bir

sonuç olarak Bajaj ve Bartlett (2017) araştırmasında mülteci öğrenciler için müfredat düzenlemesinin gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Ortaya çıkan sorun alanlarından olan Suriyeli öğrencilerin Türk müfredatına alışmakta zorlandıkları sorununa yönelik, Kardeş ve Akman (2018), Şimşir ve Dilmaç (2018) araştırmalarında benzer bir sonuca ulaşmış olup; müfredatın farklı olmasının ve alışmakta zorlanmalarının öğrencilerin öğretim süreçlerini olumsuz etkileyen bir sorun olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara veli kaynaklı sorunlar çerçevesinde bakıldığında aile içi şiddetin, öğrencilerin çoğunun ailesinde var olduğu, Suriyeli öğrencilerin içinde çocuk işçi sayısının oldukça fazla olduğu ve öğrenci velilerinin basit okul gereçlerini bile devletten beklediği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunları yaşayan öğrencilerin, daha temel ihtiyaçlarının bile karşılanamamasından ve huzurlu bir aile ortamına sahip olamamalarından dolayı okulu ve dersleri çok dikkate almadıkları, eğitimleri için çaba göstermedikleri söylenebilmektedir. Araştırmanın bu sonucuna benzer olarak Hek (2006), araştırmasında ev ile okul arasındaki bağların geliştirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Göçün toplumsal yapıya etkisi göçün gerekçesine göre farklılaşmaktadır. Özellikle zorunlu göçlerde göçmenlerin ülkeye hazırlıksız gelmesi, geldikleri yeni yerleşim biriminde sosyo-ekonomik ve psikolojik birtakım problemler yaşamalarına neden olmaktadır. (Tümtaş ve Ergun, 2016) Bu bağlamda düşünüldüğünde Suriye'den göç eden ailelerin birçok sorun alanı ile karşı karşıya kaldıkları ve savaş nedeniyle göç etmiş olmanın verdiği psikolojik etkilerin çocukları da olumsuz yönde etkilediği söylenebilmektedir.

Suriyeli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili ortaya çıkan sorunlar çerçevesinde bakıldığında, bu öğrencilerin şiddete meyilli davranış sergiledikleri, öğretmenlerin bu davranışları iyileştirmede zorluklar yaşadıkları, iletişim sorunları yaşadıkları için uyum sağlamada zorlandıkları ve bunun da eğitim süreçlerini olumsuz yönde etkilediği gibi sorun alanları ortaya çıkmıştır. İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan yola çıkarak bu sonucu desteklemek mümkündür.

Araştırmanın yürütüldüğü okul kaynaştırma projesi kapsamında yer alan bir okul olduğu için görüşülen sınıf öğretmenleri, Suriyeli öğrencilerin sadece akademik başarıları ile ilgilenmediklerini daha çok eğitim ve uyum sürecinde ilerleme kaydetmeye çalıştıklarını ve bu öğrencilerin ailelerinin eğitimi önemsemeyip, ilgisiz davranmalarının önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu sonuçlara benzer olarak Saraçoğlu'nun (2014) araştırmasında öğrencilerin şiddet eğiliminde oldukları, uyum sorunları yaşadıkları, göç eden ailelerin yaşadıkları sıkıntılar dolayısıyla uygun eğitim-öğretim ortamı sağlayamadıkları gibi

bulgulara ulaşmıştır. Bu araştırmada ortaya çıkan sorun alanları değerlendirildiğinde, Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik problemlerin bu öğrencilerin eğitim ve uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilmektedir. Araştırmanın bu sonucuna benzer olarak Graham, Minhas ve Paxton (2016), Bunar (2019), Kanu (2008), araştırmalarında mülteci öğrencileri göç sonrası travma yaşadıkları ve psikososyal soruları olduğu için uyum sağlamada zorlandıkları bulgularına ulaşmışlardır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların altında yatan nedenler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre sorunların altında yatan nedenlerin eğitimsel, veli kaynaklı, sistemsel, ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenler olduğu ortaya çıkmıştır.

Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların nedenleri bütünsel bir bakış açısıyla incelenecek olursa, sorunlar ve nedenlerin birbirini etkileyen olgular olduğu söylenebilir. Öğrencilerin dil sorunlarının olması başlı başına bir sorun alanıyken, dil bilmemelerinin iletişim sorunları yaşamaları ve içe kapanık davranışlar sergilemelerinin bir nedeni olduğu ifade edilebilir. Aynı şekilde öğrencilerin yaşlıları ile aynı sınıfta olmamaları bir sorunken, buldukları sınıfa kendilerini ait hissetmemelerinin bir nedeni olduğu söylenebilir. Bu görüşü ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin yanıtları ile desteklemek mümkündür.

Koehler ve Schneider (2019) mülteci öğrencilerin okullara gönderilmeden önce dil eğitimi almaları gerektiği üzerinde durmuşlardır. Graham, Minhas ve Paxton (2016) ve Wilkinson'un (2010) araştırmalarında mülteci öğrencilerin doğru sınıflara yerleştirilmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Benzer şekilde bu araştırmada da Suriyeli öğrencilerin okullara gelmeden önce dil eğitimi almamaları ve akranlarıyla aynı sınıfta eğitim alamamaları sorunların altında yatan nedenler olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın sonucunda ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin en çok üzerinde durdukları nedenlerin, Suriyeli öğrencilerin bölgelere düzenli dağıtılmamaları, ülkeye plansız şekilde alınmış olmaları ve kültürel farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. İlkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri kültürel farklılık nedeniyle, Suriyeli öğrencilerin arkadaşlık kurmakta zorlandıklarını, öncelikle kendi uyruklarından olan çocuklarla arkadaşlık kurduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan alınan yanıtlara göre ailelerin eğitimsiz oluşu, eğitime olan ilgisizlikleri ve öğrencilerin yaşamak zorunda oldukları kalabalık ev ortamı, eğitim sürecinde yaşanan sorunların altında yatan belirgin nedenlerinden bazıları olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bu sonucundan farklı olarak Yiğit (2015), ve Akalın (2016) araştırmalarında ailelerin eğitimsiz ve eğitime ilgisiz oluşlarını bir sorun olarak ele almışlardır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları eğitim sorunlarının nedenlerinden birinin de yine bu öğrencilerin yaşamak zorunda oldukları ekonomik ve sosyolojik problemler, savaşın verdiği psikolojik etkiler olduğu söylenebilir. Bu görüşü ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtlarla desteklemek mümkündür. Benzer şekilde sonuçlara ulaşan Kanu (2008), Naidoo (2009) araştırmalarında savaş nedeniyle göçün travmatik etkileri ve mülteci öğrencilerin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunların eğitim süreçlerini olumsuz etkileyen faktörler olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin belirttikleri çözüm önerileri; ülkelerine geri gönderilmeleri, nüfus kontrolü, ailelere eğitim, bölgelere ve okullara eşit dağıtılmaları, okullara gönderilmeden önce dil eğitimi almaları, Suriyeli öğrenciler için özel bir planın olması şeklinde sıralanabilir.

Araştırma sırasında görüşülen tüm katılımcıların çözüm önerisi olarak ilk sundukları seçenek Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmeleri gerektiği olmuştur. Görüşülen ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri ülkede bu kadar fazla Suriyeli nüfusun varlığını sakıncalı bulduklarını, eğitim verdikleri öğrencilerden verim alamadıklarını, Suriyeli öğrenciler için uygulanacak özel bir eğitim planı olmadığı için kendilerini yetersiz bulduklarını ve bu sebeplerden dolayı ülkelerine geri gönderilmelerinin yerinde bir karar olacağını belirtmişlerdir.

Burada oldukları zamanı daha verimli kılabilme adına özellikle üstünde durdukları çözüm önerilerinin, okullara gönderilmeden önce dil eğitimi almaları gerektiği, Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) gibi merkezlerde akranlarıyla eğitim görmeleri, okullara ve bölgelere dağıtımlarının kontrollü ve olabildiğince eşit yapılması olduğu söylenebilmektedir. Araştırmanın bu sonucuna paralel olarak, Erdem (2017), Kardeş ve Akman (2018), Şimşir ve Dilmaç (2018), Uzun ve Bütün (2016) araştırmalarında sorunların çözümü için dil eğitimi almaları gerektiğini ortaya koymuşlardır. Araştırma sonucunda ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri tarafından sunulan çözüm önerilerinden biri olan akranlarıyla eğitim görmeleri gerektiği bulgusuna paralel olarak, Kılınç ve Ünver (2019) tarafından yapılan araştırmada bu öğrencilerin yaşlarına ve akademik seviyelerine uygun sınıflara yönlendirilmeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

Araştırmada katılımcılar tarafından sunulan bir diğer çözüm önerisi ise ailelere eğitim verilmesi gerektiği yönünde olmuştur. Araştırmanın bu sonucuna paralel olarak, Şensin (2016), Şimşir ve Dilmaç'ın (2018) araştırmalarında bu çocukların ailelerine zorunlu Türkçe eğitimi ve psikolojik destek verilmesi gerektiğini çözüm önerisi olarak belirtilmiştir. Benzer şekilde Matthews (2008), Hek (2006) tarafından yapılan araştırmalarda da ailelere destek verilmesi ve okul-aile işbirliğinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Yabancı alanyazında, mülteci öğrencilerin eğitim süreçlerini etkileyen faktörler arasında kültürel fark ve uyum sorunları vurgulanmaktadır. Mülteci öğrencilerin eğitim yaşantılarını daha verimli kılmak adına ırkçı söylemlerden kaçınmak, bu öğrencilere eğitim verebilecek daha donanımlı öğretmenlerin olması gerektiği gibi konulara değinilmiştir. Yabancı araştırmaların çoğunda kapsayıcı bir kültür oluşturmanın gerekliliği belirtilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular bir bütün halinde değerlendirilirse, görüşülen ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin araştırma sorularına verdikleri yanıtlar ışığında okullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin öncelikle dil sorunu olmak üzere, uyum ve başarı sorunları yaşadıkları söylenebilmektedir. Bu öğrencilerin savaş görmüş çocuklar olması onların psikolojilerini ciddi derecede etkilemiş olup; bunun sonucunu da davranışlarında görmek mümkündür. Bu öğrencilerin daha sağlıklı bir eğitim sürecinden geçmeleri için elde bulunan imkanların yeterli olmadığı, onlara özel bir programın olması gerektiği, ailelerin bilinçlendirilmesi ve eğitim sürecine katılması gerektiği görüşülen ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen görüşler arasındadır. Sınıf öğretmenleri uyum sürecinde yeterli verimi alamadıklarını ve öğrencilerin bölgelere dağıtılması konusunda adaletsizlikler olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşler ışığında Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerini iyileştirmek amacıyla daha düzenli ve programlı çalışılmasına ihtiyaç duyulduğu da söylenebilir. Araştırmada gözlem yoluyla elde edilen bulgularla ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin örtüştüğü görülmektedir.

4.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik olarak şu önerilerde bulunulmuştur:

4.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara göre öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın bu bulgusuna yönelik olarak

yöneticiler, üniversitelerle işbirliği yaparak sorunların çözümlerine yönelik seminerlere katılabilir ya da bu seminerlerin okullarındaki öğretmenlere verilmesini sağlayabilir.

2. Araştırma bulgularına göre Suriyeli öğrencilerin ailelerinin eğitime ilgisiz oldukları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Suriyeli öğrencilerin ailelerini eğitim sürecine katabilmek için eğitimler düzenlenebilir.

3. Araştırma sonucunda Suriyeli öğrencilerin davranışsal sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulguya yönelik olarak, Suriyeli öğrencilerin davranış problemlerini çözebilmek amacıyla psikolojik destek programları geliştirilebilir.

4. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Suriyeli öğrencilerin eğitime karşı isteksiz oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Suriyeli öğrencilerin katılımlarını sağlayacak sosyal etkinlikler düzenleyerek okulu ve eğitimi sevdirecek çalışmalar yürütülebilir.

5. Araştırma bulgularında Suriyeli öğrencilerin okullara eşit dağıtılmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusuna yönelik olarak yöneticiler bu sorunu çözmek adına İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'yle koordineli bir çalışma yürütebilir.

6. Bu araştırmada Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları en belirgin sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Dil sorununu çözebilmek amacıyla oluşturulmuş olan dil öğretim sınıflarının sayısı artırılabilir.

4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Benzer bir araştırma farklı illerde ya da Türkiye genelinde farklı eğitim kademelerindeki yönetici ve öğretmenlerle yapılabilir.

2. Okullarda eğitim gören ve kamplarda eğitim gören öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin karşılaştırmalı bir araştırma yürütülebilir.

3. Daha detaylı bilgiler elde edebilmek adına veli ve öğrenci görüşlerine de yer verilebilir.

4. Türk eğitim sisteminde yer alan Suriyeli öğrencilerin ve velilerinin mutluluk ve tutumlarına yönelik bir araştırma yürütülebilir.

5. Suriyeli öğrencilerin mesleki gelişim eğitimlerine yönelik bir araştırma yürütülebilir.

5. KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Y. (2017). Göç ve göç sonrası Türkiye’de mevcut durum. M. Baloğlu, E. Göv, ve T. Bağrıaçık (Ed.), *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuzu kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye’ye gelen suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akarsu, A. (2016). İslam coğrafyasında göç ve mülteciliğin sosyolojik sebep ve sonuçları: Göç kuramları çerçevesinde bir inceleme. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 10(20), 135-153.
- Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20), 292-303, <http://www.sosyalarastirmalar.com>, sitesindeki adresinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 28.11.2019).
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku* (ikinci baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Almadani, D. S. (2018). Syrian refugee students academic and social experinces in american public schools. Doctor of Education. *College of Education Theses and Dissertations, DePaul University, ABD*, <https://via.library.depaul.edu>, sitesindeki adresinden edinilmiştir. (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Asar, A. (2004). *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancılar ve Hakları* (İkinci baskı). Ankara: Emek Ofset.
- Ataman, H. (2015). Mülteci mi, sığınmacı mı, misafir mi? *Görüş Dergisi*, 88, İstanbul.
- Atasoy, E. (2010). Göçler coğrafyası., C. Şahin (Editör). *Beşeri coğrafya* (Birinci baskı). Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Aydemir, S. ve Şahin, M. C. (2017). Tek tanrılı dinlerde göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Göç teorileri açısından bir analiz. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 28(3), 359-71.

- Bakırtaş, T. ve Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 961-974.
- Başar, M., Akan, D. ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1571-1578.
- Başel, H. (2011). Türkiye’de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, 515-542.
- Bayraklı, C. (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bhugra, D. (2004). Migration, distress and cultural identity. *British Medical Bulletin*, 69(1), 129-141.
- Bajaj, M. ve Bartlett, L. (2017). Critical transnational curriculum for immigrant and refugee students. *Curriculum Inquiry Journal*, 47, 25-35.
- Bunar, N. (2019). Education of refugee and asylum-seekin children. *Oxford Research Encyclopedias*, 10, 1-10.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (On sekizinci baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Corbett, J. (2003). Ernest George Ravenstein, The Laws of Migration. *CSISS Classics. UC Santa Barbara: Center for Spatially Integrated Social Science*, 5(10), 1-4.
- Creswell, J. W. (2013a). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çev. Bütün, M. ve Demir, S.). (Üçüncü baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2017b). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri* (Çev. Özcan, H.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çağlayan, S. (2015). Suriye savaşı ve Suriyeli göçmenler: Teorik ve kavramsal anlama çabası. *Sosyoloji Divanı*, 3(6), 193-208.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.

- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çelik, N. ve Murat, G. (2014). Türkiye’de iç göç sorununa yeni bir yaklaşım: Stratejik iç göç yönetimi. *İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(76), 1-23.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Develi, E. S. (2017). 21. Yüzyılda göç olgusu: Uluslararası göç teorilerinin ekonomi politiği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (22), 1343-1353.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., ve Şahin, İ. F. (2011). *Genel beşeri ve ekonomik coğrafya*. (İkinci baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Drabo, A. ve Mbaye, L. M. (2011). Climate change, natural disasters and migration: An empirical analysis in developing countries. *IZA Discussion Paper Series*, 5927, 1-32.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2019). T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün *İltica Göç İşlemleri* başlıklı <https://www.egm.gov.tr/sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Es, M. ve Ateş H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 205-248.
- Gökbayrak, Ş. (2008). Uluslararası göç ve kalkınma tartışmaları: Beyin göçü üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 65-82.

- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 124-173.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019). *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü güncel veriler* <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: (18.09.2019).
- Graham, H. R., Minhas, R. S. ve Paxton, G. (2016). Learning problems in children of refugee background: A Systematic Review. *American Academy of Pediatrics*, 137(6),1-15.
- Grigg, D.B. (1977). E.G. Ravenstein and the Laws of Migration. *Journal of Historical Geography*, 3(1), 41-42.
- Guba, E. G., ve Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252,.
- Güney, K. (2008). *Aileleri İstanbul Ümraniye ilçesine göç etmiş ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gürbüz, Ş. (2006). Kırdan kente zorunlu göçün nedenleri ve sonuçları. *Uluslararası Göç Sempozyumu*, Bildiri, 211.
- Güllüpnar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Han, T. (2010). *Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Hek, R. (2006). The role of education in the settlement of young refugees in the UK: The Experiences of Young Refugees. *Practice Social Work in Action*, (17), 157-171.

- International Organization for Migration (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim Tarihi: 27.11.2019).
- İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998). Türkiye’de İçgöç: Sorunsal alanları ve araştırma yöntemleri. A. İçduygu (Ed.), *Türkiye’de İçgöç Konferansı Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997 içinde* (s. 38-55). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(8), 2581-2615.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (2019). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi’nin http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2019). İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü *Suriyeli Çocukların Eğitim-Öğretimi Konulu Koordinasyon Toplantısı* <https://istanbul.meb.gov.tr/www/suriyeli-cocuklarin-egitim-ogretimi-konulu-koordinasyon-toplantisi/icerik/1459> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 09.09.2019).
- Kanu, Y. (2008). Educational needs and barriers for african refugee students in Manitoba. *Canadian Journal of Education*, 31(4), 915-940.
- Kara, C. Ö. D. (2015). *Göç bağlamında uluslararası iş birliği ve Türkiye’nin politikaları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (Yirmi yedinci baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karakoç, R. (2011). Göç edenlerin kentsel bütünleşme ve siyasal katılma durumlarına yönelik bir araştırma: Konya örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(21), 241-262.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Kaya, İ ve Eren, E. (2014). *Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: İstanbul.

- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koehler, C. ve Schneider, J. (2019). Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe. *Comparative Migration Studies*, (28), 1-20.
- Konkina, E. V., Lutovina, E. E., Anatolievna, N. N. ve Egorova, Y. N. (2015). Socio-psychopedagogical support of migrant children adjustment in educational institutions. *International Education Studies*, 8(4), 210.
- Kılıç, G. ve Özkor D. (2019). *Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu, Durum Tespiti ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: Mavi Kalem.
- Kılınç, A. Ç. ve Ünver, T. (2019). *Mülteci Öğrencilerle Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Deneyimlerinin İncelenmesi*. 14. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi (2-4 Mayıs 2019) Tam Metin Bildiriler Kitabı, 69-76.
- Kubbani, A. (2019). *Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsündeki suriyelilerin göç travmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye’de suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46.
- Mack, A. (2005). Human security report. *New York: Oxford University Press, two volumes, in press*. <https://global.oup.com/academic/product/human-security-report-2005-9780195307399?cc=tr&lang=en&>, sitesindeki adresinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 20.11.2019).
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Matthews, J. (2008). Schooling and settlement: refugee education in Australia. *International Studies in Sociology of Education*, (18), 31-45.

- Milli Eğitim Bakanlığı, (2017). *Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017 adresinden edinilmiştir (Erişim tarihi: 09.09.2019).
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019). *Milli Eğitim Bakanlığı geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri* adlı Aralık 2018 tarihli raporu https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar, adresindeki sitesinden edinilmiştir (Erişim tarihi: 09.09.2019).
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonlarının Desteklenmesi Projesi (PICTES)*. <https://pictes.meb.gov.tr/pys/login/>, adresindeki sitesinden edinilmiştir (Erişim tarihi: 21.01.2020).
- Mete, E. (2009). *Gidenlerin Geriye Kalanlara Etkisi Gürün Örneklemi*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Merriam, S. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çev. Ed. Turan, S. (Üçüncü baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (ikinci Baskı). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*, İstanbul: Çantay.
- Naidoo, L. (2009). A structuration theory analysis of the refugee action support program in greater Western Sydney. *Australian Journal of Teacher Education*, 34(4), 40-50.
- Nykiel-Herber, B. (2010). Iraqi refugee students: From a collection of aliens to a community of learners-The role of cultural factors in the acquisition of literacy by Iraqi refugee students with interrupted formal education. *Eric Journal*, 17(3), 1-14.
- Oytun, O., ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu*. Orsam-Tesev Rapor, 195, 1-40.
- Özcan, E . (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.

- Özdemir, M. (2008). *Türkiye’de iç göç olgusu: Nedenleri ve Çorlu örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özdemir, H. (2012). Türkiye’de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, (30), 1-18.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Edt. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Pinson, H. ve Arnot, M. (2009). Local conceptualisations of the education of asylum-seeking and refugee students: from hostile to holistic models. *International Journal of Inclusive Education*,(14), 247-267.
- Reçber, K., ve Ayhan, V. (2014). Türkiye ile Suriye arasındaki krizin Hatay bölgesi üzerindeki etkileri. *Alternatif Politika*, 5(3), 324-340.
- Roxas, K. (2011). Creating communities working with refugee students in classrooms. *Democracy & Education*, 19(2), 1-8.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. (Birinci baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sağlam, H. İ. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sağlam, S. (2017). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (5), 33-44. <http://dergipark.gov.tr>, adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 05.09.2019).
- Saracaloğlu, C. (2014). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Turgutlu örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi, İstanbul.

- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sayın, Y. Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Shacknove, A. E. (1985). Who is a refugee?. *The University of Chicago Press Journals*, 25(2), 15-20.
- Stalker, P. (2006). How people migrate?. *Stalker's Guide to International Migration*, <https://www.pstalker.com>, sitesindeki adresinden edinilmiştir. (Erişim tarihi 20.11.2019).
- Sirkeci, İ. ve Yaylacı, F. G. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. *Kuramsal ve Uygulama Boyutları İle Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler, Transnationals Press London*, 15-39. <https://www.researchgate.net>, sitesindeki adresinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 28.11.2019).
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-67.
- Şemşit, S. (2018). Avrupa birliği politikaları bağlamında uluslar arası göç olgusu ve türleri: Kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 269-289.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1719-1737.
- Tanoğlu, A. (1969). *Nüfus ve yerleştirme*. (ikinci baskı). İstanbul: İstanbul Üniversite Yayınları.

- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş Dergisi*, 10(4), 177-204.
- Türk Dil Kurumu, (2019a). *Göç tanımı*. Türk Dil Kurumu'nun <http://www.tdk.gov.tr/> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- Türk Dil Kurumu, (2019b). *Mülteci tanımı*. Türk Dil Kurumu'nun <http://www.tdk.gov.tr/> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- Türk Dil Kurumu, (2019c). *Sığınmacı tanımı*. Türk Dil Kurumu'nun <http://www.tdk.gov.tr/> adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli (Transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Erzurum Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140.
- Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Türkiye Göç Raporu, (2016). *Türkiye göç raporu*. <http://www.goc.gov.tr/>, adresindeki sitesinden edilmiştir. (Erişim tarihi: 07.09.2019).
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ. ve Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir örneği. *Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133.
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi*, 2(2), 29-63.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2019). *Göç İstatistikler*. Türkiye İstatistik Kurumu'nun <http://www.tuik.gov.tr/>, adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim Tarihi: 06.12.2019).
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1997). *Beşeri coğrafya*. İstanbul: Çantay.
- Tümtaş, M. S., ve Ergun, C. (2016). Göçün toplumsal ve mekansal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.

- Türnüklü, A. (2001). Eğitimbilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120), 8-13.
- Uluslararası Göç Örgütü (2019). *Göç terimleri sözlüğü*, http://publications.iom.int/bookstore/free/IML31_Turkish_2ndEdition.pdf adresindeki sitesinden edinilmiştir. (Erişim tarihi: 30.08.2019).
- Utaş, İ. (2019). *Suriyeli sığınmacı 7. sınıf öğrencilerinin göç konusuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Üdücü, C., Erdoğan, M. ve Işık, Ö. (2009). Avrupa'da uluslararası emeklilik göçü ve bütünleşme kapsamında yönetime katılım üzerine inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 159-188.
- Wilkinson, L. (2010). Factors influencing the academic success of refugee youth in Canada. *Journal of Youth Studies*, 5(2), 173-193.
- Yaşar, M. (2014). *Kilis'te sığınmacı algısı: Toplumsal otizm ve ötekileştirme sürecinin ilk görünümler*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yayın Ofisi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (On birinci baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1689-1998.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında türkiye'de suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

6.EKLER

EK 1: Sınıf Öğretmeni ve İlkokul Yöneticisi Görüşme Formu

Merhaba, benim adım Gizem ALKALAY. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı kapsamında bir tez çalışması yapıyorum. Dış göçle gelen Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimizde yaşadıkları birtakım sorunlar olduğunu düşünüyorum. Bu çocukların savaş dolayısıyla Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldıkları göz önünde bulundurulduğunda hassas ve öncelikli gruplar olduğunu düşünmekteyim. Amacım, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri olarak sizlerin okulunuzda bulunan Suriyeli öğrencilere verilen eğitim konusunda değerlendirmelerinizi öğrenmek ve konuya ilişkin yaşanan sorunlar, bu sorunların altında yatan nedenleri ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, Suriye'den gelen çocukların eğitim sistemimize daha sorunsuz kazandırılabilmesi ve var olan sorunlara çözümler getirebilmesini ümit ediyorum. Bu nedenle bu görüşmeyi kabul etmeniz benim için çok önemliydi, size çok teşekkür ediyorum.

Bu görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğü bireylerin isimlerini ve okulun adını kesinlikle rapora yansıtmayacağım. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

İlkokul Yöneticisi ve Sınıf Öğretmeni Görüşme Formu Soruları

1. Cinsiyet
2. Mesleki Kıdem
3. Eğitim Durumu
4. Okuttuğu Sınıf Düzeyi
5. Daha önce dış göçle gelen öğrenciniz oldu mu?
6. Dış göçle gelen öğrencilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?

7. Göçle gelen öğrenciler için kendinizi geliştirecek bir faaliyette (kitap, makale okuma, seminere katılma vb.) buldunuz mu?
8. Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sisteminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
9. Yaşanılan sorunların altında yatan nedenler nelerdir?
10. Bu sorunların altında yatan nedenleri psikolojik, sosyo-ekonomik ve eğitimsel açıdan değerlendirme konusunda görüşleriniz nelerdir?
11. Bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri nelerdir?

EK 2: Etik Kurul Onayı

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu
Kararları

Sayın, Gizem ALKALAY

29.11.2018 tarihinde yaptığımız başvuru 25.12.2018 tarihinde yapılan 2018/13 sayılı Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu Toplantısında görüşülmüş ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR III

Gizem ALKALAY'ın (Danışmanlığını Bilgen KIRAL'ın yürüttüğü) Etik Kurulumuza yaptığı "Suriyeli Sığınmacı öğrencilerin Türk Eğitim Sisteminde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı başvurusu görüşüldü.

Gizem ALKALAY'ın (Danışmanlığını Bilgen KIRAL'ın yürüttüğü) Etik Kurulumuza yaptığı "Suriyeli Sığınmacı öğrencilerin Türk Eğitim Sisteminde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı araştırma başvurusunun Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi 5. Maddesi gereğince ve katılımcı özerkliğine saygı, zarar vermekten sakınma, açıklama, gizlilik ile veri güvenliği, bütünlük, bağımsızlık, bilgilendirilmiş onam ilkeleri açısından değerlendirildiğinde Kurulumuzca oy birliği ile onaylanmasına, karar verildi.

Prof. Dr. Rubi SARP KAYA
Etik Kurulu Başkanı

EK 3: Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.4977181
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

08/03/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 18.02.2019 tarihli ve 3497397 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 07.03.2019 tarihli tutanağı.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Gizem ALKALAY'ın "Suriyeli Sığınmacı Öğrencilerin Türk Eğitim Sisteminde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" konulu tezi kapsamında, ilimiz Beyoğlu ilçesinde bulunan ilkokullarda; yönetici/öğretmen görüşme soru formunu ve veli görüşme formunu uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
08/03/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8baf-2c3e-3b54-b1b9-c77f kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gizem ALKALAY

Doğum Yeri ve Tarihi : Burhaniye / 09.12.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Eskişehir Anadolu Üniversitesi/ Edebiyat Fakültesi/ Tarih Bölümü

Lisansüstü Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı/ Eğitim Yönetimi / Tezli Yüksek Lisans.

İş Deneyimi

Öğretmen : Alfa Etüt Merkezi (2015-2017)

Müdür : Değişim Sanat Akademi (2018 – Devam etmekte)

İletişim

e-posta Adresi : gizemalkalay.90@gmail.com

Tarih : 05.12.2019